

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ

ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ
ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

Η Προστασία των Διπλωματικών Αντιπροσωπειών και Προξενικών
Υπαλλήλων στο Πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου: Η Περίπτωση του Ιράν,
της Μέσης Ανατολής, της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παναγιώτης Καλκανάς

Αθήνα, 2026

Τριμελής Επιτροπή

Υφαντής Κωνσταντίνος, Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο,
Επιβλέπων

Μαρούδα Μαρία – Ντανιέλλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διεθνούς
Δικαίου/Ανθρωπιστικού Δικαίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο
Σαράντη Βασιλική,

Copyright © Παναγιώτης Καλκανάς, 2026

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δε δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

ASEAN: Association of Southeast Asian Nations

DSS: Diplomatic Security Service

ILC: International Law Commission

VCCR: Vienna Convention on Consular Relations

VCDR: Vienna Convention on Diplomatic Relations

ΔΔΔ: Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης

ΟΑΚ: Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την παρούσα διπλωματική εργασία οφείλω θέρμες ευχαριστίες στον Επιβλέποντα μου κ. Υφαντή, καθώς στα μέλη της Εξεταστικής μου Επιτροπής κ.κ. Μαρούδα και Σαράντη, για τις πολύτιμες γνώσεις που μου μετέφεραν για το διεθνές δίκαιο, καθώς και για την υποστήριξη τους κατά την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής. Οι υποδείξεις και οι παρατηρήσεις τους ήταν καίριας σημασίας για τη σημασία του ανά χείρας πονήματος.

Περιεχόμενα

Συνοτομογραφίες	3
Ευχαριστίες.....	4
Περιεχόμενα	5
Περίληψη.....	7
Abstract	8
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1: Θεσμικό Πλαίσιο Διεθνούς Δικαίου	13
1.1 Οι πρώτες απόπειρες κωδικοποίησης του εθνικού διπλωματικού δικαίου.....	13
1.2 Η Σύμβαση της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις (1961).....	15
1.2.1 Απαραβίαστο των χώρων της πρεσβείας	17
1.2.2 Προσωπική ασυλία και άλλα προνόμια	19
1.2.3 Περιουσιακά στοιχεία της αποστολής, οχήματα, αρχεία και επικοινωνίες.....	22
1.3 Η Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις (1963).....	25
1.3.1 Απαραβίαστο των χώρων του προξενείου	30
1.3.2 Προσωπική ασυλία προξένων και άλλα προνόμια	31
1.3.3 Αρχεία και επικοινωνίες της αποστολής.....	36
1.3 Άλλα συναφή νομικά εργαλεία	37
1.3.1 Σύμβαση περί Ειδικών Αποστολών (1969).....	37
1.3.2 Η Σύμβαση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) για την Πρόληψη και Τιμωρία Τρομοκρατικών Πράξεων που Λαμβάνουν τη Μορφή Εγκλημάτων κατά Προσώπων και Συναφών Εκβιασμών Διεθνούς Σημασίας (1971).....	39
1.3.3 Η Σύμβαση των ΗΕ για την Πρόληψη και την Τιμωρία Εγκλημάτων κατά Διεθνώς Προστατευόμενων Προσώπων, Συμπεριλαμβανομένων των Διπλωματικών Αντιπροσώπων (1973).....	41
1.3.4 Η Σύμβαση των ΗΕ για τις Δικαιοδοτικές Ασυλίες των Κρατών και την Περιουσία τους (2004).....	42
Κεφάλαιο 2: Η περίπτωση του Ιράν.....	45
2.1 Η Κρίση των Ομήρων στην Τεχεράνη (1979)	45
2.2 Λοιπά περιστατικά παραβιάσεων	49
Κεφάλαιο 3: Μελέτες Περίπτωσης από τη Μέση Ανατολή	52
3.1 Αίγυπτος: Παραβίαση της περιμέτρου της πρεσβείας των ΗΠΑ στο Κάιρο (2012).....	52
3.2 Υεμένη: Εισβολές σε πρεσβείες και το πρόβλημα της κρατικής αστάθειας (2012–2015)	53
3.3 Ιράκ και επιθέσεις κατά διπλωματικών εγκαταστάσεων	54
3.4 Λίβανο: βομβιστική επίθεση κατά πρεσβείας στη Βηρυτό (1983).....	55

3.5 Κατάρ: προστασία αποστολών κατά τη διάρκεια της κρίσης στον Κόλπο.....	55
3.6 Σαουδική Αραβία και παραβιάσεις της προξενικής προστασίας	56
Κεφάλαιο 4: Η περίπτωση της Ιαπωνίας.....	59
4.1 Ιαπωνία ως Παράδειγμα Συμμόρφωσης	59
4.2 Η περίπτωση της κατάληψης της πρεσβευτικής κατοικίας στη Λίμα (1996)	61
Κεφάλαιο 5: Η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.....	64
5.1 Η ΗΠΑ ως χώρα υποδοχής	64
5.2 Βομβιστικές επιθέσεις σε πρεσβείες των ΗΠΑ.....	67
5.3 ΗΠΑ και υποθέσεις παραβίασης υποχρέωσης ενημέρωσης προξενικών αρχών	69
Συμπεράσματα	73
Βιβλιογραφία	75
Νομικά Κείμενα	75
Δικαστικές Αποφάσεις	75
Βιβλιογραφία	76

Περίληψη

Από την αρχαιότητα ακόμη, η προστασία των απεσταλμένων αποτελούσε ένα απαραίτητο κανόνα, αποδεκτό από όλα τα κράτη. Η διπλωματική και προξενική ασυλία διήλθαν πολλών σταδίων εξέλιξης, με τους σχετικούς κανόνες να αποκρυσταλλώνονται στο διεθνές έθιμο. Η Σύμβαση της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις (1961) και η Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις (1963), που κωδικοποίησαν τους διεθνείς εθιμικούς κανόνες που ίσχυαν μέχρι τότε, παραμένουν θεμελιώδη μέσα του σύγχρονου διεθνούς δικαίου, διασφαλίζοντας τη συνέχεια των διπλωματικών και προξενικών επαφών, ακόμη και σε περιόδους πολιτικής αστάθειας, ένοπλων συγκρούσεων και αυξημένων απειλών για την ασφάλεια. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η διερεύνηση της προστασίας των διπλωματικών αντιπροσωπειών και των προξενικών υπαλλήλων στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου, μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των περιπτώσεων του Ιράν, της Μέσης Ανατολής, της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ. Η συγκριτική ανάλυση των μελετώμενων περιπτώσεων καταδεικνύει ότι η συμμόρφωση με το νομικό καθεστώς της Βιέννης εξαρτάται από τον συνδυασμό πολιτικής βούλησης, θεσμικής ικανότητας και εσωτερικής νομικής ενσωμάτωσης. Η Ιαπωνία αποτελεί παράδειγμα προληπτικής και θεσμικά εδραιωμένης συμμόρφωσης, ενώ περιπτώσεις από τη Μέση Ανατολή αναδεικνύουν πώς η πολιτική αστάθεια και η ασθενής κρατική ικανότητα δοκιμάζουν το καθήκον προστασίας, χωρίς πάντοτε να συνιστούν ρητή παραβίαση. Αντίθετα, το Ιράν εμφανίζει σαφείς παραβιάσεις λόγω κρατικής ανοχής ή πολιτικής εργαλειοποίησης. Οι ΗΠΑ παρουσιάζουν έναν δυισμό: παρά την υψηλή θεσμική συμμόρφωση ως κράτος υποδοχής, έχουν επανειλημμένα παραβιάσει το Άρθ. 36 της VCCR, γεγονός που εγείρει σοβαρά ζητήματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως σε υποθέσεις θανατικής ποινής. Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να εξετάσει την προσαρμογή του πλαισίου της Βιέννης σε μη παραδοσιακές απειλές και να ενισχύσει τη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της προξενικής προστασίας, ιδίως μέσω αποτελεσματικών ένδικων μέσων για παραβιάσεις του Άρθ. 36.

Λέξεις- κλειδιά: διπλωματική προστασία, προξενική προστασία, διεθνές δίκαιο, Μέση Ανατολή, Ιράν, Ιαπωνία, ΗΠΑ

Abstract

Since ancient times, the protection of envoys has been an inviolable rule, accepted by all states. Diplomatic and consular immunity have gone through many stages of development, with the relevant rules crystallising in international custom. The Vienna Convention on Diplomatic Relations (1961) and the Vienna Convention on Consular Relations (1963), which codified the customary international rules applicable until then, remain fundamental instruments of modern international law, ensuring the continuity of diplomatic and consular contacts, even in times of political instability, armed conflict and increased security threats. The purpose of this thesis was to investigate the protection of diplomatic missions and consular officers in the context of International Law, through a comparative analysis of the cases of Iran, the Middle East, Japan and the USA. The comparative analysis of the studied cases demonstrates that compliance with the Vienna legal regime depends on the combination of political will, institutional capacity and internal legal integration. Japan is an example of preventive and institutionally established compliance, while cases from the Middle East highlight how political instability and weak state capacity test the duty to protect, without always constituting an explicit violation. In contrast, the case of Iran presents clear violations due to state tolerance or political instrumentalization. The USA presents a duality: despite high institutional compliance as a host state, it has repeatedly violated Art. 36 of the VCCR, which raises serious human rights protection issues, particularly in death penalty cases. Future research should consider adapting the Vienna Framework to non-traditional threats and strengthening the human rights dimension of consular protection, in particular through effective remedies for violations of Art. 36.

Keywords: diplomatic protection, consular protection, international law, Middle East, Iran, Japan, USA

Εισαγωγή

Από την Αρχαιότητα έως τον Μεσαίωνα, οι διπλωμάτες εκπροσωπούσαν τους κυρίαρχους ηγεμόνες με την έννοια ότι θεωρούνταν ότι ενσάρκωναν τους κυρίαρχούς τους, όταν παρουσιάζονταν σε ξένες αυλές. Ενώ μια τέτοια άποψη είναι ξένη προς τη σύγχρονη σκέψη, η σημερινή αρχή της διπλωματικής ασυλίας είναι βαθιά ριζωμένη στην έννοια της προσωπικής εκπροσώπησης (McClanahan, 1989, σ. 28). Στην αρχαιότητα, διάφορα βασίλεια έστελναν απεσταλμένους, συχνά στο πλαίσιο ειδικών αποστολών ή ακόμα και μόνιμων τοποθετήσεων σε ξένες αυλές. Η πρακτική ανταλλαγής επίσημων αντιπροσώπων σε ξένα βασίλεια εφαρμόζονταν εκτεταμένα και σε άλλες περιοχές. Το Arthashastra του Kautilya, που συντάχθηκε τον τρίτο αιώνα π.Χ. ως μια ολοκληρωμένη πραγματεία για την πολιτική τέχνη, προσφέρει συμβουλές στον απεσταλμένο που διαμένει στην ξένη αυλή. Τότε ήταν που έκαναν και την εμφάνιση τους ορισμένες στοιχειώδεις έννοιες περί της ασυλίας των απεσταλμένων, βασισμένες στην κατανόηση ότι ήταν αγγελιοφόροι άλλων δυνάμεων και ότι η κακομεταχείρισή τους θα προκαλούσε αμοιβαία δράση (Constantinou et al., 2016a).

Η διπλωματική ασυλία είναι μια αρχή του διεθνούς δικαίου, σύμφωνα με την οποία ορισμένοι αξιωματούχοι ξένης κυβέρνησης δεν υπόκεινται στη δικαιοδοσία των τοπικών δικαστηρίων και άλλων αρχών, τόσο για τις επίσημες όσο και, σε μεγάλο βαθμό, για τις προσωπικές τους δραστηριότητες. Στη σύγχρονη έννομη τάξη, έχουν αναπτυχθεί εναλλακτικές μέθοδοι έναντι της επίσημης διπλωματικής προστασίας που επιτρέπουν στα άτομα να επωφελούνται ή να εξασφαλίζουν τη δικαιοσύνη, βάσει διμερών συμφωνιών, πολυμερών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλων εμπορικών συμφωνιών (Denza, 2025).

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, μέχρι προσφάτως ο θεσμός της διπλωματικής ασυλίας βασιζόταν κυρίως στο έθιμο και τη διεθνή πρακτική. Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι πρεσβείες ανταλλάσσονταν κυρίως μεταξύ μοναρχιών και δημοκρατιών. Ορισμένες ήταν σε επίπεδο αποστολών (legations), μια κατώτερη μορφή διπλωματικής εκπροσώπησης από την πρεσβεία. Για παράδειγμα, ακόμη και το 1945, η πλειονότητα των ξένων αποστολών στο Λονδίνο και την Ουάσιγκτον ήταν αποστολές, με επικεφαλής «πληρεξούσιους υπουργούς». Αλλά καθώς η αποαποικιοποίηση

προχωρούσε μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τα νέα ανεξάρτητα κράτη επέλεξαν τις πρεσβείες ως την τυπική μορφή εκπροσώπησής τους (Constantinou et al., 2016b).

Στην περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και εντεύθεν συνάφθηκαν ορισμένες διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες ήρθαν να αποκρυσταλλώσουν το διεθνές εθνικό δίκαιο αναφορικά με τη διπλωματική και προξενική ασυλία (US Department of State, 2019). Αυτές περιλαμβάνουν τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις (VCDR - Vienna Convention on Diplomatic Relations) του 1961, που αποτελεί και το κύριο συμβατικό κείμενο που διέπει τη λειτουργία των διπλωματικών αποστολών, καθώς και τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις (VCCR - Vienna Convention on Consular Relations) του 1963 (Bruns, 2012).

Παρά την αρχαιότητα της έννοιας της διπλωματικής ασυλίας, ο σκοπός της συχνά παρερμηνεύεται από τους πολίτες. Στην προκατάληψη της κοινής γνώμης έχουν σε μεγάλο βαθμό συμβάλλει περιστασιακές καταχρήσεις της διπλωματικής ασυλίας (US Department of State, 2019). Είναι σπάνιο για τους απλούς πολίτες στα κράτη υποδοχής να συναντούν διπλωμάτες σε τακτική βάση. Το έργο των πρεσβειών, τις περισσότερες φορές, διεξάγεται κεκλεισμένων των θυρών. Συνεπώς, η ελάχιστη γνώση που έχει ένας τοπικός πληθυσμός για το έργο των πρεσβειών και του προσωπικού τους χρωματίζεται από απεικονίσεις χλιδής και κατάχρησης των διπλωματικών και προξενικών ασυλιών που καθοδηγούνται από τα μέσα ενημέρωσης, οδηγώντας πολλούς να θεωρούν τους διπλωμάτες ως υπεράνω του νόμου (Barker, 2006, σ. xi).

Ακόμη, παρά την εκτεταμένη προστασία που παρέχεται στους διπλωμάτες και το προξενικό σώμα, περισσότερες από 2.000 τρομοκρατικές επιθέσεις έχουν στοχεύσει διπλωμάτες και πρεσβείες από το 1980, ακόμη και με την παρουσία αυξημένων μέτρων ασφαλείας, όπως η χρήση ιδιωτικών εταιρειών ασφαλείας, η οχυροποίηση των πρεσβειών και η απομόνωσή τους σε απομακρυσμένες περιοχές (Eroukhmanoff, 2019). Οι σχεδόν ταυτόχρονες τρομοκρατικές βομβιστικές επιθέσεις στις πρεσβείες των ΗΠΑ στην Κένυα και την Τανζανία στις 7 Αυγούστου 1998, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τον θάνατο πάνω από 220 ατόμων και τον τραυματισμό 4.000 άλλων, αποτέλεσαν τις πιο καταστροφικές επιθέσεις που έχουν διαπραχθεί ποτέ εναντίον διπλωματικών κτιρίων (Barker, 2006, σ. xi).

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε πρεσβείες φέρουν ισχυρό συμβολισμό, επειδή η διπλωματία περιλαμβάνει πολλαπλές μορφές εκπροσώπησης (Neumann, 2005). Ο διπλωμάτης εκπροσωπεί τα συμφέροντα του κράτους και η λειτουργία του είναι να επικοινωνεί αυτά τα συμφέροντα στους εκπροσώπους άλλων κρατών. Οι διπλωμάτες αποτελούν το πρόσωπο μιας πολιτείας στο εξωτερικό και έχουν νομιμοποίηση επί των συμφερόντων, της ταυτότητας και της ζωής της (Sending et al., 2015). Υπό αυτό το πρίσμα, ο συμβολικό ρόλος του διπλωμάτη (Neumann, 2005, σ. 90) από κοινού με τη συνεχή του έκθεση κίνδυνο νομιμοποιούν το ειδικό καθεστώς ασυλίας του (Eroukhmanoff, 2019).

Τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 σηματοδότησαν μια αλλαγή στις τρομοκρατικές τακτικές. Έχει παρατηρηθεί μια εμφανής μετατόπιση από τη στόχευση «συμβολικών» στόχων¹ στην εστίαση στην τέλεση επιθέσεων εναντίον των απλών πολιτών και των υποδομών των χωρών-στόχων. Άλλες τρομοκρατικές επιθέσεις στη Μαδρίτη και στο Λονδίνο έχουν στοχεύσει τις υποδομές μεταφορών, ενώ οι επιθέσεις στο Μπαλί και στην Αίγυπτο είχαν ως στόχο την τουριστική βιομηχανία (Barker, 2006, p. xi-xii; Eroukhmanoff, 2019).

Ωστόσο, στην πράξη εξακολουθεί να ισχύει ότι το διπλωματικό προσωπικό είναι ειδικά επιφορτισμένο με τη διαδικασία ανάπτυξης, διαμόρφωσης και εφαρμογής της εξωτερικής πολιτικής των κρατών. Σε αυτόν τον ρόλο, βρίσκεται στην πρώτη γραμμή του λεγόμενου πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Όταν λαμβάνουν χώρα τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον απλών πολιτών, οι διπλωματικές εγκαταστάσεις διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην προστασία των συμφερόντων των υπηκόων τους σε ξένα κράτη. Επιπλέον, ο ρόλος των διπλωματικών αποστολών στη συλλογή και ερμηνεία πληροφοριών ασφαλείας δεν πρέπει να υποτιμάται (Barker, 2006, p. xi-xii).

Στη βάση των ανωτέρω, σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση της προστασίας των διπλωματικών αντιπροσωπειών και των προξενικών υπαλλήλων στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου, μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των περιπτώσεων του Ιράν, της Μέσης Ανατολής, της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ. Ως προς τη

¹ αν και ο συμβολισμός των επιθέσεων στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου στις 11 Σεπτεμβρίου σίγουρα δεν πρέπει να υποτιμάται

δομή της, στο Πρώτο Κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο του διεθνούς δικαίου για την προστασία των διπλωματικών αντιπροσωπειών και των προξενικών υπαλλήλων, μέσω της διεξοδικής ανάλυσης των σχετικών νομικών οργάνων και ιδίως των Συμβάσεων της Βιέννης για τις Διπλωματικές και τις Προξενικές Σχέσεις. Περαιτέρω, στο Δεύτερο Κεφάλαιο αναλύεται η περίπτωση του Ιράν, με ιδιαίτερη έμφαση στη στάση του απέναντι στις διεθνείς τους υποχρεώσεις, τις επιθέσεις σε ξένες αποστολές και ιδιαίτερα την κρίση των ομήρων στην πρεσβεία των ΗΠΑ στην Τεχεράνη. Στο Τρίτο Κεφάλαιο αναλύονται μελέτες περίπτωσης από τη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, στο Τέταρτο Κεφάλαιο αναλύεται η περίπτωση της Ιαπωνίας, η οποία αποτελεί εγνωσμένα ένα παράδειγμα συμμόρφωσης, ενώ στο Πέμπτο αναλύεται η περίπτωση των ΗΠΑ ως χώρα υποδοχής, αλλά και ορισμένες αποφάσεις ορόσημα του Διεθνούς Δικαστηρίου Δικαιοσύνης (ΔΔΔ) αναφορικά με παραβιάσεις αναφορικά με την VCCR. Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη συγκριτική ανάλυση των μελετώμενων περιπτώσεων.

Κεφάλαιο 1: Θεσμικό Πλαίσιο Διεθνούς Δικαίου

1.1 Οι πρώτες απόπειρες κωδικοποίησης του εθιμικού διπλωματικού δικαίου

Η κωδικοποίηση του διπλωματικού εθίμου αποτελεί μια σχετικά νέα εξέλιξη, καθώς ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου της Βιέννης το 1815. Η νομική διαβούλευση σχετικά με το προβάδισμα και την επίσημη τάξη στη διπλωματική πρακτική ήταν χαρακτηριστικό μιας ευρύτερης επέκτασης του διεθνούς δικαίου κατά τον 19^ο αιώνα, αλλά όπως επεσήμανε ο Malcolm Shaw (2008, σ. 39), αυτό το σώμα δικαίου «θεμελιώθηκε στον ευρωκεντρισμό και διαποτίστηκε με τις αξίες της χριστιανικής, αστικοποιημένης και επεκτεινόμενης Ευρώπης». Στην Πρώιμη Νεωτερική Ευρώπη, η σχετική ιεραρχία και το προβάδισμα μεταξύ των διπλωματών ήταν ένα ζήτημα ύψιστης σημασίας. Καθώς οι διπλωμάτες ήταν εκπρόσωποι των ηγεμόνων τους, κάθε ένδειξη τιμής ή ασέβειας θεωρούνταν ότι αντανακλούσε τιμή ή ασέβεια στο πρόσωπο του ηγεμόνα του διπλωμάτη. Σε ένα πλαίσιο, όπου η τιμή και η φήμη ήταν βασικοί πυλώνες της εξουσίας και της διακυβέρνησης, το τυπικό και οι τελετουργίες των διπλωματικών σχέσεων επιβαρύνονταν από το συνεχή ανταγωνισμό μεταξύ των πριγκίπων και των δημοκρατιών της Ευρώπης (Lessafer, 2025).

Οι παραδόσεις και τα έθιμα υπαγόρευαν τη σειρά προτεραιότητας μεταξύ των πριγκίπων και της δημοκρατίας, η οποία μεταφραζόταν άμεσα στην προτεραιότητα που δινόταν στους εκπροσώπους τους σε ένα διπλωματικό σώμα. Αλλά παρόλο που ορισμένοι γενικοί κανόνες ήταν ευρέως αποδεκτοί, η πλήρης συναίνεση διέφευγε πάντα από τις κυβερνήσεις της Ευρώπης (Denza, 2009). Για τις μεγάλες δυνάμεις που συγκεντρώθηκαν στη Βιέννη το 1815, ο Κανονισμός ιεραρχίας των διπλωματικών υπαλλήλων ήταν ένα σημαντικό επίτευγμα σε σχέση με ένα πολύ ευαίσθητο ζήτημα. Με το Άρθ. 4, οι μεγάλες δυνάμεις ουσιαστικά εγκατέλειψαν τους παλιούς κανόνες περί προβαδίσματος, οι οποίοι αποτελούσαν σημαντική αιτία διαφορών, από την άνοδο της πρώιμης σύγχρονης διπλωματίας τον 16^ο αιώνα (Kotova, 2023).

Ο Κανονισμός της Βιέννης εισήγαγε νέους κανόνες σχετικά με την οργάνωση και την ιεραρχία σε επίπεδο διπλωματίας, οι οποίοι αναθεώρησαν πλήρως τις παραδόσεις του ancien regime. Το Άρθ. 1 του Κανονισμού διέκρινε τρεις ιεραρχικές κατηγορίες διπλωματικών αντιπροσώπων: πρεσβευτές, απεσταλμένους ή nuntii,

απεσταλμένους ή υπουργούς που ήταν διαπιστευμένοι σε αρχηγούς κρατών, και τέλος, επιτετραμμένους που ήταν διαπιστευμένοι σε επίπεδο υπουργού εξωτερικών. Το Άρθ. 4 του Κανονισμού της Βιέννης του 1815 ήταν το πιο καινοτόμο. Ορίζει ότι η κατάταξη των μελών του διπλωματικού σώματος της ίδιας τάξης θα καθορίζεται από την ημερομηνία της επίσημης ειδοποίησης για την άφιξή τους. Ο Κανονισμός της Βιέννης παραμένει η βάση για την οργάνωση της σύγχρονης διπλωματίας μέχρι σήμερα. Η ταξινόμηση των διπλωματικών γραφείων και ο κύριος κανόνας περί προτεραιότητας εφαρμόστηκαν γενικά στην Ευρώπη, αλλά και σε μη ευρωπαϊκά κράτη, καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα (Kotova, 2023; Lesaffer, 2025).

Στη συνέχεια, η Κοινωνία των Εθνών συγκρότησε μια Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για την Προοδευτική Κωδικοποίηση του Διεθνούς Δικαίου το 1924, προκειμένου να αξιολογήσει τις αναθεωρήσεις των ταξινομήσεων των διπλωματικών απεσταλμένων του 1815 και του 1818, καθώς και τα διπλωματικά τους προνόμια και ασυλίες (Denza, 2009). Η κωδικοποίηση των ασυλιών και των προνομίων των διπλωματικών απεσταλμένων δεν ξεκίνησε μέχρι τη Σύμβαση της Αβάνας του 1928 που καταρτίστηκε μεταξύ των κρατών της Παναμερικανικής Ένωσης. Ωστόσο, αυτή δεν αντανάκλουσε επαρκώς την τρέχουσα πρακτική, ούτε ως προς τη χρησιμοποιούμενη ορολογία, ούτε ως προς τους κανόνες που έθεσε. Μεγαλύτερη επιρροή είχε το Σχέδιο Σύμβασης που καταρτίστηκε το 1932 από την Έρευνα του Χάρβαρντ στο Διεθνές Δίκαιο (Denza, 2009).

Μέχρι το τέλος του πολέμου, το διεθνές δίκαιο είχε προχωρήσει σε σημείο που η νομιμότητα της βίας ως εργαλείου εξωτερικής πολιτικής είχε υπονομευτεί, ανοίγοντας τον δρόμο για την αποκήρυξη της από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό το ιστορικό γεγονός αποκατέστησε το θεωρητικό μονοπώλιο της διπλωματίας και σηματοδότησε αρκετές δεκαετίες εντατικής ανάπτυξης του διπλωματικού δικαίου. Η σύσταση, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου (ILC – International Law Committee) άνοιξε τον δρόμο για μια ολοκληρωμένη κωδικοποίηση του διεθνούς εθίμου (Dembinski, 1988). Ωστόσο, εξακολουθούσαν να υπάρχουν τομείς, στους οποίους η κρατική πρακτική απέκλινε, ιδίως για ζητήματα όπως τα προνόμια και οι ασυλίες των κατώτερων στελεχών, η θέση ενός διπλωμάτη που ήταν υπήκοος του Κράτους υποδοχής και η έκταση των εξαιρέσεων από την ασυλία (Denza,

2009).

1.2 Η Σύμβαση της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις (1961)

Η Σύμβαση της Βιέννης του 1961 για τις Διπλωματικές Σχέσεις (VCDR) υπογράφηκε στις 18 Απριλίου 1961 και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Απριλίου 1964 (Barker, 2006, σ. 62). Έχοντας χαρακτηριστικά περιγραφεί ως ένα «ορόσημο ύψιστης σημασίας στην κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου» (Do Nascimento E Silva, 1972, σ. 30), η Σύμβαση μπορεί δικαίως να θεωρηθεί μία από τις πιο επιτυχημένες πολυμερείς συνθήκες της σύγχρονης εποχής (Lewis, 1985, σ. 161). Η Denza, η κορυφαία σύγχρονη συγγραφέας για τα διπλωματικά προνόμια και ασυλίες, χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η Σύμβαση «έχει αναδειχθεί σε μια παγκόσμια Σύμβαση και οι διατάξεις της, ακόμη και όταν κατά τον χρόνο της υιοθέτησής τους σηματοδοτούσαν σαφώς την προοδευτική ανάπτυξη του εθίμου ή επιλύονταν σημεία που συγκρούονταν στην πρακτική, θεωρούνται πλέον ως πάγια νομοθεσία» (Denza, 1998, σ. 1). Σήμερα, υπάρχουν 191 κράτη μέρη της Σύμβασης, γεγονός που την καθιστά μία από τις πιο ευρέως υποστηριζόμενες συμβάσεις όλων των εποχών (Barker, 2006, σ. 63).

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για τη Διάσκεψη της Βιέννης ακολούθησαν την τυπική διαδικασία των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για την κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου, η οποία εφαρμόζεται σε τομείς, όπου υπάρχει ήδη εκτεταμένη κρατική πρακτική. Είναι προφανές ότι ένας παράγοντας πίσω από την απόφαση να προωθηθεί το θέμα ήταν η αντιληπτή αύξηση της κατάχρησης των διπλωματικών προνομίων και ασυλιών από το διπλωματικό προσωπικό (Liang, 1953, σ. 442). Το 1952, η Γιουγκοσλαβία πρότεινε να δοθεί προτεραιότητα στο θέμα και, μετά από συζήτηση στην Έκτη (Νομική) Επιτροπή, η Γενική Συνέλευση (ΓΣ) ζήτησε από την ILC να αναλάβει ως θέμα προτεραιότητας την κωδικοποίηση του δικαίου των διπλωματικών σχέσεων και των ασυλιών (Denza, 2009).

Η Επιτροπή διόρισε τον Σουηδό Sandström ως Ειδικό Εισηγητή και η έκθεσή του αποτέλεσε τη βάση για το σχέδιο των Άρθρων που ενέκρινε η Επιτροπή το 1957. Αυτά συζητήθηκαν στην Έκτη Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης και απεστάλησαν σε όλα τα μέλη των ΗΕ, καθώς και στους εξειδικευμένους οργανισμούς τους με πρόσκληση να υποβάλουν σχόλια. Τα σχόλια 21 κυβερνήσεων ελήφθησαν υπόψη από

την Επιτροπή, η οποία το 1958 ετοίμασε αναθεωρημένα και διευρυμένα Άρθρα και συνέστησε να αποτελέσουν τη βάση για μια Σύμβαση - μια απόφαση που εγκρίθηκε από τη ΓΣ. Ογδόντα ένα κράτη συμμετείχαν στη Διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη από τις 2 Μαρτίου έως τις 14 Απριλίου 1961 και η Σύμβαση υπογράφηκε στις 18 Απριλίου (Denza, 2009; Barker, 2006, σ. 63-64).

Η Σύμβαση παρέχει «ένα πλαίσιο για την εγκαθίδρυση, διατήρηση και λήξη διπλωματικών σχέσεων» και καθορίζει τις λειτουργίες μιας αποστολής και τα προνόμια και τις ασυλίες που απολαμβάνουν οι διπλωμάτες. Στην πράξη, τα Άρθρα της Σύμβασης χρησιμεύουν ως οδηγός για τα μέλη των υπουργείων εξωτερικών σε όλο τον κόσμο και οι διατάξεις της γίνονται δεκτές ως ελάχιστο πρότυπο στη διπλωματία. Η ταχεία επικύρωσή της, η σχεδόν παγκόσμια αποδοχή και ο υψηλός βαθμός τήρησής της έχουν καταστήσει την VCDR μία από τις πιο επιτυχημένες συμβάσεις των ΗΕ και σύμβολο της κωδικοποίησης και προοδευτικής ανάπτυξης του διεθνούς δικαίου (Bruns, 2012).

Η Σύμβαση βασίζεται στην αρχή της λειτουργικής αναγκαιότητας, σύμφωνα με την οποία τα προνόμια και οι ασυλίες απονέμονται όχι για προσωπικό όφελος των ατόμων, αλλά προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εκτέλεση των διπλωματικών λειτουργιών ως αντιπροσώπων κυρίαρχων κρατών (International Law Commission [ILC], 1958). Στο πλαίσιο αυτό, η Σύμβαση θεσπίζει ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας που περιλαμβάνει τη διπλωματική αποστολή ως θεσμό, τις επικοινωνίες της, τους αντιπροσώπους της και τις οικογένειές τους, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει -αν και όχι πάντα με επιτυχία- να περιορίσει τις ασυλίες στις απολύτως απαραίτητες (Barker, 2006, σ. 63-64).

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι τα κράτη μπορούν να συμφωνήσουν να χορηγήσουν ευρύτερα προνόμια και ασυλίες από ό,τι απαιτείται βάσει της Σύμβασης σε αμοιβαία βάση (Άρθ. 47 (2) (β)). Επιπλέον, το Άρθ. 47 (2) (α) ορίζει ότι ένα Κράτος υποδοχής μπορεί επίσης να εφαρμόσει «οποιαδήποτε από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης περιοριστικά λόγω περιοριστικής εφαρμογής της εν λόγω διάταξης στην αποστολή του στο Κράτος αποστολής». Με άλλα λόγια, η διάταξη δεν επεκτείνεται στη χρήση αντιμέτρων σε αντίδραση σε παραβιάσεις της Σύμβασης (van Alebeek, 2009).

Η VCDR καλύπτει ουσιαστικά τις δραστηριότητες των κυβερνήσεων που ενεργούν μέσω πρεσβειών, προκειμένου να επικοινωνήσουν με τις επίσημες υπηρεσίες της χώρας υποδοχής, διευκρινίζοντας ότι το Υπουργείο Εξωτερικών είναι το κύριο κανάλι επικοινωνίας για τις ξένες πρεσβείες. Η VCDR δεν προέβλεψε την ανάπτυξη της «δημόσιας διπλωματίας» ως δραστηριότητας που αναλαμβάνεται από επίσημες υπηρεσίες και από μη κρατικούς φορείς, οι οποίοι απευθύνονται σε κοινό και μη κρατικούς φορείς σε ξένα κράτη, προκειμένου να ασκήσουν επιρροή (Bruns, 2012).

Ορισμένοι ακαδημαϊκοί υποστηρίζουν ότι η VCDR είναι ξεπερασμένη και υποστηρίζουν την ανάγκη τροποποίησης των όρων της Σύμβασης περί διπλωματικών ασυλιών. Άλλοι υποστηρίζουν ότι οι δραστηριότητες που απευθύνονται σε μη κρατικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας διπλωματίας, θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ρύθμισης. Ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον μεταξύ των κρατών για την έναρξη μιας διαδικασίας αναθεώρησης, ενώ διαφαίνονται ακόμη λιγότερες προοπτικές για τη διαμόρφωση νέας συναίνεσης σχετικά με ένα αναθεωρημένο πλαίσιο (Constantinou et al., 2016b; Okano-Heijmans, 2013).

1.2.1 Απαραβίαστο των χώρων της πρεσβείας

Κεντρικός πυλώνας αυτού του καθεστώτος είναι το απαραβίαστο των εγκαταστάσεων της αποστολής, που κατοχυρώνεται στο Άρθ. 22. Απαγορεύεται η είσοδος στους χώρους της αποστολής από αξιωματούχους του Κράτους υποδοχής χωρίς τη συγκατάθεση του επικεφαλής της αποστολής, ανεξαρτήτως περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένων έκτακτων περιστάσεων ή ισχυρισμών για κατάχρηση (Άρθ. 22(1)). Πέρα από αυτήν την απαγόρευση, το Κράτος υποδοχής φέρει θετική υποχρέωση να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των εγκαταστάσεων από εισβολή, ζημιά, διατάραξη της ειρήνης ή προσβολή της αξιοπρέπειας (Άρθ. 22(2)). Η διάκριση μεταξύ των δύο πτυχών της αρχής του απαραβίαστου της αποστολής είναι λογική και προφανής. Η ασυλία από τον εξαναγκασμό απαιτεί από τα όργανα του Κράτους υποδοχής να απέχουν από οποιαδήποτε πράξη εξουσίας που υπονοεί τη χρήση φυσικού περιορισμού, έναντι της αποστολής και των μελών της. Αυτό αποτελεί αναμφίβολα σοβαρό περιορισμό στην άσκηση της εδαφικής κυριαρχίας του Κράτους υποδοχής. Από την άλλη πλευρά, το καθήκον αυτού του Κράτους να παρέχει ειδική προστασία στην αποστολή απαιτεί από αυτό να ενισχύει την άσκηση της εξουσίας του

προς όφελος της αποστολής. Πρόκειται για μια σημαντική διάκριση, ειδικά επειδή τα κράτη καλούνται να αντιμετωπίσουν το παγκόσμιο πρόβλημα της τρομοκρατίας (Dembinski, 1988). Αυτή η υποχρέωση αντικατοπτρίζει τον θεσμικό χαρακτήρα της αποστολής και επιβεβαιώθηκε επίσημα από το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση του Διπλωματικού και Προξενικού Προσωπικού των Ηνωμένων Πολιτειών στην Τεχεράνη, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι η μη προστασία των εγκαταστάσεων της αποστολής -ακόμα και έναντι ιδιωτικών φορέων- συνεπάγεται διεθνή ευθύνη (International Court of Justice [ICJ], 1980).

Δυστυχώς, οι επιθέσεις σε διπλωματικές εγκαταστάσεις έχουν γίνει όλο και πιο συχνές. Αποτελούν, κατά κάποιο τρόπο, σύμπτωμα του αναδυόμενου προφίλ της διεθνούς σύγκρουσης, η οποία χαρακτηρίζεται από σημαντική μη κρατοκεντρική, ασύμμετρη βία. Σε πολλές περιπτώσεις, οι επιθέσεις αποτελούν εκδήλωση της δημόσιας δυσαρέσκειας για τη συμπεριφορά μιας ξένης δύναμης (Eroukhmanoff, 2019). Τέτοιες πράξεις απαγορεύονται απολύτως βάσει των Συμβάσεων της Βιέννης, αν και πρέπει να σημειωθεί ότι το Άρθ. 41 της VCDR απαγορεύει τη χρήση διπλωματικών εγκαταστάσεων με τρόπο που είναι ασύμβατος με τις λειτουργίες μιας διπλωματικής αποστολής, όπως ορίζεται στο Άρθ. 3. Η τρομοκρατία, η διατήρηση αποθεμάτων όπλων, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και άλλες παρόμοιες δραστηριότητες παραβιάζουν τον διπλωματικό κώδικα δεοντολογίας και υπονομεύουν την κρίσιμη καλή πίστη που υποστηρίζει την υποδοχή ξένων αποστολών από ένα κράτος (Islam, 2016).

Πρέπει να αναφερθεί ότι η απόλυτη φύση του απαραβίαστου έχει επικριθεί ως δυσανάλογα περιοριστική της ικανότητας του Κράτους υποδοχής να ανταποκρίνεται σε σοβαρές απειλές για τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια. Η απουσία οποιασδήποτε εξαίρεσης έκτακτης ανάγκης αντικατοπτρίζει την εξάρτηση της Σύμβασης από την καλή πίστη και τα διπλωματικά ένδικα μέσα και όχι από την καταναγκαστική επιβολή, επιτρέποντας ενδεχομένως καταχρήσεις του απαραβίαστου, αλλά και περιορίζοντας παράλληλα τις νόμιμες αντιδράσεις του Κράτους υποδοχής (Denza, 2016a).

1.2.2 Προσωπική ασυλία και άλλα προνόμια

Η προστασία των διπλωματών ρυθμίζεται στο Άρθ. 29 της VCDR. Το Άρθ. 29 ορίζει ότι ο διπλωμάτης απολαμβάνει πλήρους ασυλίας από ποινική δίωξη στα δικαστήρια του Κράτους υποδοχής και δεν υποχρεούται να καταθέσει σε δικαστικές διαδικασίες σε χώρα υποδοχής, καθώς απολαμβάνει ασυλίας. Επιπλέον, το Κράτος υποδοχής αναλαμβάνει τη θετική υποχρέωση να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για να προστατεύσει το πρόσωπο, την ελευθερία και την αξιοπρέπειά του (Denza, 2009).

Η υποχρέωση του Κράτους υποδοχής δεν είναι απόλυτη. Η προσφερόμενη προστασία πρέπει να είναι ανάλογη με την αντιληπτή απειλή. Ωστόσο, αποτελεί πρακτική πολλών Κρατών να αποζημιώνουν πλήρως οποιαδήποτε ζημιά σε εγκαταστάσεις ξένων αποστολών που προκαλείται από επιθέσεις ή ταραχές στη βάση της αρχής *ex gratia* και της αμοιβαιότητας (Denza, 2016a, σ. 166–167). Σε περίπτωση διαδηλώσεων, το Κράτος υποδοχής υποχρεούται να εξισορροπήσει τα συμφέροντα του Κράτους αποστολής με την ελευθερία του λόγου των διαδηλωτών. Ωστόσο, η πρακτική των Κρατών διαφοροποιείται σημαντικά. Ενώ πολλά Κράτη απαγορεύουν τις διαδηλώσεις κοντά σε ξένες πρεσβείες, άλλα Κράτη ερμηνεύουν τις υποχρεώσεις του Κράτους υποδοχής πιο περιοριστικά. Μπορεί να ειπωθεί με ασφάλεια ότι η κατάληψη των εγκαταστάσεων των αποστολών για λόγους πολιτικής διαμαρτυρίας δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση νόμιμη χρήση της ελευθερίας της έκφρασης (Van Alebeek, 2009).

Αυτή η προστασία συμπληρώνεται από το Άρθ. 30, το οποίο επεκτείνει το απαραβίαστο στην ιδιωτική κατοικία, τα έγγραφα, την αλληλογραφία και την περιουσία του διπλωμάτη. Η λογική για τη ρύθμιση αυτή έγκειται στην αποτροπή του έμμεσου εξαναγκασμού μέσω παρέμβασης στην ιδιωτική σφαίρα, η οποία θα μπορούσε να υπονομεύσει την διπλωματική ανεξαρτησία (ILC, 1958). Σύμφωνα με το Άρθ. 30(1), οι ιδιωτικές κατοικίες των διπλωματικών πρακτόρων έχουν το ίδιο επίπεδο απαραβίαστου με τους χώρους της αποστολής. Εκτός από τις ασυλίες, τα Άρθ. 33 έως 36 ορίζουν ορισμένα προνόμια που απολαμβάνουν οι διπλωματικοί υπάλληλοι. Ο διπλωμάτης εξαιρείται από τους κανονισμούς κοινωνικής ασφάλισης (Άρθ. 33(1)), από τέλη και φόρους (Άρθ. 34), από προσωπικές και δημόσιες υπηρεσίες (Άρθ. 35), από περιορισμούς εισαγωγής, τελωνειακούς δασμούς και φόρους επί αντικειμένων προσωπικής χρήσης (Άρθ. 36(1)) και από τον έλεγχο αποσκευών, εκτός εάν «υπάρχουν

σοβαροί λόγοι να υποτεθεί ότι περιέχουν αντικείμενα που δεν [για προσωπική χρήση] ή αντικείμενα, των οποίων η εισαγωγή ή εξαγωγή απαγορεύεται από το νόμο ή ελέγχεται από τους κανονισμούς καραντίνας του κράτους υποδοχής» (Άρθ. 36(2)). Όσον αφορά την εισαγωγή αντικειμένων, το Κράτος υποδοχής επιτρέπεται να επιβάλλει ορισμένες διαδικασίες και ποσοτικούς περιορισμούς, προκειμένου να αποτρέψει την κατάχρηση αυτού του προνομίου (Van Alebeek, 2009).

Το Άρθ. 31 παρέχει στους διπλωμάτες ασυλία από την ποινική δικαιοδοσία και, με την επιφύλαξη συγκεκριμένων εξαιρέσεων, από την αστική και διοικητική δικαιοδοσία. Ενώ η ποινική ασυλία είναι απόλυτη κατά τη διάρκεια της θητείας του διπλωμάτη, η πολιτική ασυλία περιορίζεται σε υποθέσεις που αφορούν ιδιωτική ακίνητη περιουσία, ζητήματα κληρονομικής διαδοχής και επαγγελματικές ή εμπορικές δραστηριότητες, εκτός των επίσημων του καθηκόντων (Άρθ. 31(1)). Αυτές οι εξαιρέσεις αντικατοπτρίζουν μια προσπάθεια συμφιλίωσης των αποκλινουσών κρατικών πρακτικών και του περιορισμού της ασυλίας, όπου η λειτουργική αναγκαιότητα είναι ασθενέστερη. Το Άρθ. 31 περιορίζει επίσης τα μέτρα επιβολής και εξαιρεί τους διπλωμάτες από την υποχρέωση να καταθέσουν ως μάρτυρες. Όσον αφορά την ποινική δικαιοδοσία, οι διπλωμάτες διαθέτουν πλήρη ασυλία από το νομικό σύστημα του Κράτους υποδοχής, αλλά δεν διαθέτουν ασυλία από τη δικαιοδοσία του Κράτους αποστολής (Άρθ. 31(4)). Αυτή η ρήτρα, όπως αναφέρεται στο Άρθ. 31(1), αντιπροσωπεύει την αναγνωρισμένη θέση στο εθμικό δίκαιο (Bruns, 2012).

Η ασυλία μπορεί να αρθεί βάσει του Άρθ. 32, αλλά μόνο από το Κράτος αποστολής, ενισχύοντας τον θεσμικό χαρακτήρα των διπλωματικών προνομίων (Denza, 2009). Στην πράξη, ωστόσο, οι άρσεις ασυλίας είναι σπάνιες, ακόμη και σε περιπτώσεις σοβαρού παραπτώματος, υποδηλώνοντας ένα σημαντικό κενό λογοδοσίας. Η Σύμβαση, επομένως, δίνει προτεραιότητα σε διπλωματικές και πολιτικές λύσεις² έναντι της δικαστικής λογοδοσίας, ένα χαρακτηριστικό που έχει επικριθεί ολόένα και περισσότερο, υπό το πρίσμα των σύγχρονων προτύπων του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Cassese, 2005; Denza, 2016a).

Σύμφωνα με το Άρθ. 10, το Υπουργείο Εξωτερικών ενός Κράτους υποδοχής θα

² όπως η ανάκληση του διπλωμάτη ή η κήρυξη τους ως persona non grata

πρέπει να ενημερώνεται για τον διορισμό όλων των νέων μελών μιας διπλωματικής αποστολής, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τα μέλη της οικογένειας τους και τους ιδιωτικούς υπαλλήλους. Το Κράτος υποδοχής πρέπει επίσης να ενημερώνεται για την οριστική αναχώρηση ή την παύση των καθηκόντων των διπλωματών στην αποστολή. Η ασυλία λήγει όταν ολοκληρωθεί η θητεία ενός διπλωμάτη και αυτός/ή αναχωρήσει από το Κράτος υποδοχής. Ομοίως, και σύμφωνα με το Άρθ. 9, το Κράτος υποδοχής μπορεί να κηρύξει οποιοδήποτε μέλος μιας ξένης αποστολής στο έδαφός του *persona non grata*, ήτοι να αποφασίσει ότι ένα άτομο δεν είναι πλέον αποδεκτό και επιθυμεί την ανάκλησή του από το Κράτος αποστολής. Εάν το Κράτος αποστολής δεν ενεργήσει, το άτομο μπορεί να απελαθεί από το Κράτος υποδοχής. Παρ' όλα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις, ιδίως για λόγους συνεχιζόμενων διμερών σχέσεων και δημόσιας διπλωματίας, ένα κράτος θα διατυπώσει έναν λόγο για την απόφαση του αυτή. Για παράδειγμα, η Νότια Αφρική απέλασε επτά πρεσβευτές της Ρουάντα τον Μάρτιο του 2014, επικαλούμενη στοιχεία ότι οι διπλωμάτες εμπλέκονταν σε υποθέσεις δολοφονίας και απόπειρας δολοφονίας σε έδαφος της Νότιας Αφρικής (BBC News, 2014). Όταν ένας διπλωμάτης χαρακτηρίζεται ως ανεπιθύμητο πρόσωπο, επειδή παραβίασε τον νόμο σε μια χώρα υποδοχής, το Κράτος αποστολής έχει την επιλογή να ανακαλέσει τον πρέσβη ή να επιτρέψει τη δίωξη του στη χώρα υποδοχής. Είναι ζωτικής σημασίας να τονιστεί ότι μόνο οι αρχές του Κράτους αποστολής ενός διπλωμάτη έχουν την εξουσία να άρουν την ασυλία. Η άρση αυτή μάλιστα πρέπει να είναι ρητή, με άλλα λόγια, γραπτή (Denza, 2016b).

Η Σύμβαση ασχολείται επίσης με το ευαίσθητο ζήτημα των δικαιούχων διπλωματικής ασυλίας. Το Άρθ. 37 θεσπίζει ένα διαβαθμισμένο καθεστώς για τα μέλη της οικογένειας (Άρθ. 37(1)) και το προσωπικό των αποστολών (Άρθ. 37(2)), αντανακλώντας την ποικίλη λειτουργική τους εγγύτητα με τις διπλωματικές δραστηριότητες. Η επέκταση της προστασίας στις οικογένειες αναγνωρίζει ότι μπορεί να ασκηθεί έμμεση πίεση στους διπλωμάτες, ενδεχομένως θέτοντας σε κίνδυνο την ανεξαρτησία της αποστολής (Barker, 2006, σ. 67). Οι συντάκτες της VCDR δεν μπόρεσαν, ωστόσο, να συμφωνήσουν σε έναν πιο ακριβή ορισμό του ποια ακριβώς μέλη της οικογένειας καλύπτονται από αυτόν τον κανόνα. Τα κράτη γενικά συμφωνούν ότι ο κανόνας ισχύει για τον/την σύζυγο και τα ανήλικα παιδιά. Ωστόσο η πρακτική

των κρατών διαφέρει, για παράδειγμα, όσον αφορά τους άγαμους συντρόφους ή τους συντρόφους του ίδιου φύλου: σε πολλά κράτη οι de facto σύζυγοι ή τα ομόφυλα ζευγάρια αντιμετωπίζονται ισότιμα με τους de iure συζύγους, ενώ σε άλλα κράτη αυτό είναι εκτός συζήτησης. Ένα άλλο ζήτημα που διχάζει είναι αυτό των πολυγαμικών γάμων. Ενώ η Αυστραλία και οι ΗΠΑ δέχονται περισσότερες από μία συζύγους πολυγαμικού διπλωμάτη ως μέλος της οικογένειας, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν προχωρά σε αντίστοιχη αναγνώριση (Denza, 2016b, σ. 394–396).

Ταυτόχρονα, το Άρθ. 38 εξαιρεί τους υπηκόους και τους μόνιμους κατοίκους του Κράτους υποδοχής από τα περισσότερα προνόμια και ασυλίες, εκτός από την ασυλία για επίσημες πράξεις. Αυτός ο περιορισμός σχεδιάστηκε, προκειμένου να μειώσει την κατάχρηση και να διατηρήσει τη νομιμότητα του καθεστώτος ασυλίας, περιορίζοντας το πεδίο εφαρμογής του σε εκείνους, για τους οποίους η προστασία είναι πραγματικά απαραίτητη (van Alebeek, 2009).

Ο κανόνας της ασυλίας των διπλωματών δεν είναι αδιαμφισβήτητος. Καταρχάς, δεν μπορεί παρά να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η διπλωματική ασυλία μπορεί να προκαλέσει καταχρήσεις, ειδικά σε ορισμένους τομείς, όπως αυτός των κανονισμών οδικής κυκλοφορίας. Σημειώνεται σχετικά ότι τα τελευταία χρόνια πολλά κράτη έχουν κινηθεί, ώστε να υποχρεώνουν τους διπλωμάτες τους να πληρώνουν τις κλήσεις στάθμευσης και υπερβολικής ταχύτητας που επιβάλλονται στο Κράτος υποδοχής, σε αμοιβαία βάση. Εάν ένας διπλωμάτης καταχράται συστηματικά την ασυλία του, το Κράτος υποδοχής μπορεί φυσικά να αποφασίσει να τον κηρύξει ανεπιθύμητο πρόσωπο. Πιο προβληματική είναι η προσβολή που προκαλείται στα δικαιώματα και τα συμφέροντα ιδιωτών που έχουν νομική διαφορά με έναν διπλωμάτη (Schermers, 1998, σ. 156-164). Στον τομέα των τροχαίων ατυχημάτων, πολλά κράτη -μεταξύ των οποίων οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιταλία- έχουν προσπαθήσει να περιορίσουν τις αρνητικές συνέπειες, υποχρεώνοντας τους διπλωμάτες να έχουν ασφάλιση αστικής ευθύνης (van Alebeek, 2009).

1.2.3 Περιουσιακά στοιχεία της αποστολής, οχήματα, αρχεία και επικοινωνίες

Στενά συνδεδεμένη με το απαραβίαστο των εγκαταστάσεων είναι η προστασία των

αρχείων και των εγγράφων της αποστολής (Άρθ. 24). Τα αρχεία είναι απαραβίαστα «ανά πάσα στιγμή και οπουδήποτε κι αν βρίσκονται», επεκτείνοντας έτσι την προστασία πέρα από τα φυσικά όρια της αποστολής. Αυτός ο κανόνας διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα, τη συνέχεια και την προστασία ευαίσθητων κρατικών πληροφοριών. Ωστόσο, αποτελεί επίσης παράδειγμα της ιεράρχησης των διακρατικών συμφερόντων από τη Σύμβαση έναντι των εσωτερικών δικαστικών διαδικασιών, καθώς το Κράτος υποδοχής απαγορεύεται να κατάσχει ή να επιθεωρήσει διπλωματικά έγγραφα, ακόμη και όταν αυτά μπορεί να είναι σχετικά με σοβαρές νομικές διαδικασίες (Denza, 2016a). Ο κανόνας επεκτείνεται σε όλες τις μορφές αποθήκευσης δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των φαξ και των αρχείων υπολογιστή. Επιπλέον, θεωρείται ότι τα προστατεύει από την υποχρεωτική προσκόμιση σε νομικές διαδικασίες. Η προστασία, επομένως, υπερβαίνει αυτήν άλλων περιουσιακών στοιχείων της αποστολής (Άρθ. 22 (3)) και, επιπλέον, είναι αόριστης διάρκειας (van Alebeek, 2009).

Οι συντάκτες των Συμβάσεων της Βιέννης δεν είχαν καμία ένδειξη ότι οι βελτιώσεις στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών θα έφεραν σύντομα επανάσταση στην πρόσβαση και την αποθήκευση επίσημων δεδομένων, κάτι που πλέον γίνεται ηλεκτρονικά σε όλο τον κόσμο (van Alebeek, 2009). Η παραβίαση κυβερνητικών βάσεων δεδομένων και η επακόλουθη μαζική δημοσίευση μυστικών διπλωματικών τηλεγραφημάτων έχει γίνει ένα νέο μέσο πρόκλησης αμηχανίας στις κυβερνήσεις, αλλά και άσκησης επιρροής στη διεθνή ή εσωτερική πολιτική (United Nations [UN], 2022).

Η ελεύθερη επικοινωνία από τη διπλωματική αποστολή διασφαλίζεται περαιτέρω από το Άρθ. 26, το οποίο υποχρεώνει το Κράτος υποδοχής να επιτρέπει σε όλα τα μέλη της αποστολής την ελευθερία κινήσεων και ταξιδιών στην επικράτειά του. Η ασφαλής επικοινωνία θεωρείται ευρέως ως η πιο ουσιαστική διπλωματική ασυλία, χωρίς την οποία, η διεξαγωγή των εξωτερικών σχέσεων θα επηρεαζόταν θεμελιωδώς (Berridge, 2015). Παρ' όλα αυτά, ο απόλυτος χαρακτήρας αυτής της προστασίας έχει προκαλέσει κριτική υπό το πρίσμα των σύγχρονων ανησυχιών για την ασφάλεια, υπογραμμίζοντας την εξάρτηση της Σύμβασης από την καλή πίστη και την αμοιβαιότητα και όχι από την επιβολή (van Alebeek, 2009).

Το Κράτος υποδοχής έχει την υποχρέωση να «επιτρέπει και να προστατεύει την

ελεύθερη επικοινωνία εκ μέρους της αποστολής για όλους τους επίσημους σκοπούς», αλλά η εγκατάσταση και η χρήση ασύρματου πομπού απαιτεί την ειδική συγκατάθεσή του (Άρθ. 27 (1)). Η επίσημη αλληλογραφία της αποστολής είναι απαραβίαστη (Άρθ. 27 (2)). Επιπλέον, απαγορεύεται το άνοιγμα ή η κατακράτηση του διπλωματικού σάκου (Άρθ. 27 (3)). Πριν από την υιοθέτηση της Σύμβασης, η προστασία του διπλωματικού σάκου ήταν λιγότερο απόλυτη. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τα κράτη μπορούσαν να απαιτήσουν από το Κράτος αποστολής να επιτρέψει το άνοιγμα ενός ύποπτου σάκου παρουσία αξιωματούχου του Κράτους υποδοχής και, σε περίπτωση άρνησης, η είσοδος του σάκου μπορούσε να απαγορευτεί. Η Σύμβαση δεν παρέχει συγκρίσιμη προστασία κατά της κατάχρησης του εν λόγω προνομίου. Σαφώς, η διάταξη ότι ο διπλωματικός σάκος μπορεί να περιέχει μόνο «διπλωματικά έγγραφα ή αντικείμενα που προορίζονται για επίσημη χρήση» (Άρθ. 27 (4)) έχει περιορισμένη αξία, ειδικά εφόσον δεν φαίνεται να υπάρχει δυνατότητα για το Κράτος υποδοχής να ελέγξει το περιεχόμενο (van Alebeek, 2009). Το ζήτημα του κινδύνου κατάχρησης του διπλωματικού σάκου συζητήθηκε έντονα από τους συντάκτες της Σύμβασης. Η παράδοση κουβανικών πούρων στον πρωθυπουργό του Ηνωμένου Βασιλείου Ουίνστον Τσόρτσιλ με διπλωματικό σάκο από τις ΗΠΑ, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αποτελεί ένα ωραίο παράδειγμα του πώς το περιεχόμενο του σάκου δεν περιορίζεται πάντα σε αντικείμενα επίσημης χρήσης (Denza, 2016α,σ. 242–243).

Στη Διάσκεψη της Βιέννης, ορισμένα κράτη επέμειναν ότι η διάταξη θα έπρεπε να κωδικοποιήσει την επικρατούσα κρατική πρακτική, στην οποία το Κράτος υποδοχής είχε την εξαιρετική δυνατότητα να αρνηθεί την είσοδο ενός ύποπτου διπλωματικού σάκου, εάν το Κράτος αποστολής δεν επέτρεπε το άνοιγμά του για επιθεώρηση (van Alebeek, 2009). Όπως και με το απαραβίαστο των εγκαταστάσεων της αποστολής, μερικές φορές υποστηρίζεται ότι το Κράτος υποδοχής θα έπρεπε να έχει το δικαίωμα να ανοίξει τον σάκο σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει κάποια συζήτηση σχετικά με το εάν ο διπλωματικός σάκος θα μπορούσε να υποβληθεί σε σάρωση (Denza, 1989).

Φαίνεται να υπάρχουν ορισμένα βασίμια επιχειρήματα υπέρ της άποψης ότι η ηλεκτρονική σάρωση του σάκου δεν επιτρέπεται, αλλά ότι επιτρέπονται λιγότερο παρεμβατικές μορφές εξέτασης, όπως τα σκυλιά ανίχνευσης (Herdegen, 1986,σ. 736).

Ο κανόνας φυσικά δεν απαγορεύει στους αερομεταφορείς να καθιστούν τη σάρωση απαραίτητη προϋπόθεση για τη μεταφορά. Προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα δέμα ως διπλωματικός σάκος, πρέπει να φέρει ορατή εξωτερική σήμανση (Άρθ. 27 (4)). Εάν ο διπλωματικός σάκος συνοδεύεται από διπλωματικό ταχυδρόμο, διπλωματικό ταχυδρόμο ad hoc ή έχει ανατεθεί στον κυβερνήτη εμπορικού αεροσκάφους, το καθεστώς αυτών των ατόμων ρυθμίζουν ειδικοί κανόνες (Άρθ. 27 (5)–27 (7)) (Denza, 1989).

Εκτός από τις εγκαταστάσεις της αποστολής, η επίπλωσή της και άλλα περιουσιακά στοιχεία σε αυτήν και τα μέσα μεταφοράς της αποστολής είναι απρόσβλητα από έρευνα, επίταξη, κατάσχεση ή εκτέλεση (Άρθ. 22 (3)). Αυτός ο κανόνας δεν προστατεύει τα οχήματα από το να καθιλώνονται από ειδικές συσκευές («δαγκάνες») ή να ρυμουλκούνται, αλλά η χρήση ειδικών συσκευών για την ακινητοποίηση των τροχών θεωρείται γενικά ότι παραβιάζει το Άρθ. 31. Περαιτέρω, θεωρείται παράλειψη το γεγονός ότι το Άρθ. 22 δεν προστατεύει τους τραπεζικούς λογαριασμούς της αποστολής, καθώς αυτοί οι λογαριασμοί προστατεύονται από το διεθνές εθιμικό δίκαιο (van Alebeek, 2009). Οι τραπεζικοί λογαριασμοί προστατεύονται ως μέρος της λειτουργικής περιουσίας, αλλά μόνο εάν χρησιμοποιούνται για τα καθημερινά λειτουργικά έξοδα για την κάλυψη επίσημων καθηκόντων (Άρθ. 24).

1.3 Η Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις (1963)

Η θεμελιώδης διάκριση μεταξύ διπλωματικών αντιπροσώπων και προξενικών υπαλλήλων φαίνεται να αντικατοπτρίζεται περισσότερο στο ζήτημα των προνομίων και των ασυλιών τους. Ενώ το διεθνές δίκαιο εγγυάται την προστασία των διπλωματικών ασυλιών από όλα τα έθνη, τα προξενικά προνόμια και οι ασυλίες βασίζονταν σε διατάξεις συνθηκών και στην πρακτική των κρατών (Sen, 1988). Θα πρέπει να σημειωθεί πως οι προξενικές σχέσεις έχουν μια μακρύτερη και πιο ποικίλη ιστορία από τις διπλωματικές σχέσεις. Αναπτύχθηκαν ως απότοκος του διεθνούς εμπορίου και χρονολογούνται από την Αρχαία Ελλάδα, όταν το δουλεμπόριο οδήγησε σε θεσμούς συγκρίσιμους με τα σύγχρονα προξενεία. Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι δυτικοευρωπαίοι έμποροι απέστειλαν έναν αντιπρόσωπο ως πρόξενο στο Βυζάντιο στην ανατολή, προκειμένου να οργανώσει το εμπόριό τους, να

προστατεύσει τα ξένα συμφέροντα και να διευθετήσει τις διαφορές μεταξύ εμπόρων. Τον 16^ο αιώνα, οι μοναρχίες στα φεουδαρχικά κράτη άρχισαν να διεκδικούν άμεσο έλεγχο επί των προξενικών γραφείων, καθώς το διεθνές εμπόριο υπέφερε από τους κινδύνους της θάλασσας και τους πολύ συχνούς πολέμους που χαρακτήριζαν την εποχή της φεουδαρχίας (Isufi, 2020).

Πριν από τη σύναψη της VCCR το 1963, το δίκαιο των προξενικών σχέσεων διέπονταν από λιγοστούς εθιμικούς κανόνες που συμπληρώθηκαν από διμερείς ή περιφερειακές συνθήκες. Οι πρώτοι κανονισμοί για την προξενική υπηρεσία δημοσιεύθηκαν από τον Colbert στο *Ordonnance de la Marine* (1681) (Paulus & Dienelt, 2011). Το διπλωματικό και προξενικό δίκαιο υπέστη σημαντικές αλλαγές στην Ευρώπη τον 19^ο αιώνα ως αποτέλεσμα των αλλαγών στην πολιτική και διεθνή τάξη. Με την επέκταση του εμπορίου, τα ευρωπαϊκά κράτη άρχισαν να ανταλλάσσουν απεσταλμένους με κράτη σε άλλες ηπείρους. Οι απεσταλμένοι προώθησαν όλο και περισσότερο τα εμπορικά συμφέροντα των υπηκόων τους. Με τη μετάβαση από τη μοναρχική στη συνταγματική διακυβέρνηση, οι απεσταλμένοι άρχισαν να θεωρούνται περισσότερο ως εκπρόσωποι μιας χώρας, παρά ενός μονάρχη. Η ασυλία τους από την τοπική δικαιοδοσία, ενώ συνέχιζε να είναι σεβαστή, αμφισβητήθηκε, καθώς δεν θεωρούνταν πλέον ως προσωπικοί αντιπρόσωποι του μονάρχη. Ταυτόχρονα, η υπηρεσία που παρείχαν οι απεσταλμένοι έγινε πιο επαγγελματική. Οι απεσταλμένοι άρχισαν να βασίζονται στην παρακολούθηση των εσωτερικών εξελίξεων στο Κράτος υποδοχής, ιδίως των στρατιωτικών τους προετοιμασιών (Quigley, 2023).

Τον 19^ο αιώνα, σχεδόν κάθε κράτος ρύθμιζε την προξενική του υπηρεσία και το νομικό καθεστώς των ξένων προξένων. Όλο και περισσότερες διμερείς συνθήκες συνήφθησαν που ρύθμιζαν το καθεστώς και τα καθήκοντα των προξένων. Το 1911, μια περιφερειακή συνθήκη μεταξύ Βολιβίας, Κολομβίας, Ισημερινού, Περού και Βενεζουέλας³ αποτέλεσε την πρώτη πολυμερή σύμβαση για το θέμα των προξενικών σχέσεων (Paulus & Dienelt, 2011). Στο τέλος του 20^{ου} αιώνα σχεδόν όλα τα κράτη είχαν θεσπίσει προξενικές υπηρεσίες, με την προξενική νομοθεσία και πρακτική να έχουν επιτύχει υψηλό βαθμό ομοιομορφίας. Αυτή η υπηρεσία στις περισσότερες χώρες, αρχικά ήταν διαχωρισμένη από τη διπλωματική υπηρεσία, αλλά και οι δύο βρίσκονταν

³ υιοθετήθηκε στις 18 Ιουλίου 1911] [1911] 214 CTS 145

υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Εξωτερικών. Λόγω της στενής σύνδεσης μεταξύ διπλωματικών και προξενικών λειτουργιών, μπορεί να ειπωθεί ότι σε όλες τις χώρες, αυτές οι υπηρεσίες ενώνονται με στόχο να σχηματίσουν μια μοναδική υπηρεσία, με αποτέλεσμα πολλοί διπλωμάτες σήμερα να ασκούν προξενικά καθήκοντα (Isufi, 2020).

Οι προξενικές σχέσεις εξυπηρετούσαν διαχρονικά ρεαλιστικούς στόχους, ήτοι τη διευκόλυνση του εμπορίου, την προστασία των υπηκόων, την καταχώριση της οικογενειακής τους κατάστασης. Δεδομένου λοιπόν πως δεν ασκούσαν κυρίαρχη πολιτική εκπροσώπηση, το νομικό καθεστώς των προξενικών υπαλλήλων παρέμεινε πιο στενά ενσωματωμένο στην εδαφική δικαιοδοσία του Κράτους υποδοχής (Dencker, 2011). Ως εκ τούτου, υπήρξε γενική απροθυμία εκ μέρους των κρατών να χορηγήσουν διπλωματικά προνόμια στους προξενικούς υπαλλήλους, και η έκταση των προξενικών ασυλιών και προνομίων ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με τους όρους των αντίστοιχων συνθηκών και της εθνικής νομοθεσίας. Στην πραγματικότητα, από όλες τις ασυλίες και τα προνόμια που μπορεί να διεκδικήσει ένας πρόξενος, μόνο δύο έχουν αναγνωριστεί παγκοσμίως: το απαραβίαστο των προξενικών αρχείων και η μη ευθύνη για πράξεις που εκτελούνται υπό επίσημη ιδιότητα (Sen, 1988).

Στις 24 Απριλίου 1963, η Διάσκεψη των ΗΕ για τις Προξενικές Σχέσεις υιοθέτησε τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις (VCCR). Πριν από αυτήν την εξέλιξη, η ILC είχε υιοθετήσει ένα τελικό σχέδιο το 1961 (Barker, 2006,σ. 71-72). Η VCCR κωδικοποίησε την υπάρχουσα πρακτική και τους κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου σχετικά με τις προξενικές σχέσεις. Περιείχε επίσης προοδευτικές εξελίξεις του προϋπάρχοντος δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του καθεστώτος των προξένων, τόσο των επαγγελματιών, όσο και των επίτιμων (Barker, 2006,σ. 71). Στο έργο αυτό δεν δόθηκε η προτεραιότητα που φαινομενικά δόθηκε στο έργο της ILC για τις διπλωματικές σχέσεις και ασυλίες. Ωστόσο, παρά ταύτα, η ILC ξεκίνησε τις εργασίες της σχετικά με τις προξενικές σχέσεις και ασυλίες το 1955, την ίδια χρονιά που ξεκίνησε τις εργασίες της σχετικά με τις διπλωματικές σχέσεις και ασυλίες (Paulus & Dienelt, 2011).

Ο Ειδικός Εισηγητής Zourek υπέβαλε την πρώτη από τις τρεις εκθέσεις του το 1957. Στη 12^η σύνοδο της ILC το 1960, η επιτροπή υιοθέτησε ένα σύνολο σχεδίων των άρθρων της Σύμβασης και το υπέβαλε στις κυβερνήσεις για σχόλια. Τα τελικά σχέδια

εγκρίθηκαν το 1961. Τον Δεκέμβριο του 1961, το προοίμιο του ψηφίσματος 1685 (XVI) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών ανέφερε ότι το σχέδιο της ILC αποτελούσε «*μια καλή βάση για την προετοιμασία μιας σύμβασης επί του θέματος αυτού*» Lee & Quigley, 2008).

Το 1962, η ΓΣ του ΟΗΕ αποφάσισε να συγκαλέσει μια διεθνή διάσκεψη με θέμα τις προξενικές σχέσεις το 1963 στη Βιέννη, δύο χρόνια μετά τη Διάσκεψη για τις Διπλωματικές Σχέσεις. Τον Μάρτιο του 1963, 95 αντιπρόσωποι συμμετείχαν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις Προξενικές Σχέσεις. Ήταν η πρώτη φορά που τα νέα ανεξάρτητα κράτη έπαιξαν σημαντικό ρόλο σε μια διάσκεψη για την κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου. Η Σύμβαση αποτελούμενη από 79 άρθρα, ένα Προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετικά με την Κτήση Ιθαγένειας και ένα Προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετικά με την Υποχρεωτική Επίλυση Διαφορών υιοθετήθηκαν τελικά στις 22 Απριλίου 1963. Ενώ η Τελική Πράξη υπογράφηκε στις 24 Απριλίου 1963, η VCCR και τα Προαιρετικά Πρωτόκολλα παρέμειναν ανοιχτά προς υπογραφή μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 1963 και στη συνέχεια μέχρι τις 31 Μαρτίου 1964 (Barker, 2006, σ. 71).

Η VCCR επικυρώθηκε ευρέως και τέθηκε σε ισχύ στις 8 Ιουνίου 1967, σύμφωνα με το Άρθ. 77. Έχει κερδίσει ευρεία αποδοχή, καθώς την έχουν επικυρώσει ή προσχωρήσει σε αυτή 182 μέρη. Τα πρωτόκολλα είναι πολύ λιγότερο δημοφιλή. Το πρώτο που αφορά την απόκτηση ιθαγένειας έχει επικυρωθεί από μόλις 39 κράτη, το δεύτερο που αφορά την επίλυση διαφορών, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου Δικαιοσύνης (ΔΔΔ) επί της ερμηνείας και της εφαρμογής του, από 48 κράτη, εξαιρουμένων των ΗΠΑ, οι οποίες αποσύρθηκαν από το πρωτόκολλο στις 7 Μαρτίου 2005 λόγω της δυσαρέσκειάς τους με τις αποφάσεις *LaGrand* και *Avena* (Paulus & Dienelt, 2011).

Η Σύμβαση VCCR ορίζει τα προξενικά γραφεία, απαριθμεί τις προξενικές λειτουργίες, τα προνόμια και τις ασυλίες που χορηγούνται στο προξενικό προσωπικό και παρέχει εργαλεία για τη διευκόλυνση της άσκησης των προξενικών λειτουργιών, (Isufi, 2020). Το Άρθ. 36 ρυθμίζει την προστασία των υπηκόων του Κράτους αποστολής εντός της επικράτειας του Κράτους υποδοχής. Σε περιπτώσεις σύλληψης ή κράτησης αλλοδαπού υπηκόου, οι δημόσιες αρχές υποχρεούνται να ενημερώνουν τον αλλοδαπό για το δικαίωμά του σε προξενικές πληροφορίες και να παρέχουν

αποτελεσματική πρόσβαση στην προξενική προστασία (δικαίωμα σε συνήγορο και δίκαιη δίκη). Το Άρθ. 36, ένα σημείο διαφωνίας για πολλά υπογράφοντα μέρη της Σύμβασης VCCR, παρέχει το δικαίωμα «επικοινωνίας και επαφής με υπηκόους του Κράτους αποστολής». Υπάρχει ένα ανοιχτό ερώτημα σχετικά με το εάν το κράτος που ασκεί την δίωξη πρέπει να ενημερώσει τον κατηγορούμενο για αυτά τα δικαιώματα ή εάν μπορούν να παραβιαστούν διαδικαστικά, με πολλά έθνη να αντιλαμβάνονται αυτή την πιθανή υποχρέωση διαφορετικά (Hochstat, 2024).

Η εφαρμογή της VCCR συχνά υπονομεύεται, εφόσον σε ορισμένα έθνη, όπως στις ΗΠΑ και σε ορισμένες άλλες δικαιοδοσίες, ακόμη και αν έχουν υπογράψει τη VCCR, τα δικαιώματα του Άρθ. 36 ενδέχεται να μην είναι δεσμευτικά, ανεξάρτητα από τα καθεστάτα διαδικαστικής παραβίασης (Beilke, 2010). Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς εάν τα δικαιώματα διαβούλευσης που προβλέπονται στη VCCR δεν ληφθούν υπόψη, οι συλληφθέντες μπορεί να τύχουν ελλιπούς υπεράσπισης και να έχουν περιορισμένες ευκαιρίες να ασκήσουν έφεση στις υποθέσεις τους (Hochstat, 2024). Σύμφωνα με το Άρθ. 73, οι συνθήκες που ίσχυαν πριν από τη σύμβαση παραμένουν σε ισχύ και μπορούν να συναφθούν νέες διμερείς συμφωνίες που επιβεβαιώνουν ή συμπληρώνουν, επεκτείνουν ή ενισχύουν τους υφιστάμενους κανόνες (Wang & Chen, 2023).

Σε αντίθεση με το διπλωματικό αντίστοιχο, έπρεπε να βρεθεί συμφωνία μεταξύ των αντιπροσώπων, σε μεγαλύτερο αριθμό αμφισβητούμενων ζητημάτων στο προξενικό δίκαιο από ό,τι στην περίπτωση του διπλωματικού δικαίου το 1961 (Wouters et al., 2015). Τα δυτικά κράτη με εκτεταμένα εμπορικά συμφέροντα και μεγάλο αριθμό υπηκόων στο εξωτερικό πίεσαν για ισχυρότερη προστασία⁴, ενώ πολλά σοσιαλιστικά και πρόσφατα αποαποικιοποιημένα κράτη αντιστάθηκαν στις εκτεταμένες ασυλίες ως ασυμβίβαστες με τους κανόνες εσωτερικής κυριαρχίας και λογοδοσίας (Lee & Quigley, 2008).

Συνεπώς, η τελική Σύμβαση VCCR είναι καλύτερο να διαβαστεί ως ένας προσεκτικά σχεδιασμένος συμβιβασμός: παρέχει ισχυρή θεσμική προστασία, όπου η εμπιστευτικότητα και η συνέχεια των υπηρεσιών είναι απαραίτητες (αρχεία,

⁴ ειδικά για τις επικοινωνίες και την πρόσβαση σε κρατούμενους υπηκόους τους

επικοινωνίες), αλλά γενικά αποφεύγει τις ευρείες προσωπικές ασυλίες που χαρακτηρίζουν το διπλωματικό δίκαιο. Αυτός ο συμβιβασμός αντικατοπτρίζεται στη δομική λογική της συνθήκης: τα προνόμια και οι ασυλίες βασίζονται στη λειτουργία και όχι στο καθεστώς, και οι προστατευτικοί κανόνες είναι συχνά υπό όρους, περιορισμένοι σε επίσημες πράξεις (Fox & Webb, 2013). Υπό αυτή την έννοια, η Σύμβαση VCCR αποτελεί παράδειγμα μιας ευρύτερης τάσης στο διεθνές δίκαιο του 20^{ου} προς τη λειτουργικότητα και την αναλογικότητα στις θεωρίες περί ασυλίας (Crawford, 2019).

1.3.1 Απαραβίαστο των χώρων του προξενείου

Το Άρθ. 31 της Σύμβασης VCCR ρυθμίζει το απαραβίαστο των προξενικών εγκαταστάσεων. Το απαραβίαστο αφορά τα όργανα του Κράτους υποδοχής και τους απαγορεύει να εισέρχονται σε προξενικά γραφεία, χωρίς τη συγκατάθεση του Κράτους αποστολής. Μόνο σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, όπως πυρκαγιά κ.λπ., τεκμαίρεται η έγκριση του Κράτους αποστολής. Το Άρθ. 31 (3) περιέχει ειδικό καθήκον του Κράτους υποδοχής να εμποδίζει οποιονδήποτε να εισέλθει ή να καταστρέψει το τμήμα των προξενικών εγκαταστάσεων που χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τους σκοπούς του έργου της προξενικής αρχής. Έτσι, σε αντίθεση με το Άρθ. 22, το μη επίσημο τμήμα του κτιρίου επίσης δεν προστατεύεται (Paulus & Dienelt, 2011).

Οι επίσημοι σκοποί που επιτελεί ένας πρόξενος δεν ορίζονται σαφώς στη σύμβαση, παρά το εύρος του Άρθ. 5. Η Σύμβαση VCCR επίσης δεν ρυθμίζει σε ποιο χρονικό σημείο αρχίζει η προστασία βάσει του Άρθ. 31. Σε κάθε περίπτωση, η πρόσφατη πρακτική των κρατών δεν είναι ομοιόμορφη. Σύμφωνα με το Άρθ. 31, το Κράτος αποστολής πρέπει να αποκτήσει περιουσία σύμφωνα με το δίκαιο του Κράτους υποδοχής. Περαιτέρω, το Κράτος αποστολής θα πρέπει να ενημερώσει το Κράτος υποδοχής για την πρόθεσή του να κατασκευάσει προξενικό γραφείο στις νέες του εγκαταστάσεις. Χωρίς τη σχετική πληροφόρηση, δεν προκύπτει υποχρέωση του Κράτους υποδοχής να σέβεται το απαραβίαστο των προξενικών εγκαταστάσεων. Αφού αντιταχθεί στην ίδρυση προξενικού γραφείου ή στην κατασκευή προξενικής αρχής, το Κράτος υποδοχής δεν έχει υποχρέωση να σέβεται το απαραβίαστο του. Και τρίτον, μόνο σε περίπτωση επιβεβαίωσης από το Κράτος υποδοχής, έχει υποχρέωση να προστατεύει τις εγκαταστάσεις, εφόσον το κτίριο χρησιμοποιείται *de facto* για

επίσημες προξενικές λειτουργίες. Μόλις λήξει η χρήση για προξενικούς σκοπούς ή ανακληθεί η άδεια του Κράτους υποδοχής, η προστασία του Άρθ. 31 τερματίζεται (Paulus & Dienelt, 2011).

Το Άρθ. 32 προσθέτει μια στοχευμένη εγγύηση: οι προξενικές εγκαταστάσεις και η κατοικία του επικεφαλής της αρχής απολαμβάνουν ορισμένες ασυλίες από την επίταξη σε συγκεκριμένα πλαίσια, αντανακλώντας και πάλι λειτουργική προστασία και όχι πλήρες απαραβίαστο. Το συνδυασμένο αποτέλεσμα των Άρθ. 31-32 είναι μια μετριασμένη θεσμική ασπίδα: αρκετά ισχυρή για να διασφαλίζει τις προξενικές λειτουργίες, αλλά σκόπιμα ασθενέστερη από τις διπλωματικές προστασίες (Lee & Quigley, 2008). Επιπλέον, οι προξενικές εγκαταστάσεις, η επίπλωσή τους, η περιουσία της προξενικής αρχής και τα μέσα μεταφοράς της είναι απρόσβλητα από οποιαδήποτε μορφή επίταξης για σκοπούς εθνικής άμυνας ή δημόσιας ωφέλειας. Εάν η απαλλοτρίωση είναι απαραίτητη για τέτοιους σκοπούς, θα λαμβάνονται όλα τα δυνατά μέτρα, προκειμένου να αποφευχθεί η παρεμπόδιση της εκτέλεσης των προξενικών λειτουργιών και θα καταβάλλεται άμεση, επαρκής και αποτελεσματική αποζημίωση στο Κράτος αποστολής (Άρθ. 9, (1-4)). Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, σε ορισμένες περιπτώσεις το απαραβίαστο του προξενικού χώρου απολαμβάνει απόλυτης ασυλίας, αλλά σε ορισμένα κράτη αυτό το δικαίωμα δεν προβλέπεται (Isufi, 2020, σ. 95).

Όσον αφορά τις διαδηλώσεις, είναι αμφιλεγόμενο εάν η προστασία ενός προξενικού γραφείου περιλαμβάνει την περιοχή μπροστά από το κτίριο του προξενείου. Η απάντηση μπορεί να αναζητηθεί στην εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. Εφόσον η ελεύθερη πρόσβαση στην προξενική αρχή είναι εγγυημένη, το Κράτος υποδοχής δεν έχει υποχρέωση να παρέμβει σε ειρηνικές διαμαρτυρίες (Paulus & Dienelt, 2011).

1.3.2 Προσωπική ασυλία προξένων και άλλα προνόμια

Η VCCR δεν παρέχει στους προξενικούς υπαλλήλους προσωπικό απαραβίαστο ισοδύναμο με εκείνο των διπλωματών. Εν αντιθέσει, παρέχει ένα πολυεπίπεδο μοντέλο προστασίας. Το Άρθ. 40 απαιτεί από το Κράτος υποδοχής να φέρεται στους προξενικούς υπαλλήλους με τον οφειλόμενο σεβασμό και να λαμβάνει τα κατάλληλα

μέτρα για την αποτροπή επιθέσεων κατά του προσώπου, της ελευθερίας ή της αξιοπρέπειάς τους. Αυτό θεσπίζει να μεν ένα καθήκον προστασίας των προξενικών υπαλλήλων, αλλά δεν στοιχειοθετεί απόλυτη ασυλία (Barker, 2006, σ. 73). Επιπλέον, οι πρόξενοι και οι προξενικοί υπάλληλοι δεν υπόκεινται σε σύλληψη ή κράτηση εν αναμονή της δίκης, εκτός από την περίπτωση σοβαρού εγκλήματος και σύμφωνα με απόφαση της αρμόδιας δικαστικής αρχής (Άρθ. 41(1)).

Ο ορισμός του «σοβαρού εγκλήματος» που χαρακτηρίζεται ως προϋπόθεση στέρησης της ελευθερίας ή κράτησης προξενικού υπαλλήλου ακολουθεί μια ευρύτερη προσέγγιση, προκειμένου να επιτρέψει στο Κράτος υποδοχής να καθορίσει το ίδιο ποιο ποινικό αδίκημα είναι σοβαρό ή όχι. Σκοπός δεν είναι να παρέμβει στην προσωπική ερμηνεία της βαρύτητας του αδικήματος, η οποία αποτελεί τη βάση για την κράτηση ή τη στέρηση της ελευθερίας του προξενικού υπαλλήλου, αντίστοιχα, να συνυπολογίσει τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό της βαρύτητας του αδικήματος ή να περιοριστεί στο βαθμό της ποινής που προβλέπεται για το ποινικό αδίκημα. Παρ' όλα αυτά, πολλοί μελετητές υποστηρίζουν ότι οι περιοριστικοί όροι σύλληψης του Άρθ. 41 είναι απαραίτητοι για τη νομιμότητα: οι πρόξενοι δεν μπορούν να εμφανίζονται υπεράνω του εσωτερικού δικαίου, αλλά πρέπει ωστόσο να προστατεύονται από καταναγκαστικές τακτικές που θα υπονόμευαν τα προξενικά τους καθήκοντα (Fox & Webb, 2013).

Από την άλλη πλευρά, προβλέπεται ότι οι προξενικοί υπάλληλοι δεν θα φυλακίζονται ούτε θα υπόκεινται σε οποιαδήποτε άλλη μορφή περιορισμού της προσωπικής τους ελευθερίας, παρά μόνο σε εκτέλεση δικαστικής απόφασης με τελεσίδικη ισχύ (Άρθ. 41(2)). Εάν ασκηθεί ποινική δίωξη κατά προξενικού υπαλλήλου, αυτός πρέπει να εμφανιστεί ενώπιον των αρμόδιων αρχών. Παρ' όλα αυτά, η διαδικασία θα διεξάγεται με τον σεβασμό που του οφείλεται λόγω της επίσημης θέσης του και, εκτός από την περίπτωση που οι προξενικοί υπάλληλοι δεν θα υπόκεινται σε σύλληψη ή κράτηση εν αναμονή της δίκης, εκτός από την περίπτωση σοβαρού εγκλήματος και σύμφωνα με απόφαση της αρμόδιας δικαστικής αρχής με τρόπο που θα παρεμποδίζει όσο το δυνατόν λιγότερο την άσκηση των προξενικών τους καθηκόντων. Όταν, υπό τις προαναφερθείσες συνθήκες, καταστεί απαραίτητη η κράτηση προξενικού υπαλλήλου, η διαδικασία εναντίον του κινείται με την ελάχιστη δυνατή καθυστέρηση (Άρθ. 41 (1

και 3)). Σε αυτή την περίπτωση, πρέπει να ακολουθείται η αρχή της ταχύτητας, όπως αυτή προσδιορίζεται από τις κρατικές αρχές (Isufi, 2020,σ. 96).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ η Σύμβαση της Βιέννης παρέχει στους προξενικούς υπαλλήλους ασυλία από την αστική, ποινική και διοικητική δικαιοδοσία του Κράτους υποδοχής για πράξεις που εκτελούνται κατά την άσκηση προξενικών τους καθηκόντων (Άρθ. 43), αυτός ο κανόνας, από μόνος του, δεν έχει παράσχει στα δικαστήρια επαρκή καθοδήγηση σχετικά με το εύρος της χορηγούμενης ασυλίας και έχει οδηγήσει σε σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς την ερμηνεία του. Κωδικοποιώντας την αρχή των «προξενικών καθηκόντων», η Σύμβαση της Βιέννης διατήρησε τη βασική διαφορά μεταξύ προξενικών και διπλωματικών ασυλιών: *«το προξενικό προσωπικό απολαμβάνει ασυλίας από τη δικαστική διαδικασία μόνο σε σχέση με επίσημες πράξεις, ενώ οι διπλωματικοί υπάλληλοι έχουν πλήρες προσωπικό απαραβίαστο και ασυλία από τη δικαστική διαδικασία»* (Milhaupt, 1988,σ. 842-843).

Περαιτέρω, το Άρθ. 43(2) διευκρινίζει επίσης έναν σημαντικό περιορισμό: η ασυλία δεν ισχύει για αστικές αγωγές που προκύπτουν από σύμβαση που δεν έχει συνάψει ρητά ή σιωπηρά ως εκπρόσωπος του αποστέλλοντος Κράτους, ούτε για αγωγές για ζημίες που προκύπτουν από ατύχημα στο Κράτος υποδοχής που προκλήθηκε από όχημα, πλοίο ή αεροσκάφος. Αυτό ενσωματώνει την λογοδοσία σε συνθήκη πλαίσια ιδιωτικού δικαίου και αντικατοπτρίζει μια πολιτική επιλογή για την προστασία τρίτων και θυμάτων στο Κράτος υποδοχής (Paulus & Dienelt, 2011).

Συχνά το Άρθ. 43 παρουσιάζεται ως συμβατό με την πορεία του σύγχρονου διεθνούς δικαίου προς τον περιορισμό του προσωπικού προνομίου και την έμφαση στην λογοδοσία για την ιδιωτική συμπεριφορά (Crawford, 2019). Η διάταξη ενισχύει επίσης τη λειτουργική προσέγγιση που ακολουθείται στη VCCR: όπου ο προξενικός υπάλληλος ενεργεί ως ιδιώτης, η εσωτερική δικαιοδοσία θα πρέπει κανονικά να εφαρμόζεται, με την επιφύλαξη μόνο συγκεκριμένων προστατευτικών προσαρμογών που είναι απαραίτητες για την πρόληψη της παρενόχλησης της αποστολής. Επειδή η προξενική ασυλία αφορά μόνο επίσημες πράξεις, ένα σημαντικό ζήτημα για τους συντάκτες της Σύμβασης της Βιέννης ήταν πώς, και μάλιστα εάν, θα κωδικοποιούσαν τις προξενικές λειτουργίες. Τελικά, οι συντάκτες αναγνώρισαν ότι εάν η ασυλία εξαρτιόνταν από το κατά πόσον μια πράξη τελείται κατά την άσκηση προξενικών

καθηκόντων, ήταν ζωτικής σημασίας τα δικαστήρια να είναι σε θέση να καθορίζουν τις λειτουργίες, στις οποίες θα εφαρμοζόταν η ασυλία. Υπό αυτό το πρίσμα, το Άρθ. 5 αποτελεί ένα μη εξαντλητικό κατάλογο των σημαντικότερων προξενικών καθηκόντων και προέκυψε μετά από εκτεταμένες διαπραγματεύσεις. Εν γένει, προκύπτουν προβλήματα ερμηνείας ως προς το ποιες πράξεις «τελούνται κατά την άσκηση» των καθηκόντων που αναφέρονται (Milhaupt, 1988, σ. 844-845).

Περαιτέρω, προκειμένου η ανάλυση της προξενικής ασυλίας να είναι πλήρης θα πρέπει να γίνει αναφορά στο καθεστώς των επίτιμων προξένων, δεδομένου ότι η VCCR δημιουργεί ρητά μια δομή δύο επιπέδων προστασίας. Το Μέρος III (Άρθ. 58–68) παρέχει ένα ξεχωριστό καθεστώς για τις προξενικές θέσεις με επικεφαλής επίτιμους προξενικούς υπαλλήλους. Οι επίτιμοι πρόξενοι είναι συχνά υπήκοοι ή μόνιμοι κάτοικοι του Κράτους υποδοχής και συνήθως ασχολούνται με ιδιωτικές εμπορικές δραστηριότητες. Συνεπώς, η VCCR τους παρέχει σημαντικά μειωμένα προνόμια και ασυλίες (Άρθ. 58–68). Για παράδειγμα, το Άρθ. 59 απαιτεί από το Κράτος υποδοχής να προστατεύει τις εγκαταστάσεις των επίτιμων προξενικών γραφείων από εισβολές και να αποτρέπει την όχληση, αλλά το απαραβίαστο των εγκαταστάσεων είναι σημαντικά ασθενέστερο από ό,τι για τα επίσημα προξενικά γραφεία (Άρθ. 59). Το Άρθ. 61 περιορίζει το απαραβίαστο των αρχείων και των εγγράφων απαιτώντας τον διαχωρισμό από τα ιδιωτικά έγγραφα, καταδεικνύοντας τον αυξημένο κίνδυνο ανάμειξης (Άρθ. 61) (Paulus & Dienelt, 2011). Η παροχή περιορισμένης προστασίας αντικατοπτρίζει τόσο τη λειτουργική αναγκαιότητα, όσο και τη διαχείριση τυχόν περιστατικών κατάχρησης και κατακραυγής της κοινής γνώμης. Τα κράτη ανησυχούσαν ότι τα προνόμια των επίτιμων προξένων θα μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο κατάχρησης ή να υπονομεύσουν την αξιοπιστία των καθεστώτων ασυλίας (Lee & Quigley, 2008). Αυτή η διπλή αρχιτεκτονική περιγράφεται συχνά στη σχετική βιβλιογραφία ως απόδειξη ότι το βασικό ζητούμενο στη VCCR είναι η διασφάλιση της νομιμότητας: όπου η λειτουργία είναι η ασθενέστερη και η ιδιωτική εμπλοκή ισχυρότερη, οι ασυλίες ελαχιστοποιούνται (Fox & Webb, 2013).

Το Άρθ. 44 καταδεικνύει περαιτέρω την ενσωμάτωση της VCCR στα εγχώρια νομικά συστήματα. Οι προξενικοί υπάλληλοι μπορούν να κληθούν να παραστούν ως μάρτυρες σε δικαστικές ή διοικητικές διαδικασίες, αν και θα πρέπει να ληφθούν μέτρα

για την αποφυγή παρεμβολών σε προξενικά καθήκοντα, και οι υπάλληλοι δεν μπορούν να υποχρεωθούν να καταθέσουν σχετικά με επίσημα θέματα ή να προσκομίσουν επίσημη αλληλογραφία και έγγραφα (Paulus & Dienelt, 2011). Αυτό διαφέρει έντονα από το διπλωματικό καθεστώς, όπου οι διπλωμάτες γενικά δεν υποχρεούνται να καταθέσουν. Πρόκειται για μια ρεαλιστική διευθέτηση που ενισχύει τη νομιμότητα της Σύμβασης, ενώ παράλληλα προστατεύει τα επίσημα καθήκοντα των προξενικών υπαλλήλων (Lee & Quigley, 2008).

Τα προξενικά προνόμια επεκτείνονται σε φορολογικά θέματα, αλλά παραμένουν περιορισμένα σε σύγκριση με το διπλωματικό δίκαιο. Το Άρθ. 49 προβλέπει απαλλαγή από τέλη και φόρους σε σχέση με προξενικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για προξενικούς σκοπούς, συνήθως όταν οι εγκαταστάσεις ανήκουν ή μισθώνονται από το Κράτος αποστολής. Το Άρθ. 50 επεκτείνει ορισμένες απαλλαγές στην ιδιωτική κατοικία των επαγγελματιών προξένων, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Το Άρθ. 51 αφορά τις τελωνειακές απαλλαγές για αντικείμενα επίσημης χρήσης της προξενικής αρχής και το Άρθ. 52 προβλέπει ορισμένες απαλλαγές για τις προσωπικές αποσκευές των προξένων υπαλλήλων, με την επιφύλαξη περιορισμών και δικαιωμάτων επιθεώρησης.

Οι προξενικοί υπάλληλοι και τα μέλη των οικογενειών τους απολαμβάνουν φορολογικές απαλλαγές, όπως οι πρόξενοι. Ωστόσο, οι προξενικοί υπάλληλοι δεν απολαμβάνουν τελωνειακές απαλλαγές που προβλέπονται για τους προξένους. Ως εκ τούτου, οι προξενικοί υπάλληλοι και τα μέλη των οικογενειών τους απολαμβάνουν τελωνειακές απαλλαγές κατά την πρώτη είσοδο στη χώρα υποδοχής, για αντικείμενα που προβλέπονται για προσωπική χρήση. Επίσης, τα μέλη του υπηρετικού προσωπικού απαλλάσσονται από φόρους ως αποτέλεσμα των υπηρεσιών που παρέχουν. Ωστόσο, δεν απολαμβάνουν τελωνειακές απαλλαγές, κατά την άφιξή τους και κατά τη διάρκεια της διαμονής τους στο Κράτος υποδοχής. Τα μέλη του υπηρετικού προσωπικού που είναι υπήκοοι του Κράτους υποδοχής απολαμβάνουν περιορισμένα προνόμια και ασυλίες που γίνονται δεκτά από το Κράτος υποδοχής. Για τα εν λόγω άτομα, το Κράτος υποδοχής ασκεί πλήρη δικαιοδοσία επ' αυτών, λαμβάνοντας υπόψη την ομαλή λειτουργία του προξενείου (Paulus & Dienelt, 2011).

Τα μέλη της οικογένειας του προξένου εξαιρούνται από κάθε είδους

τελωνειακό δασμό για αγαθά που προορίζονται για προσωπική χρήση. Εξαιρούνται επίσης από τον τελωνειακό έλεγχο των προσωπικών τους αποσκευών. Εάν οι αρχές του Κράτους υποδοχής υποψιάζονται ότι στις προσωπικές τους αποσκευές υπάρχουν απαγορευμένα αντικείμενα ή δεν προορίζονται για την προσωπική τους χρήση, τότε ο έλεγχος μπορεί να διενεργηθεί παρουσία τους ή παρουσία του προξένου (Isufi, 2020,σ. 99).

Η VCCR περιλαμβάνει έναν μηχανισμό ανάλογο του *persona non grata*: Το Άρθ. 23 επιτρέπει στο Κράτος υποδοχής να κηρύξει έναν προξενικό υπάλληλο ως ανεπιθύμητο. Σε αυτή την περίπτωση, το Κράτος αποστολής πρέπει να ανακαλέσει το άτομο ή να τερματίσει τα καθήκοντά του. Αυτό είναι κρίσιμο, επειδή οι παρεχόμενες από τη VCCR ασυλίες είναι συγκριτικά περιορισμένες. Συνεπώς, οι διαφορές τέτοιου τύπου συχνά επιλύονται μέσω διοικητικών και διπλωματικών μέσων (Paulus & Dienelt, 2011). Ο τερματισμός και η διευκόλυνση αντιμετωπίζονται μέσω των Άρθ. 25-27, τα οποία απαιτούν από το Κράτος υποδοχής να διευκολύνει την εκτέλεση των προξενικών λειτουργιών και να σέβεται τα προνόμια και τις ασυλίες που χορηγούνται (Lee & Quigley, 2008).

1.3.3 Αρχεία και επικοινωνίες της αποστολής

Ένας από τους γενικούς κανόνες που γίνονται δεκτοί σχετικά με τις ασυλίες και τα προνόμια των προξένων είναι το απαραβίαστο των προξενικών αρχείων και εγγράφων. Αυτό συνεπάγεται το απαραβίαστο όλων των υλικών, ανεξάρτητα από τον χρόνο και τον τόπο, στον οποίο βρίσκονται ή μεταφέρονται. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, στο απαραβίαστο του προξενικού αρχείου, περιλαμβάνονται επίσης τα προξενικά βιβλία, τα μητρώα των πολιτών, τα έγγραφα, τα πιστοποιητικά, καθώς και η διπλωματική αλληλογραφία, συμπεριλαμβανομένων των κωδικοποιημένων εγγράφων. Περαιτέρω, τα αρχεία και έγγραφα μιας προξενικής αρχής με επικεφαλής επίτιμο πρόξενο είναι απαραβίαστα ανά πάσα στιγμή και οπουδήποτε βρίσκονται, υπό την προϋπόθεση ότι φυλάσσονται χωριστά από άλλα έγγραφα και ιδίως από την ιδιωτική αλληλογραφία του επικεφαλής της προξενικής αρχής και από οποιοδήποτε πρόσωπο που εργάζεται μαζί του, και από τα υλικά, τα βιβλία ή τα έγγραφα που σχετίζονται με το επάγγελμά τους (Isufi, 2020,σ. 95-96).

Επιπλέον, το προξενικό γραφείο βασίζεται στην επικοινωνία με την κυβέρνηση του Κράτους υποδοχής, τις διπλωματικές αποστολές και άλλα προξενικά γραφεία του Κράτους αποστολής εντός του Κράτους υποδοχής. Αυτή η ελευθερία επικοινωνίας θα πρέπει να διασφαλίζεται από το Κράτος υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης της επίσημης αλληλογραφίας και των προξενικών σάκων (Άρθ. 35). Πέραν της ελευθερίας επικοινωνίας, το Κράτος υποδοχής διασφαλίζει την ελευθερία κυκλοφορίας και μετακίνησης στην επικράτειά του σε όλα τα μέλη της προξενικής αρχής (Άρθ. 34) (Isufi, 2020,σ. 99-100).

Επιπλέον, δεδομένου ότι δεν σχετίζεται όλη η αλληλογραφία προς την προξενική αρχή με τις προξενικές της λειτουργίες, δεν είναι βέβαιο κατά πόσον προστατεύεται μόνο η αλληλογραφία που αποστέλλεται ή η αλληλογραφία που απευθύνεται στην προξενική αρχή και άρα εμπίπτει επίσης στο πεδίο εφαρμογής του Άρθ. 35. Προκειμένου να διασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή προστασία - και δεδομένου ότι το Άρθ. 35 (2) δεν περιέχει τέτοια διάκριση, η αλληλογραφία γενικά που απευθύνεται στην προξενική αρχή φαίνεται να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Άρθ. 35. Απαγορεύει επίσης αυστηρά στο Κράτος υποδοχής να ανοίγει, να ερευνά ή να κατακρατεί προξενικούς σάκους χωρίς τη συγκατάθεση του Κράτους αποστολής. Εάν δεν δοθεί συγκατάθεση, ο σάκος απλώς επιστρέφεται στον αποστολέα του, ενώ δεν επιτρέπεται και η σάρωση των προξενικών σάκων. Αυτό ισχύει και για τρίτα κράτη. Ως εκ τούτου, οι ρυθμίσεις για τους προξενικούς σάκους είναι λεπτομερέστερες στη VCCR, σε σύγκριση με τις ρυθμίσεις για τους διπλωματικούς σάκους (Άρθ. 27, VCDR) (Paulus & Dienelt, 2011).

1.3 Άλλα συναφή νομικά εργαλεία

1.3.1 Σύμβαση περί Ειδικών Αποστολών (1969)

Η Σύμβαση για τις Ειδικές Αποστολές⁵ υιοθετήθηκε από τη ΓΣ των ΗΕ στις 8 Δεκεμβρίου 1969 και στη συνέχεια διατέθηκε προς υπογραφή από όλα τα κράτη μέλη των ΗΕ την ίδια ημερομηνία (Denza, 2009). Τέθηκε σε ισχύ στις 21 Ιουνίου 1985 μετά την κατάθεση του απαιτούμενου αριθμού επικυρώσεων σύμφωνα με το Άρθ. 53(1). Η Σύμβαση συνιστά το αποκορύφωμα μιας δεκαετίας προσπαθειών για την

⁵ συχνά αναφερόμενη ως «Σύμβαση της Νέας Υόρκης περί των Ειδικών Αποστολών

κωδικοποίηση του νομικού καθεστώτος των ειδικών αποστολών, μιας κατηγορίας *ad hoc* εκπροσώπησης που είχε προκύψει από την συνήθη διπλωματική πρακτική, αλλά δεν διέθετε ενιαίο νομικό πλαίσιο. Πριν από την υπογραφή της Σύμβασης, οι ειδικές αποστολές λειτουργούσαν σε μια νομικά γκρίζα ζώνη, διαφορετική από τις μόνιμες διπλωματικές ή προξενικές αποστολές, και η απουσία σαφούς καθεστώτος για τα συνδεδεμένα προνόμια και ασυλίες εμπόδιζε τη λειτουργία τους (Kalb, 2011).

Ο κύριος σκοπός της Σύμβασης είναι η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου συνόλου κανόνων που διέπουν την ίδρυση, τη λειτουργία, τα προνόμια και τις ασυλίες των ειδικών αποστολών και των μελών τους. Αυτές οι αποστολές ορίζονται ως προσωρινές επίσημες αντιπροσωπείες που αποστέλλονται από το Κράτος αποστολής στο Κράτος υποδοχής για την εκτέλεση μιας συγκεκριμένης αποστολής που έχει συμφωνηθεί από τα μέρη (El-Haj, 2019).

Κρίσιμο για τη διπλωματική προστασία είναι ότι η Σύμβαση επεκτείνει έναν ολοκληρωμένο κατάλογο προνομίων και ασυλιών στις ειδικές αποστολές και το προσωπικό τους. Τα Άρθ. 25-34 περιέχουν τις κύριες ρήτρες σχετικά με τα προνόμια και τις ασυλίες, προβλέποντας, μεταξύ άλλων, ότι οι εγκαταστάσεις της αποστολής είναι απαραβίαστες, ότι τα μέλη της αποστολής έχουν ασυλία από ποινική δικαιοδοσία και ορισμένες αστικές και διοικητικές αγωγές και ότι απαλλάσσονται από φόρους και τέλη εντός του Κράτους υποδοχής στο βαθμό που είναι απαραίτητο για την εκτέλεση των επίσημων καθηκόντων τους (Kalb, 2011). Αυτές οι διατάξεις συντάχθηκαν κατ' αναλογία με τη VCDR και αντικατοπτρίζουν τις λειτουργικές ανάγκες που έχουν προσδιοριστεί από κράτη και νομικούς για την προστασία της δραστηριότητας της αποστολής (Sanger & Wood, 2018). Το Άρθ. 43 ορίζει επίσης ότι τα προνόμια και οι ασυλίες συνεχίζουν να ισχύουν για τα μέλη της αποστολής, ακόμη και σε περίπτωση θανάτου, επεκτείνοντας την προστασία στα μέλη της οικογένειας υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (El-Haj, 2019).

Παρά τη σαφή διατύπωση των ασυλιών και προνομίων των μελών των ειδικών αποστολών, η Σύμβαση δεν έχει επιτύχει καθολική επικύρωση, εφόσον σε αυτή έχουν προσχωρήσει περίπου 40 κράτη (UN Treaty Collection, 2026). Ακόμη και στην περίπτωση των κρατών που την έχουν επικυρώσει, δεν είναι απολύτως σαφές πώς εφαρμόζεται η σύμβαση στην πράξη. Όσον αφορά τα κράτη που δεν είναι

συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης, ισχύουν οι κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου (Wood, 2012,σ. 5).

Ενώ η Σύμβαση προσφέρει την απαραίτητη νομική βεβαιότητα για τις ειδικές αποστολές, ο αντίκτυπός της έχει περιοριστεί από την άνιση κρατική πρακτική και το γεγονός ότι πολλά κράτη αντιμετωπίζουν τις ειδικές αποστολές μέσω διμερών συμφωνιών ή εσωτερικής νομοθεσίας και όχι ως μέρος αυτού του πολυμερούς πλαισίου. Έχει επίσης υποστηριχθεί ότι ορισμένες ασυλίες που χορηγούνται βάσει της Σύμβασης, ιδίως όσον αφορά το προσωπικό απαραβίαστο και τις φορολογικές απαλλαγές, ενδέχεται να υπερβαίνουν το μέτρο του αναγκαίου για την εκτέλεση των καθηκόντων της αποστολής, εγείροντας ερωτήματα σχετικά με την αναλογικότητα και την πιθανή κατάχρηση των ασυλιών πέρα από τις λειτουργικές απαιτήσεις (Sanger & Wood, 2018).

1.3.2 Η Σύμβαση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) για την Πρόληψη και Τιμωρία Τρομοκρατικών Πράξεων που Λαμβάνουν τη Μορφή Εγκλημάτων κατά Προσώπων και Συναφών Εκβιασμών Διεθνούς Σημασίας (1971)

Η εν λόγω Σύμβαση υιοθετήθηκε από τον ΟΑΚ στις 2 Φεβρουαρίου 1971 στην Ουάσινγκτον, ως ένα από τα πρώτα περιφερειακά μέσα που στόχευαν στην αντιμετώπιση της διεθνικής τρομοκρατίας στο Δυτικό Ημισφαίριο. Η Σύμβαση συνήφθη υπό το βάρος της κλιμακούμενης τρομοκρατίας που στόχευε ολοένα και περισσότερο διπλωμάτες, προξενικό προσωπικό και διεθνώς προστατευόμενα άτομα, απειλώντας έτσι την ειρήνη και την ασφάλεια των διακρατικών σχέσεων στην ήπειρο της Αμερικής (Barker, 2006,σ. 99-101).

Η Σύμβαση ενσαρκώνει μια συνεργατική περιφερειακή απάντηση στην απειλή που θέτουν οι απαγωγές, οι δολοφονίες, οι εκβιασμοί και οι βίαιες επιθέσεις που συμβαίνουν εντός ή εκτός των εδαφών των κρατών μελών, καθώς υποχρεώνει τα κράτη μέρη να ποινικοποιήσουν αυτές τις τρομοκρατικές πράξεις, όταν στρέφονται κατά διεθνώς προστατευόμενων προσώπων ή όταν τέτοιες πράξεις έχουν διεθνείς επιπτώσεις λόγω του διασυνοριακού τους χαρακτήρα (Sossai, 2020). Θεσπίζει επίσης πλαίσια για αμοιβαία δικαστική συνδρομή, έκδοση και εναρμόνιση των εγχώριων ποινικών νόμων,

ώστε να διασφαλίζεται ότι οι τρομοκρατικές πράξεις διώκονται και τιμωρούνται αποτελεσματικά, ανεξάρτητα από το πού συμβαίνουν. Παρόλο που η Σύμβαση προηγείται άλλων των συμβάσεων κατά της τρομοκρατίας που αναπτύχθηκαν υπό την αιγίδα των ΗΕ, αποτέλεσε μια πρωτοποριακή πρωτοβουλία και υπογράμμισε τη σημασία της συλλογικής δράσης για την προστασία προσώπων, των οποίων το καθεστώς και η ασφάλεια αποτελούν ζητήματα διεθνούς ενδιαφέροντος (Galicki, 2005).

Η σημασία της Σύμβασης για τη διπλωματική και προξενική προστασία έγκειται στη ρητή αναγνώριση των διεθνώς προστατευόμενων προσώπων ως πιθανών θυμάτων τρομοκρατίας. Το Άρθ. 1 και οι σχετικές διατάξεις καλούν τα κράτη να θεσπίσουν εγχώρια νομοθεσία που ποινικοποιεί τις πράξεις βίας κατά τέτοιων προσώπων, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών αντιπροσώπων και των υπαλλήλων που εκτελούν προξενικά καθήκοντα. Επιπλέον, υποχρεώνοντας τα μέλη του ΟΑΚ να συνεργάζονται σε έρευνες και νομικές διαδικασίες, η Σύμβαση συμβάλλει σε μια περιφερειακά εναρμονισμένη προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία οι δράστες εγκλημάτων κατά διπλωματών και συναφών προσώπων δεν μπορούν να αποφύγουν τη δικαιοσύνη μέσω κενών δικαιοδοσίας (Barker, 2006, σ. 99-101).

Παρ' όλα αυτά, το περιφερειακό πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης περιορίζει την καθολική αποτελεσματικότητά της. Ενώ έχει επικυρωθεί από σημαντικό αριθμό κρατών μελών του ΟΑΚ, οι διατάξεις της δεν δεσμεύουν κράτη μη μέλη. Η εφαρμογή της εξακολουθεί να εξαρτάται από την ενσωμάτωση της στο εσωτερικό δίκαιο, ενώ η Σύμβαση δεν διαθέτει κεντρικό μηχανισμό επιβολής ή υπερεθνικό δικαστικό όργανο για την επίλυση διαφορών που προκύπτουν από την εφαρμογή της. Κατά συνέπεια, παρά την κανονιστική της αξία στην Αμερική, ο πρακτικός αντίκτυπος της Σύμβασης στην προστασία του διπλωματικού προσωπικού και των αποστολών εξαρτάται από την πολιτική βούληση και τα νομοθετικά πλαίσια των επιμέρους κρατών μελών (Sossai, 2020).

1.3.3 Η Σύμβαση των ΗΕ για την Πρόληψη και την Τιμωρία Εγκλημάτων κατά Διεθνώς Προστατευόμενων Προσώπων, Συμπεριλαμβανομένων των Διπλωματικών Αντιπροσώπων (1973)

Η εν λόγω Σύμβαση υιοθετήθηκε από τη ΓΣ των ΗΕ στις 14 Δεκεμβρίου 1973 και τέθηκε σε ισχύ στις 20 Φεβρουαρίου 1977, αφού έλαβε τον απαιτούμενο αριθμό επικυρώσεων. Αναπτύχθηκε ως απάντηση σε μια ανησυχητική αύξηση των βίαιων επιθέσεων, απαγωγών και δολοφονιών που στοχεύουν διπλωμάτες, προξενικό προσωπικό και άλλους αξιωματούχους, στους οποίους παρέχεται ειδική προστασία βάσει του διεθνούς δικαίου. Το προοίμιο τονίζει ότι τέτοια εγκλήματα *«θέτουν σε κίνδυνο τη διεθνή κοινότητα»* και διαταράσσουν την ομαλή διεξαγωγή των διεθνών σχέσεων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ένα παγκόσμιο νομικό καθεστώς για την αποτροπή και την τιμωρία αυτών των αδικημάτων (Vylegzhanin & Kantur, 2024).

Το Άρθ. 1 ορίζει την κατηγορία των «διεθνώς προστατευόμενων προσώπων», ώστε να περιλαμβάνει διπλωματικούς πράκτορες και προξενικούς υπαλλήλους, καθώς και τις οικογένειές τους και άλλους υψηλόβαθμους αξιωματούχους, των οποίων το καθεστώς ή η θέση απαιτεί παρόμοια προστασία. Τα κράτη μέρη υποχρεούνται βάσει του Άρθ. 2 να ποινικοποιήσουν συγκεκριμένα αδικήματα κατά αυτών των προσώπων, συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας, της απαγωγής, της βίαιης επίθεσης και των απειλών όταν σχετίζονται με την εκτέλεση επίσημων καθηκόντων ή αποσκοπούν στον εκφοβισμό ή τον εξαναγκασμό ενός Κράτους. Η Σύμβαση εφαρμόζεται όχι μόνο σε πράξεις που διαπράττονται εντός της επικράτειας ενός Κράτους μέρους, αλλά περιλαμβάνει και εξωεδαφική δικαιοδοσία όπου είναι σκόπιμο, διασφαλίζοντας έτσι ότι οι δράστες δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν τα κενά δικαιοδοσίας (Barker, 2006, σ. 103-105).

Ένας από τους σημαντικότερους νομικούς μηχανισμούς της Σύμβασης είναι η αρχή *aut dedere aut judicare* («έκδοση ή δίωξη», Άρθ. 7). Βάσει αυτής, ένα Κράτος μέρος που έχει την επιμέλεια ενός ατόμου που κατηγορείται για διάπραξη ενός από τα απαριθμούμενα αδικήματα κατά ενός διεθνώς προστατευόμενου προσώπου, πρέπει είτε να ασκήσει δίωξη στον δράστη σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο, είτε να τον εκδώσει (Άρθ. 8) σε άλλο Κράτος που έχει δικαιοδοσία επί του αδικήματος. Αυτή η

διπλή υποχρέωση εναρμονίζει τη διεθνή ποινική επιβολή και καλύπτει τα κενά που διαφορετικά θα μπορούσαν να επιτρέψουν στους παραβάτες να διαφύγουν της δίωξης διασχίζοντας τα σύνορα (Bassiouni, 2008,σ. 267). Αυτή η διάταξη έχει περιγραφεί ως η βασική διάταξη της Σύμβασης και είναι παρόμοια, αν και όχι ταυτόσημη, με τις αντίστοιχες διατάξεις της Σύμβασης της Χάγης για την καταστολή της παράνομης κατάσχεσης αεροσκαφών του 1970 και της Σύμβασης του Μόντρεαλ για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας του 1971 (Williams, 1976,σ. 199).

Το συνολικό πεδίο εφαρμογής και ο καθολικός χαρακτήρας της Σύμβασης αντιπροσωπεύουν σημαντικά πλεονεκτήματα. Υποχρεώνοντας όλα τα συμβαλλόμενα κράτη να ποινικοποιούν και να διώκουν εγκλήματα κατά διπλωματών και άλλων προστατευόμενων προσώπων, ενισχύει τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί στη VCDR και στη VCCR, επεκτείνοντας την έννομη προστασία, πέρα από τις ασυλίες, στην ουσιαστική ποινική ευθύνη για επιβλαβείς πράξεις. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα της Σύμβασης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εσωτερική ενσωμάτωση των διατάξεών της. Οι διαφορές στα εθνικά νομικά συστήματα και οι διαφορές στην ικανότητα επιβολής μπορούν να οδηγήσουν σε άνιση εφαρμογή. Επιπλέον, ενώ η Σύμβαση ποινικοποιεί τη συμπεριφορά και διευκολύνει την έκδοση, δεν παρέχει η ίδια έναν υπερεθνικό μηχανισμό δίωξης, παρόμοιο με τα διεθνή ποινικά δικαστήρια, περιορίζοντας την επιβολή (Barker, 2006,σ. 110-113). Παρ' όλα αυτά, η Σύμβαση αποτελεί ορόσημο στην εξέλιξη του διεθνούς δικαίου: κωδικοποιεί ευρείες ποινικές ευθύνες για επιθέσεις κατά διεθνώς προστατευόμενων προσώπων και ενσωματώνει υποχρεώσεις έκδοσης για την υποστήριξη της αποτελεσματικής διακρατικής επιβολής του νόμου (Vylegzhanin & Kantur, 2024).

1.3.4 Η Σύμβαση των ΗΕ για τις Δικαιοδοτικές Ασυλίες των Κρατών και την Περιουσία τους (2004)

Μετά από περισσότερες από δύο δεκαετίες διαπραγματεύσεων, η εν λόγω Σύμβαση υιοθετήθηκε από τη ΓΣ των ΗΕ στις 2 Δεκεμβρίου 2004 στη Νέα Υόρκη. Ο κύριος στόχος της είναι η κωδικοποίηση και η εναρμόνιση του διεθνούς δικαίου σχετικά με την ασυλία των Κρατών και της περιουσίας τους από τη δικαιοδοσία ξένων εθνικών

δικαστηρίων, ένας τομέας δικαίου που είχε αναπτυχθεί άμεσα στην εθιμική πρακτική και μέσω αποκλιόντων εσωτερικών νομοθετημάτων, όπως ο Νόμος περί Ασυλιών Ξένων Κυρίαρχων Κρατών ΗΠΑ (1976) (Hafner, 2010). Μέχρι σήμερα, η Σύμβαση δεν έχει ακόμη τεθεί σε ισχύ, καθώς απαιτεί την κατάθεση τριάντα επικυρώσεων (Thomson Reuters Practical Law, 2026).

Η Σύμβαση κατοχυρώνει το τεκμήριο ασυλίας για τα Κράτη και την περιουσία τους από τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων άλλου Κράτους, αντανακλώντας μακροχρόνιες αρχές της κυρίαρχης ισότητας και της μη παρέμβασης. Το Άρθ. 2 ορίζει τον όρο «Κράτος» ευρέως, ώστε να περιλαμβάνει τις συνιστώσες οντότητες που ενεργούν κατά την άσκηση κυρίαρχης εξουσίας και τις υπηρεσίες ή τα όργανα ενός Κράτους, διευκρινίζοντας έτσι το πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος ασυλίας. Τα Άρθρα 3 έως 9 σκιαγραφούν τον γενικό κανόνα ότι ένα Κράτος απολαμβάνει ασυλίας από αγωγές στα δικαστήρια άλλου Κράτους, εκτός εάν προβλέπεται ρητά σε μεταγενέστερες διατάξεις, όπως για εμπορικές συναλλαγές ή δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας (Stewart, 2005). Είναι σημαντικό ότι η Σύμβαση βασίζεται ρητά στις αρχές του εθιμικού διεθνούς δικαίου και διατηρεί τις ασυλίες που απολαμβάνουν οι διπλωματικές και προξενικές αποστολές βάσει ξεχωριστών πράξεων, αναγνωρίζοντας ότι οι δικαιοδοτικές ασυλίες ενός Κράτους δεν θα πρέπει να μειώνουν τα προνόμια και τις ασυλίες που παρέχονται βάσει των Συμβάσεων της Βιέννης ή της Σύμβασης Ειδικών Αποστολών του 1969 (Hafner, 2010).

Για θέματα που σχετίζονται έμμεσα με τη διπλωματική και προξενική προστασία, η Σύμβαση του 2004 συμβάλλει στην ασφάλεια δικαίου διευκρινίζοντας ότι οι ασυλίες ενός Κράτους επεκτείνονται σε περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για διπλωματικούς σκοπούς και σε δικαστικές διαδικασίες, στις οποίες ο εναγόμενος είναι ένα Κράτος, απομονώνοντας έτσι ορισμένες πτυχές των διπλωματικών λειτουργιών από την ξένη δικαστική απόφαση (Stewart, 2005). Παρ' όλα αυτά, απαριθμεί επίσης εξαιρέσεις, όπως για εμπορικές συναλλαγές και ορισμένες διαφορές πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τη σύγχρονη τάση προς μια περιοριστική θεωρία της κυριαρχικής ασυλίας, όπου τα κράτη ενδέχεται να υπόκεινται σε αγωγές σε σχέση με τις μη κυρίαρχες δραστηριότητές τους (Hafner, 2010).

Αυτές οι εξαιρέσεις ευθυγραμμίζουν τη Σύμβαση με τις επικρατούσες εγχώριες πρακτικές και τις σύγχρονες διεθνείς νομικές εξελίξεις. Ωστόσο, ο περιορισμένος αριθμός επικυρώσεων και η μη θέση της σε ισχύ εμποδίζουν την καθολική εφαρμογή της και αποδυναμώνουν την κανονιστική της ισχύ. Είναι κρίσιμο το γεγονός ότι η Σύμβαση δεν ασχολείται άμεσα με την ποινική δικαιοδοσία, εστιάζοντας αντ' αυτού στις αστικές και διοικητικές δικαιοδοτικές ασυλίες. Ως αποτέλεσμα, τα εγκλήματα κατά ατόμων, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματών και των προξενικών υπαλλήλων, εξακολουθούν να διέπονται από ξεχωριστά ποινικά μέσα και εθιμικούς κανόνες και όχι από τις διατάξεις της Σύμβασης (van Alebeek & Pavoni, 2018).

Κεφάλαιο 2: Η περίπτωση του Ιράν

2.1 Η Κρίση των Ομήρων στην Τεχεράνη (1979)

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν δεσμεύεται επίσημα από τα βασικά κείμενα του διπλωματικού και προξενικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των VCDR (1961) και VCCR (1963). Ως συμβαλλόμενο μέρος και των δύο συμβάσεων, το Ιράν έχει αναλάβει σαφείς διεθνείς υποχρεώσεις να σέβεται και να προστατεύει τις διπλωματικές αποστολές, τις προξενικές αρχές και το προσωπικό τους. Ωστόσο, η πρακτική του Ιράν έχει επανειλημμένα εγείρει ερωτήματα σχετικά με τη δέσμευσή του σε αυτές τις υποχρεώσεις, ιδίως σε περιόδους πολιτικών αναταράξεων (Barker, 2006, σ. 71).

Η Κρίση των Ομήρων στην Τεχεράνη ξεκίνησε στις 4 Νοεμβρίου 1979, όταν μια μεγάλη ομάδα φοιτητών εισέβαλε στο συγκρότημα της Πρεσβείας των ΗΠΑ, ενώ καταλήφθηκαν επίσης τα προξενεία των ΗΠΑ στο Tabriz και το Shiraz. Αρκετοί όμηροι συνελήφθησαν, ενώ συνολικά 52 όμηροι κρατήθηκαν για συνολικά 444 ημέρες (Grzybowski, 1981, σ. 51-52). Της κρίσης προηγήθηκαν ταραχώδεις διαμαρτυρίες ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τη μεταφορά του πρώην Σάχη στις ΗΠΑ, προκειμένου να λάβει ιατρική περίθαλψη, ενώ ο ιρανικός λαός απαιτούσε την έκδοση του στο Ιράν, προκειμένου να δικαστεί (Buffard & Wittich, 2007).

Οι ΗΠΑ ισχυρίστηκαν ότι οι υπεύθυνοι Ιρανοί αξιωματούχοι δεν έλαβαν κανένα μέτρο για να αποτρέψουν την κατάληψη της πρεσβείας ή να διασώσουν τους ομήρους. Οι επανειλημμένες διαμαρτυρίες και οι προσπάθειες διαπραγματεύσεων από τις ΗΠΑ δεν οδήγησαν σε θετική ανταπόκριση από το Ιράν, με αποτέλεσμα, εκτός από την απελευθέρωση δεκατριών γυναικών και μαύρων ομήρων, η κατάσταση να παραμείνει ουσιαστικά αμετάβλητη μέχρι την τελική επίλυση της κρίσης τον Ιανουάριο του 1981 (Rafat, 1981, σ. 426-427).

Οι ΗΠΑ προσέφυγαν κατά του Ιράν ενώπιον του ΔΔΔ, επικαλούμενες κυρίως τη VCDR, συμπεριλαμβανομένου του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου για την Επίλυση Διαφορών, στο οποίο και τα δύο κράτη ήταν συμβαλλόμενα μέρη. Το Ιράν δεν κατέβαλε σοβαρές προσπάθειες, προκειμένου να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά του

από νομικής άποψης ενώπιον του Δικαστηρίου και η Απόφαση του ΔΔΔ στην υπόθεση περιέχει μια σημαντική ανάλυση πολλών από τις αρχές της Σύμβασης, ενώ βοήθησε σημαντικά τις ΗΠΑ να διατηρήσουν την υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας και να εξασφαλίσουν την τελική απελευθέρωση – με τη μεσολάβηση της Αλγερίας – των ομήρων (Denza, 2009). Δεδομένης της συνεχιζόμενης φύσης της κρίσης και των πιθανών επιπτώσεων για τη διπλωματία παγκοσμίως, το ΔΔΔ επιτάχυνε την εκδίκαση της υπόθεσης. Εξέδωσε απόφαση σχετικά με τα προσωρινά μέτρα στις 15 Δεκεμβρίου 1979 και εξέδωσε την οριστική κρίση του επί της ουσίας της υπόθεσης στις 24 Μαΐου 1980, μόλις έξι μήνες μετά την έναρξη της κρίσης (Barker, 2006,σ. 77; Buffard & Wittich, 2007).

Το Ιράν αρνήθηκε σθεναρά οποιαδήποτε δικαιοδοσία εκ μέρους του Δικαστηρίου και, ακολουθώντας το προηγούμενο της Γαλλίας⁶ και της Ισλανδίας⁷ σε προηγούμενες υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, δεν συμμετείχε στις προφορικές αγορεύσεις. Επιπλέον, δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του βάσει του Καταστατικού του Δικαστηρίου να διορίσει ad hoc δικαστή ή να προσκομίσει μια συνεκτική δήλωση της θέσης του επί της κείμενης νομοθεσίας και των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Η συμμετοχή του Ιράν στις δικαστικές διαδικασίες περιορίστηκε σε δυο σύντομα μηνύματα με αλληλεπικαλυπτόμενο περιεχόμενο. Το ένα απεστάλη στις 9 Δεκεμβρίου 1979, ενώ το Δικαστήριο εξέταζε το αμερικανικό αίτημα για προσωρινά μέτρα. Η βασική θέση του Ιράν, όπως αναφέρεται στο μήνυμά του της 9^{ης} Δεκεμβρίου, ήταν ότι η διαφορά περί ομήρων έπρεπε να εξεταστεί στο ευρύτερο πλαίσιο της και, κατά συνέπεια, δεν ήταν κατάλληλη για εκδίκαση από το ΔΔΔ. Το Ιράν επανέλαβε την ίδια αντίρρηση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επί της ουσίας στις 17 Μαρτίου 1980 (Barker, 2006,σ. 78-80; Rafat, 1981,σ. 428).

Το Δικαστήριο συμφώνησε ομόφωνα να υποδείξει προσωρινά μέτρα κατά του Ιράν, καλώντας το να διασφαλίσει αμέσως ότι η Πρεσβεία, τα συνοδευτικά της κτίρια και τα Προξενεία θα επέστρεφαν στον έλεγχο των ΗΠΑ, να διευκολύνει την άμεση

⁶ Βλ. σχετικά Nuclear Tests Case (Australia v. France), [1973] I.C.J. 99; (New Zealand v. France), [1973] I.C.J. 135 (διαταγές χορήγησης προσωρινής προστασίας); (Australia v. France), [1974] I.C.J. 253; (New Zealand v. France), [1974] I.C.J. 457.

⁷ Βλ. σχετ. Fisheries Jurisdiction Case (United Kingdom v. Iceland), [1972] I.C.J. 12; (Federal Republic of Germany v. Iceland), [1972] I.C.J. 30 (διαταγές χορήγησης προσωρινής προστασίας); (United Kingdom v. Iceland), [1974] I.C.J. 3; (Federal Republic of Germany v. Iceland), [1974] I.C.J. 175.

απελευθέρωση όλων των Αμερικανών υπηκόων, και να «παρέχει σε όλο το διπλωματικό και προξενικό προσωπικό των Ηνωμένων Πολιτειών την πλήρη προστασία, τα προνόμια και τις ασυλίες που δικαιούνται βάσει των ισχυουσών συνθηκών μεταξύ των δύο κρατών και του γενικού διεθνούς δικαίου. Συμπεριλαμβανομένης της ασυλίας από οποιαδήποτε μορφή ποινικής δικαιοδοσίας και της ελευθερίας και των διευκολύνσεων εγκατάλειψης του εδάφους του Ιράν» (Gross, 1980, σ. 395; IJC, 1979, παρ. 47).

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο προχώρησε στην εξέταση της ουσίας της υπόθεσης. Συγκεκριμένα, εξέτασε δύο συγκεκριμένα ερωτήματα. Το πρώτο από αυτά αφορούσε το ζήτημα της δυνατότητας καταλογισμού της κατάληψης και της επακόλουθης κράτησης των ομήρων στην ιρανική κυβέρνηση. Το δεύτερο ερώτημα αφορούσε τη συμβατότητα αυτών των πράξεων με τις υποχρεώσεις του Ιράν βάσει του διεθνούς δικαίου (IJC, 1980, παρ. 56). Απαντώντας στο πρώτο ερώτημα, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι οι πράξεις των φοιτητών κατά την κατάληψη της Πρεσβείας και των προξενείων σε Tabriz και Shiraz δεν αποτελούσαν πράξεις της κυβέρνησης του Ιράν. Οι φοιτητές δεν είχαν επίσημη ιδιότητα, ούτε ενεργούσαν ως εκπρόσωποι της κυβέρνησης (ibid, παρ. 57-60).

Παρ' όλα αυτά, το γεγονός ότι αυτές οι πράξεις δεν θεωρούνταν πράξεις της κυβέρνησης, δεν απήλλασσε την κυβέρνηση από την ευθύνη της. Το Δικαστήριο τόνισε τις «πιο κατηγορηματικές υποχρεώσεις» για το Ιράν που απορρέουν από τις Συμβάσεις της Βιέννης του 1961 και του 1963, στις οποίες ήταν συμβαλλόμενο μέρος, «να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσει την προστασία της Πρεσβείας και των Προξενείων των Ηνωμένων Πολιτειών, του προσωπικού τους, των αρχείων τους, των μέσων επικοινωνίας τους και της ελεύθερης κυκλοφορίας των μελών του προσωπικού τους» (ibid, παρ. 61). Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «στις 4 Νοεμβρίου 1979 η Ιρανική Κυβέρνηση παρέλειψε εντελώς να λάβει οποιαδήποτε «κατάλληλα μέτρα» για να προστατεύσει τις εγκαταστάσεις, το προσωπικό και τα αρχεία της αποστολής των ΗΠΑ από επίθεση και να λάβει οποιαδήποτε μέτρα είτε για να αποτρέψει αυτήν την επίθεση, είτε για να την σταματήσει πριν φτάσει στην ολοκλήρωσή της». Το Δικαστήριο διαπίστωσε παρόμοια παράλειψη όσον αφορά τα προξενεία στο Tabriz και το Shiraz. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «η παράλειψη της Ιρανικής Κυβέρνησης να λάβει τέτοια μέτρα οφειλόταν σε κάτι περισσότερο από απλή αμέλεια ή έλλειψη

κατάλληλων μέσων» (ibid, παρ. 63, 66). Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αδράνεια της ιρανικής κυβέρνησης σε σχέση με τα γεγονότα της 4^{ης} Νοεμβρίου 1979 συνιστούσε παραβίαση των υποχρεώσεών της προς τις ΗΠΑ βάσει των Άρθ. 22(2), 24, 25, 26, 27 και 29 της VCDR του 1961 και των άρθρων 5 και 39 της VCCR του 1963 σε σχέση με τις επιθέσεις στην Πρεσβεία και αρκετών ακόμη διατάξεων της VCCR, συμπεριλαμβανομένων των Άρθ. 31 και 40 σε σχέση με την κατάληψη των δύο προξενείων. Το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα του Ιράν ότι οι επαναστατικές περιστάσεις ή τα λαϊκά κινήματα θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη μη συμμόρφωση, επιβεβαιώνοντας ότι το διπλωματικό δίκαιο εφαρμόζεται ακόμη και σε περιόδους εσωτερικών αναταραχών (ibid, παρ. 67). Απαντώντας στον ιρανικό ισχυρισμό ότι το διπλωματικό προσωπικό των ΗΠΑ είχε εμπλακεί σε εγκληματικές δραστηριότητες που στρέφονταν κατά του Ιράν, το Δικαστήριο απέρριψε κατηγορηματικά αυτή την αιτιολόγηση για τις ιρανικές ενέργειες κατά της Πρεσβείας. Έτσι, σύμφωνα με το Δικαστήριο, *«το ίδιο το διπλωματικό δίκαιο παρέχει την απαραίτητη άμυνα κατά παράνομων δραστηριοτήτων μελών διπλωματικών ή προξενικών αποστολών και κυρώσεις για αυτές»* (ibid).

Η εν λόγω υπόθεση παρέχει πανηγυρική επιβεβαίωση των αρχών της προστασίας του διπλωματικού προσωπικού. Σε σχέση τόσο με τους διπλωματικούς, όσο και με τους προξενικούς υπαλλήλους, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε άνευ όρων το ειδικό καθήκον προστασίας που υπέχει το Κράτος υποδοχής σε περιπτώσεις επιθέσεων σε διπλωματικές και προξενικές εγκαταστάσεις. Κι όμως, το γεγονός ότι οι ιρανικές αρχές ήταν τόσο κατάφωρες στις παραβιάσεις των σχετικών κανόνων του διεθνούς δικαίου υπονομεύει εν μέρει, τις ευρύτερες επιπτώσεις της απόφασης. Για παράδειγμα, υπήρξε ελάχιστη συζήτηση από το Δικαστήριο σχετικά με τη φύση της υποχρέωσης παροχής προστασίας (Buffard & Wittich, 2007). Το μόνο που μπορεί να ειπωθεί με βεβαιότητα ως αποτέλεσμα της απόφασης στην υπόθεση ομήρων της Τεχεράνης είναι ότι η υποχρέωση που υπέχει το Κράτος υποδοχής να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσει την προστασία των διπλωματικών και προξενικών αποστολών και του διπλωματικού και προξενικού προσωπικού, συνεπάγεται μια προσπάθεια από την πλευρά του Κράτους υποδοχής να παρέμβει εκ μέρους μιας αποστολής ή ενός ατόμου, όταν η εν λόγω αποστολή ή το άτομο δέχεται επίθεση ή όταν μια τέτοια επίθεση επαπειλείται και η απειλή είναι άμεση (Barker, 2006, σ. 87).

Σε κάθε περίπτωση, η θέση του Ιράν καταδεικνύει μια επαναλαμβανόμενη ένταση μεταξύ της επαναστατικής ιδεολογίας και της διεθνούς νομικής συνέχειας. Οι ιρανικές αρχές έχουν, κατά καιρούς, προβάλει επιχειρήματα που βασίζονται στην επαναστατική νομιμότητα, τη λαϊκή κυριαρχία ή εξαιρετικές πολιτικές περιστάσεις, προκειμένου να δικαιολογήσουν τις αποκλίσεις από τους διπλωματικούς κανόνες. Ωστόσο, το διεθνές δίκαιο δεν αναγνωρίζει τέτοιες προφάσεις ως έγκυρους λόγους για την αναστολή των συμβατικών υποχρεώσεων, ιδίως όσον αφορά τους καταναγκαστικούς και εθιμικούς κανόνες, όπως το απαραβίαστο των διπλωματικών αποστολών (Bayar, 2019, σ. 38).

2.2 Λοιπά περιστατικά παραβιάσεων

Πέρα από την Κρίση Ομήρων στην Τεχεράνη του 1979-1981, το Ιράν έχει εμπλακεί σε μια σειρά από περιστατικά τα οποία, αν και δεν έχουν κριθεί ενώπιον του ΔΔΔ, είναι σημαντικά για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης του με τις διεθνείς υποχρεώσεις του σχετικά με την προστασία των διπλωματικών αποστολών και του προξενικού σώματος. Αυτά τα περιστατικά γίνονται καλύτερα κατανοητά υπό το πρίσμα της δέουσας επιμέλειας, των θετικών υποχρεώσεων προστασίας και της κρατικής ευθύνης για πράξεις ιδιωτών, όπως διατυπώνονται στο διπλωματικό και προξενικό δίκαιο.

Η έφοδος της 29^{ης} Νοεμβρίου 2011 στην Βρετανική Πρεσβεία στην Τεχεράνη αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Επίσημες δηλώσεις του Ηνωμένου Βασιλείου περιέγραψαν μια σοβαρή αποτυχία των ιρανικών αρχών να προστατεύσουν το βρετανικό διπλωματικό προσωπικό και την περιουσία της πρεσβείας, τονίζοντας την ευθύνη του κράτους υποδοχής για την ασφάλεια και την πρόληψη (UK Government, 2011). Οι κοινοβουλευτικές αναφορές κατέγραψαν ομοίως ότι μια δεύτερη βρετανική εγκατάσταση (Gholhak) δέχθηκε επίθεση και ότι η ιρανική αστυνομική συνδρομή ήταν «καθυστερημένη», ενισχύοντας το νομικό ερώτημα σχετικά με το εάν η απάντηση πληρούσε το πρότυπο της λήψης όλων των αναγκαίων μέτρων που προτάσσει η VCDR (ibid). Τα μέσα ενημέρωσης κατέγραψαν λεηλασίες και ζημιές, ενώ επίσης ανέφεραν ότι οι δυνάμεις ασφαλείας αρχικά απέτυχαν να παρέμβουν αποτελεσματικά (Al Jazeera, 2011).

Ένα παρόμοιο περιστατικό συνέβη στις 2-3 Ιανουαρίου 2016, όταν διαδηλωτές

επιτέθηκαν και πυρπόλησαν την πρεσβεία της Σαουδικής Αραβίας στην Τεχεράνη και επιτέθηκαν στο προξενείο της Σαουδικής Αραβίας στη Μασάντ, πυροδοτώντας τη διπλωματική ρήξη και την περιφερειακή κλιμάκωση. Πολλαπλές πηγές ανέφεραν εμπρησμούς και λεηλασίες, ακολουθούμενες από ιρανικές καταδίκες και συλλήψεις (Hubbard, 2016). Από την οπτική του διεθνούς δικαίου, το ζήτημα δεν έγκειται απλώς απόδοση της ευθύνης για πράξεις ιδιωτών στο Κράτος υποδοχής, αλλά και το κατά πόσον το Ιράν άσκησε επαρκή προληπτική προστασία και ταχεία ανάσχεση σύμφωνα με τα καθήκοντά του που απορρέουν από τις Συμβάσεις της Βιέννης (BBC News, 2016). Αυτά τα περιστατικά υποδηλώνουν ότι ακόμα και εάν οι παραβιάσεις δεν πραγματοποιούνται από όργανα του κράτους, ένα κράτος υποδοχής παραβιάζει τις υποχρεώσεις του, εάν δεν λάβει εύλογα προληπτικά μέτρα ή καθυστερήσει την αποτελεσματική παρέμβαση, όταν οι επιθέσεις είναι προβλέψιμες στο πολιτικό πλαίσιο (van Alebeek, 2009).

Στο επίπεδο της προξενικής προστασίας, έχει παρατηρηθεί ότι το Ιράν, κατά πάγια πρακτική του, περιορίζει ή καθυστερεί την προξενική πρόσβαση σε κρατούμενους (Akbari, 2025). Το Άρθ. 36 της VCCR απαιτεί από το Κράτος υποδοχής να ενημερώνει τους αλλοδαπούς κρατούμενους για το δικαίωμά τους να ειδοποιηθούν οι προξενικές αρχές του κράτους τους «χωρίς καθυστέρηση», καθώς και να επιτρέψουν στις προξενικές αρχές να επικοινωνήσουν και να τους επισκεφθούν. Ενώ το Άρθ. 36 συζητείται συχνά σε υποθέσεις που εκδικάζονται και αφορούν άλλα κράτη (*LaGrand, Avena, Jadhav*), οι υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό, ισχύουν εξίσου για το Ιράν ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης (Wang & Chen, 2023).

Μια επαναλαμβανόμενη επιπλοκή σε υποθέσεις που σχετίζονται με το Ιράν είναι η αναφερόμενη θέση του Ιράν να μην αναγνωρίζει τη διπλή υπηκοότητα, την οποία επικαλείται συχνά στην πράξη, προκειμένου να δικαιολογήσει την άρνηση προξενικής συνδρομής για άτομα που το Ιράν θεωρεί αποκλειστικά Ιρανούς. Χαρακτηριστική είναι η καταγγελία της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία και υποστήριξε ότι δεν μπορούσε να παράσχει προξενική βοήθεια σε κρατούμενη με διπλή υπηκοότητα, επειδή το Ιράν την αντιμετώπισε αποκλειστικά ως Ιρανή (Barber & Robinson, 2024). Περαιτέρω, οργανισμοί που προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα περιγράφουν ομοίως περιπτώσεις, όπου οι κρατούμενοι φέρονται να μην

δέχτηκαν επισκέψεις από τις προξενικές αρχές, επειδή το Ιράν δεν αναγνώριζε τη διπλή τους υπηκοότητα (Redress Trust, 2018). Επίσης, πηγές των ΗΕ έχουν επίσης επιβεβαιώσει ότι σε περίπτωση κράτησης, υπάρχει η προσδοκία ότι θα ειδοποιηθούν οι προξενικές αρχές, βάσει του Άρθ. 36, καταδεικνύοντας τη σύγκλιση μεταξύ του προξενικού δικαίου και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (UN Working Group on Arbitrary Detention, 2022).

Ακόμα και όταν τα κράτη αμφισβητούν τη διπλή υπηκοότητα στο εσωτερικό δίκαιο, οι υποχρεώσεις του Άρθ. 36 πλαισιώνονται γύρω από τον κρατούμενο ως «υπήκοο του Κράτους αποστολής» για προξενικούς σκοπούς και έχουν σχεδιαστεί, προκειμένου να διασφαλίζουν την επικοινωνία με τις προξενικές αρχές κατά την κράτηση, ακριβώς επειδή η κράτηση αποτελεί περιβάλλον υψηλού κινδύνου για εξαναγκασμό και διαδικαστική αδικία (Wang & Chen, 2023). Η άρνηση πρόσβασης σε προξενικές υπηρεσίες, βάσει του δόγματος της εγχώριας ιθαγένειας, θεωρείται επομένως ευρέως ως νομικά αμφισβητούμενη στην ευρύτερη διεθνή νομική βιβλιογραφία σχετικά με την προξενική προστασία και τους μηχανισμούς διπλωματικής προστασίας (Forcese, 2006).

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί, ότι προσφάτως φημολογείται ότι η Γαλλία σχεδίαζε να κινήσει διαδικασίες ενώπιον του ΔΔΔ κατά του Ιράν, σχετικά με την κράτηση Γάλλων πολιτών και την φερόμενη άρνηση πρόσβασης σε προξενικές υπηρεσίες, αναφέροντας ρητά τις υποχρεώσεις του Ιράν βάσει της VCCR. Ακόμα κι αν τα αποτελέσματα της εκδίκασης της σχετικής απόφασης είναι αβέβαια, αυτό σηματοδοτεί μια πιθανή μετατόπιση από την πολιτική διαπραγμάτευση στη δικαστική διαμόρφωση των διαφορών σχετικά με την πρόσβαση σε προξενικές υπηρεσίες (Reuters, 2025).

Κεφάλαιο 3: Μελέτες Περίπτωσης από τη Μέση Ανατολή

Αυτή η υποενότητα εξετάζει επιλεγμένα περιστατικά στη Μέση Ανατολή που συνεπάγονται παραβιάσεις της διπλωματικής και προξενικής προστασίας υπό το καθεστώς της Βιέννης. Οι υποθέσεις αναλύονται υπό το ίδιο νομικό πρίσμα: απαραβίαστο των χώρων, προσωπική προστασία και η θετική υποχρέωση που υπέχει το Κράτος υποδοχής για την πρόληψη και τον περιορισμό των περιστατικών παραβιάσεων, ακόμα και αν πραγματοποιούνται από ιδιώτες. Ενώ οι πραγματικές συνθήκες διαφέρουν, αυτά τα επεισόδια αποκαλύπτουν επαναλαμβανόμενα σημεία έντασης στο σύγχρονο διπλωματικό δίκαιο.

3.1 Αίγυπτος: Παραβίαση της περιμέτρου της πρεσβείας των ΗΠΑ στο Κάιρο (2012)

Τον Σεπτέμβριο του 2012, εν μέσω διαμαρτυριών σε ολόκληρη την περιοχή, διαδηλωτές παραβίασαν την περίμετρο του συγκροτήματος της Πρεσβείας των ΗΠΑ στο Κάιρο, σκαρφάλωσαν στα τείχη, κατέβασαν τη σημαία και προκάλεσαν ζημιές σε περιουσιακά στοιχεία. Από νομικής άποψης, το Κράτος υποδοχής - η Αίγυπτος - ήταν υποχρεωμένο από το Άρθ. 22 της VCCR να λάβει «όλα τα κατάλληλα μέτρα» για την προστασία των εγκαταστάσεων των αποστολών από εισβολές και ζημιές (Sharp, 2012; The Guardian, 2012).

Το βασικό ζήτημα δεν είναι η απόδοση των πράξεων των διαδηλωτών στο Κράτος, αλλά το κατά πόσον τα προληπτικά μέτρα και η ταχεία ανάσχεση πληρούσαν το πρότυπο της δέουσας επιμέλειας, δεδομένου του προβλέψιμου κινδύνου αναταραχής (Denza, 2016). Αν και αρχικά δεν τραυματίστηκαν Αμερικανοί, πυροδοτήθηκαν ευρύτερες περιφερειακές αναταραχές και υπογράμμισαν την υποχρέωση του Κράτους υποδοχής, βάσει του διεθνούς δικαίου, να προστατεύει τις διπλωματικές αποστολές από εισβολές και επιθέσεις, με μεταγενέστερες συλλήψεις και καταδίκες στην Αίγυπτο. Μετά το περιστατικό, η Νομική Επιτροπή των ΗΕ (6^η) καταδίκασε την αύξηση των επιθέσεων έναντι διπλωματών και πρεσβειών, υπογραμμίζοντας ότι τα Κράτη υποδοχής φέρουν την υποχρέωση να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους ως προς την προστασία του (United Nations [UN], 2012).

Η σχετική βιβλιογραφία αναφέρει προς η προσωρινή απώλεια ελέγχου της περιμέτρου —ακόμα και αν αντιμετωπιστεί ταχέως— μπορεί να συνιστά παραβίαση

σε περίπτωση που οι αρχές δεν κατάφεραν να προβλέψουν ή να εξουδετερώσουν άμεσα μια γνωστή απειλή (Schrevelius-Larsson, 2006). Το περιστατικό της επίθεσης στην Πρεσβεία των ΗΠΑ καταδεικνύει πώς η δυναμική ενός εξαγριωμένου πλήθους και η συμβολική στοχοποίηση των αποστολών θέτουν αυξημένες απαιτήσεις στην για τις δυνάμεις ασφαλείας των Κρατών υποδοχής. Καταδεικνύει επίσης το σύγχρονο πρότυπο, όπου οι παραβιάσεις προκύπτουν κατά κύριο λόγο από την ανεπαρκή πρόληψη περιστατικών βίας (Islam, 2016).

3.2 Υεμένη: Εισβολές σε πρεσβείες και το πρόβλημα της κρατικής αστάθειας (2012–2015)

Στη Sana'a, διαδηλωτές παραβίασαν την εξωτερική περίμετρο του συγκροτήματος της πρεσβείας των ΗΠΑ τον Σεπτέμβριο του 2012, προκαλώντας πυρκαγιές και συγκρούσεις με τις δυνάμεις ασφαλείας, εξοργισμένοι από ένα βίντεο κατά του Ισλάμ. Κανένας Αμερικανός πολίτης δεν τραυματίστηκε, αλλά το προσωπικό παρενοχλήθηκε και η πρεσβεία αντιμετώπισε σημαντική αναστάτωση (US Department of State, 2014). Στη συνέχεια, καθώς οι εντάσεις κλιμακώθηκαν, οι πρεσβείες στην Υεμένη αντιμετώπισαν αυξημένες απειλές, που κορυφώθηκαν με κλεισίματα και εκκενώσεις των διπλωματικών εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με τη VCDR, η Υεμένη παρέμεινε υποχρεωμένη να προστατεύει τις διπλωματικές εγκαταστάσεις και το προσωπικό. Το διεθνές δίκαιο δεν αναγνωρίζει την εσωτερική αστάθεια ή την εσωτερική σύγκρουση ως βάσιμο λόγο για την αναστολή των διπλωματικών υποχρεώσεων των Κρατών. Αντίθετα, διατυπώνει ότι η συμμόρφωση σχετίζεται με την λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων, στο πλαίσιο της εύλογης ικανότητας του Κράτους υποδοχής (van Alebeek, 2009).

Η Υεμένη υπό αυτήν την έννοια αντιπροσωπεύει μια περίπτωση, όπου υπάρχει κενό μεταξύ υποχρέωσης και ικανότητας. Όπου οι αρχές δεν είναι σε θέση να ελέγξουν αποτελεσματικά την επικράτεια, οι παραβιάσεις ενδέχεται να εξακολουθούν να συμβαίνουν χωρίς κακή πίστη. Ωστόσο, το νομικό καθήκον επιμένει και οι επαναλαμβανόμενες αποτυχίες εγείρουν ερωτήματα συστημικής μη συμμόρφωσης (Denza, 2009).

3.3 Ιράκ και επιθέσεις κατά διπλωματικών εγκαταστάσεων

Το 2019, η Βαγδάτη βίωσε μαζικές αντικυβερνητικές διαμαρτυρίες⁸ κατά της διαφθοράς, της ανεργίας και της αναποτελεσματικότητας του κράτους, οι οποίες οδήγησαν σε βία και σημαντικό αριθμό θυμάτων, καθώς οι δυνάμεις ασφαλείας χρησιμοποίησαν υπερβολική βία. Στις 31 Δεκεμβρίου 2019, μεγάλα πλήθη -μερικά συνδεδεμένα με ένοπλες ομάδες- παραβίασαν τμήματα του συγκροτήματος της πρεσβείας των ΗΠΑ στη Βαγδάτη, βανδαλίζοντας τις εγκαταστάσεις και βάζοντας φωτιές κοντά σε κτίρια (BBC News, 2019).

Το περιστατικό αποτελεί άμεση παραβίαση του Άρθ. 22 της VCDR και της υποχρέωσης παροχής προστασίας στις εγκαταστάσεις των πρεσβειών από εισβολές και ζημιές. Η αξιολόγηση του περιστατικού από την οπτική του διεθνούς δικαίου βασίζεται στην προβλεψιμότητα και τον έλεγχο: οι διαμαρτυρίες ακολούθησαν ημέρες κλιμάκωσης των εντάσεων και η παρουσία οργανωμένων ομάδων διαδηλωτών αύξησε σημαντικά τον κίνδυνο επίθεσης (Ruys, 2021, σ. 891-892). Ενώ οι διαμαρτυρίες επικεντρώθηκαν κυρίως σε εσωτερικά ζητήματα, η ευρύτερη αστάθεια και οι μεγάλες συγκεντρώσεις μερικές φορές αμφισβήτησαν το απαραβίαστο των διπλωματικών εγκαταστάσεων. Με την πάροδο του χρόνου, αυξανόμενες ανησυχίες για την ασφάλεια οδήγησαν σε εκκενώσεις και τη μείωση του προσωρινού προσωπικού της πρεσβείας των ΗΠΑ τον Ιούνιο του 2025, αναδεικνύοντας τα συνεχιζόμενα ζητήματα διπλωματικής ασφάλειας (Psaledakis et al., 2025).

Ένα σημαντικό ζήτημα που τίγεται είναι ο ρόλος των μη κρατικών ένοπλων φορέων. Ακόμα και όταν τέτοιες ομάδες δεν είναι όργανα του Κράτους, το διεθνές δίκαιο απαιτεί από αυτό να αναπτύξει επαρκή ασφάλεια και να αποτρέψει τον αποτελεσματικό εκφοβισμό των αποστολών. Το επεισόδιο της Βαγδάτης υπογραμμίζει ότι η πολιτική συμπάθεια ή η ανοχή προς τους διαδηλωτές δεν μπορούν να μειώσουν την προστασία που οφείλεται στις διπλωματικές εγκαταστάσεις (Ruys, 2021, σ. 891-892).

Επιπλέον, στη Βασόρα, διαδηλωτές εισέβαλαν και πυρπόλησαν το ιρανικό προξενείο κατά τη διάρκεια των πολιτικών αναταραχών τον Σεπτέμβριο του 2018. Αν

⁸ διαμαρτυρίες Tishreen

και οι ιρακινές αρχές καταδίκασαν την επίθεση και υποσχέθηκαν ότι θα διεξήγαγαν έρευνες (The Guardian, 2018), το περιστατικό αυτό συνιστά παραβίαση του Άρθ. 31 της VCCR. Αυτή η υπόθεση είναι σημαντική από αναλυτική άποψη, επειδή αντιστρέφει τους ρόλους: το Ιράν εμφανίζεται ως το Κράτος αποστολής, ενώ το Ιράκ είναι το Κράτος υποδοχής. Σε κάθε περίπτωση, το περιστατικό στη Βασόρα καταδεικνύει την ουδετερότητα του διπλωματικού δικαίου: οι υποχρεώσεις ισχύουν ανεξάρτητα από τις διμερείς εντάσεις ή το δημόσιο αίσθημα. Η υπόθεση ενισχύει το γεγονός ότι οι διώξεις των ενόχων κατόπιν εορτής, δεν θεραπεύουν την αποτυχία της προληπτικής επιμέλειας, εφόσον τα μέτρα ασφαλείας ήταν ανεπαρκή δεδομένης της υψηλής πιθανότητας επίθεσης (Ruys, 2021,σ. 891-892).

3.4 Λίβανο: βομβιστική επίθεση κατά πρεσβείας στη Βηρυτό (1983)

Η βομβιστική επίθεση στην πρεσβεία των ΗΠΑ στη Βηρυτό το 1983 παραμένει μια από τις σοβαρότερες επιθέσεις εναντίον διπλωματικής αποστολής, στη σύγχρονη ιστορία. Στις 18 Απριλίου 1983, ένας βομβιστής αυτοκτονίας πυροδότησε ένα ημιφορτηγό φορτωμένο με εκρηκτικά κοντά στην είσοδο της πρεσβείας των ΗΠΑ, δολοφονώντας 63 άτομα, συμπεριλαμβανομένων 17 Αμερικανών. Αυτή αποτέλεσε την πλέον θανατηφόρα επίθεση εναντίον διπλωματικής αποστολής των ΗΠΑ μέχρι τότε και άλλαξε τον τρόπο, με τον οποίο το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ανέπτυξε τις διπλωματικές του αποστολές και διασφάλιζε την ασφάλεια τους στο εξωτερικό (Weiner, 2018).

Για τον Λίβανο, το περιστατικό αποτελεί παράδειγμα της τομής του διπλωματικού δικαίου και των ένοπλων συγκρούσεων. Ενώ η μη διεθνής ένοπλη σύγκρουση περιπλέκει την ικανότητα του Κράτους υποδοχής να παρέχει την απαιτούμενη προστασία, οι διπλωματικές εγκαταστάσεις διατηρούν το απαραβίαστο τους και η υποχρέωση του να τις προστατεύει δεν αίρεται (d'Aspremont, 2008). Συνεπώς, η ένοπλη σύγκρουση δεν ακυρώνει το διπλωματικό απαραβίαστο. Αντίθετα, εντείνει τη σημασία των εφικτών προστατευτικών μέτρων και της διεθνούς συνεργασίας (Ruys, 2021,σ. 891-892).

3.5 Κατάρ: προστασία αποστολών κατά τη διάρκεια της κρίσης στον Κόλπο

Στο Κατάρ, τα περιστατικά που είναι σχετικά με την παρούσα ανάλυση προέκυψαν

κατά τη διάρκεια της διπλωματικής κρίσης του Κόλπου 2017-2021, όταν η χώρα αντιμετώπισε έντονη πολιτική πίεση, τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων και εχθρική ρητορική από γειτονικά κράτη. Ενώ το Κατάρ δεν βίωσε μεγάλης κλίμακας επιδρομές σε πρεσβείες, η περίοδος περιελάμβανε την εξαπόλυση απειλών, αυξημένες εντάσεις και κινδύνους για τις ξένες αποστολές, ιδίως εκείνες των κρατών που συμμετείχαν στον αποκλεισμό (Gordon et al., 2017). Δεν υπήρξαν καταγεγραμμένα περιστατικά βίας εναντίον των πρεσβειών των κρατών που είχαν προχωρήσει στον αποκλεισμό της χώρας, σε αντίθεση με προηγούμενα περιφερειακά περιστατικά, όπως η επίθεση του 2016 στην πρεσβεία της Σαουδικής Αραβίας στο Ιράν (Al Arabiya, 2025).

Σύμφωνα με το διπλωματικό δίκαιο, τέτοιες περιστάσεις συνεπάγονται θετικές υποχρεώσεις προστασίας όχι μόνο από σωματικές επιθέσεις, αλλά και από τη διατάραξη της ειρήνης και την προσβολή της αξιοπρέπειας (VCDR Άρθ. 22). Νομικά, η συμπεριφορά του Κατάρ κατά τη διάρκεια της κρίσης αναφέρεται συχνά ως παράδειγμα συμμόρφωσης υπό πολιτική πίεση. Παρά τον ακραίο διπλωματικό ανταγωνισμό, το Κατάρ δεν επέτρεψε αντίποινα σε αποστολές στο έδαφός του, ενισχύοντας την αρχή ότι η πολιτική αντιπαράθεση δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από τα καθήκοντα διπλωματικής προστασίας (d'Aspremont, 2009).

3.6 Σαουδική Αραβία και παραβιάσεις της προξενικής προστασίας

Η Σαουδική Αραβία έχει σε μεγάλο βαθμό αποφύγει επιτυχημένες επιθέσεις σε ξένες πρεσβείες στην επικράτειά της τις τελευταίες δεκαετίες. Κατά τη διάρκεια περιόδων αυξημένης τρομοκρατικής δραστηριότητας στις αρχές της δεκαετίας του 2000, συμπεριλαμβανομένων επιθέσεων που αποδίδονται στην Αλ Κάιντα (PBS News, 2003), οι σαουδαραβικές αρχές εφάρμοσαν αυξημένα μέτρα ασφαλείας γύρω από διπλωματικές εγκαταστάσεις στο Ryad και την Jeddah, συμπεριλαμβανομένων διπλωματικών κτιρίων περιορισμένης πρόσβασης και ένοπλων περιμέτρων ασφαλείας (Arab News, 2016).

Παρ' όλα αυτά, στις 6 Δεκεμβρίου 2004, το Προξενείο των ΗΠΑ δέχτηκε επίθεση από ένοπλους μαχητές που συνδέονται με την Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο. Οι επιτιθέμενοι οδήγησαν ένα όχημα γεμάτο εκρηκτικά στην περίμετρο

του προξενείου, παραβίασαν το συγκρότημα και ενεπλάκησαν σε παρατεταμένη ανταλλαγή πυροβολισμών με τις σαουδαραβικές δυνάμεις ασφαλείας. Η επίθεση είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο πέντε υπαλλήλων του προξενείου (τέσσερις Σαουδάραβες υπαλλήλους και έναν φύλακα ασφαλείας) και τον τραυματισμό άλλων, πριν οι σαουδαραβικές δυνάμεις ανακτήσουν τον έλεγχο των εγκαταστάσεων (Sturcke, 2004).

Κατά τη στιγμή της επίθεσης, η Σαουδική Αραβία ήταν το Κράτος υποδοχής και ως εκ τούτου δεσμεύεται από την VCCR. Το Άρθρο 31(2) υποχρεώνει το Κράτος υποδοχής να λάβει *«όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των προξενικών εγκαταστάσεων από οποιαδήποτε εισβολή ή ζημιά και για την αποτροπή οποιασδήποτε διατάραξης της ειρήνης της προξενικής αρχής ή προσβολής της αξιοπρέπειάς της»*. Το περιστατικό της Jeddah αποτελεί prima facie παραβίαση αυτής της υποχρέωσης, όχι επειδή η Σαουδική Αραβία διέπραξε την επίθεση, αλλά επειδή ένοπλοι δράστες διείσδυσαν με επιτυχία στο προξενικό συγκρότημα, υποδεικνύοντας αποτυχία προληπτικής προστασίας (Wang & Chen, 2023).

Τους μήνες που προηγήθηκαν του Δεκεμβρίου 2004, η Σαουδική Αραβία είχε βιώσει μια σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων που στόχευαν δυτικά συμφέροντα, συμπεριλαμβανομένων επιθέσεων στο Ryad, το 2003 και το 2004. Τόσο οι σαουδαραβικές, όσο και οι αμερικανικές αρχές αναγνώρισαν δημόσια το αυξημένο περιβάλλον απειλών, ιδίως κατά των διπλωματικών και προξενικών εγκαταστάσεων (Office of the Coordinator for Counterterrorism, 2006). Ενώ η Σαουδική Αραβία εκπλήρωσε το καθήκον της να καταστείλει τους επιτιθέμενους μόλις ξεκίνησε η επίθεση, η ίδια η επιτυχημένη παραβίαση δείχνει ότι τα προληπτικά μέτρα ήταν ανεπαρκή υπό το πρίσμα των εγνωσμένων κινδύνων. Αυτή η διάκριση έχει τονιστεί επανειλημμένα και ευθυγραμμίζεται με τη συλλογιστική που υιοθέτησε αργότερα το ΔΔΔ ποθέσεις που αφορούσαν παραλείψεις προστασίας διπλωματικών εγκαταστάσεων από βίαιες πράξεις ιδιωτών (ICJ, 1980).

Επιπλέον, η δολοφονία του Jamal Khashoggi μέσα στο σαουδαραβικό προξενείο στην Κωνσταντινούπολη στις 2 Οκτωβρίου 2018 αποτελεί μία από τις πιο σοβαρές και καλά τεκμηριωμένες παραβιάσεις που αφορούν προξενικές εγκαταστάσεις στο σύγχρονο διεθνές δίκαιο (Goel et al., 2020). Το περιστατικό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, επειδή αφορούσε κατάχρηση των προξενικών εγκαταστάσεων (Bosch,

2021). Σύμφωνα με την Έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας του ΟΗΕ για τις εξωδικαστικές, συνοπτικές ή αυθαίρετες εκτελέσεις, υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία ότι η δολοφονία πραγματοποιήθηκε από πράκτορες του Σαουδαραβικού Κράτους και ότι η επιχείρηση σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε εντός των προξενικών εγκαταστάσεων. Η έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η δολοφονία αποτελούσε εξωδικαστική εκτέλεση, για την οποία η Σαουδική Αραβία φέρει κρατική ευθύνη (Callamard, 2019; Milanovich, 2020).

Από την οπτική γωνία του προξενικού δικαίου, το περιστατικό εμπλέκει άμεσα το Άρθ. 31 της VCCR, το οποίο καθιερώνει το απαραβίαστο των προξενικών εγκαταστάσεων. Ωστόσο, η έκθεση του ΟΗΕ και οι επακόλουθες έρευνες υπογραμμίζουν ότι το απαραβίαστο υπάρχει, προκειμένου να επιτρέπει νόμιμες προξενικές λειτουργίες και όχι για να προστατεύει σοβαρά διεθνή εγκλήματα. Όπως τόνισε η Ειδική Εισηγήτρια, το απαραβίαστο των προξενικών εγκαταστάσεων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα για την αποφυγή της ευθύνης για παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου (Goel et al., 2020; Milanovic, 2020). Οι τουρκικές αρχές αρχικά εμποδίστηκαν να εισέλθουν στο προξενείο λόγω του απαραβίαστου, αλλά αργότερα διεξήγαγαν έρευνες μετά από τη συγκατάθεση της Σαουδικής Αραβίας. Οι Τούρκοι εισαγγελείς κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο Khashoggi δολοφονήθηκε από μια ομάδα που ενεργούσε κατόπιν οδηγιών Σαουδαράβων αξιωματούχων, ευρήματα που αναφέρθηκαν ευρέως από διεθνή μέσα ενημέρωσης (Nebhay, 2019). Η δολοφονία του Khashoggi προκάλεσε διεθνή καταδίκη, στοχευμένες κυρώσεις και συνεχή έλεγχο στο πλαίσιο των μηχανισμών ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ (Callamard, 2019). Έφερε επίσης εκ νέου στο προσκήνιο τη συζήτηση σχετικά με τα λειτουργικά όρια του απαραβίαστου των προξενείων και την ανάγκη αποτροπής της κατάχρησης προστατευόμενων εγκαταστάσεων (Goel et al., 2020).

Κεφάλαιο 4: Η περίπτωση της Ιαπωνίας

4.1 Ιαπωνία ως Παράδειγμα Συμμόρφωσης

Η Ιαπωνία αναφέρεται συχνά στη διεθνή βιβλιογραφία και διπλωματική πρακτική ως πρότυπο Κράτος υποδοχής στην εφαρμογή των υποχρεώσεων της βάσει της VCDR και της VCCR. Αυτή η αξιολόγηση δεν βασίζεται σε αφηρημένους ισχυρισμούς συμμόρφωσης, αλλά σε συνεπή πρακτική βασισμένη σε περιστατικά, σαφή μεταφορά της νομοθεσίας στο εσωτερικό δίκαιο και υψηλά επίπεδα θεσμικού συντονισμού μεταξύ των αρχών ασφάλειας, δικαιοσύνης, εξωτερικών υποθέσεων και δημόσιας υγείας (Nagano, 2022).

Κεντρικό στοιχείο αυτού του πλαισίου είναι ο Νόμος Εκτέλεσης Αστυνομικών Καθηκόντων, που συμπληρώνεται από το ευρύτερο καθεστώς δημόσιας ασφάλειας και τάξης, ο οποίος εξουσιοδοτεί τις αρχές επιβολής του νόμου να ρυθμίζουν τις συναθροίσεις, να περιορίζουν την πρόσβαση και να εφαρμόζουν προληπτικά μέτρα, όπου υπάρχει προβλέψιμος κίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή για προστατευόμενες τοποθεσίες (National Police Agency of Japan, 2020).

Οι διπλωματικές αποστολές αντιμετωπίζονται ρητά ως προστατευόμενες εγκαταστάσεις υψηλού κινδύνου και ως εκ τούτου εφαρμόζονται μόνιμα επιχειρησιακά πρωτόκολλα που περιλαμβάνουν εκ των προτέρων αξιολόγηση απειλών, έλεγχο περιμέτρου, σχεδιασμό διαχείρισης πλήθους και μηχανισμούς κλιμάκωσης κατά τη διάρκεια περιόδων πολιτικής έντασης. Επιπλέον, η Ιαπωνία συνεργάζεται για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ασφάλεια και την πραγματοποίηση εκπαιδεύσεων⁹ με τον ιδιωτικό τομέα. Η Εθνική Αστυνομική Υπηρεσία και το Τμήμα Μητροπολιτικής Αστυνομίας του Τόκιο διατηρούν πάγιες διαδικασίες για τον συντονισμό με ξένες αποστολές σχετικά με τις ανάγκες ασφαλείας, την ανταλλαγή πληροφοριών για απειλές και τον προσχεδιασμό αντιδράσεων σε δημόσιες εκδηλώσεις που ενδέχεται να διαταράξουν το διπλωματικό έργο (National Police Agency, 2018).

Παρόλο που η Ιαπωνία δεν έχει βιώσει σημαντικές παραβιάσεις διπλωματικών εγκαταστάσεων συγκρίσιμες με επιθέσεις σε άλλες περιοχές, η στάση της προληπτικής

⁹ π.χ., καταπολέμηση της τρομοκρατίας, καταπολέμηση των απαγωγών

εμπλοκής αντικατοπτρίζει την εφαρμογή των υποχρεώσεων που συνδέονται με την διπλωματική και προξενική προστασία. Τα μέτρα ασφαλείας μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν τη συνεχή παρακολούθηση ύποπτων δραστηριοτήτων κοντά σε αποστολές και τις δυνατότητες ταχείας ανάπτυξης που ενημερώνονται τακτικά μέσω κοινών ασκήσεων και ανταλλαγής πληροφοριών (Ministry of Foreign Affairs of Japan [MOFA], 2024).

Αναφορικά με την προξενική προστασία, η Ιαπωνία έχει ομοίως ενσωματώσει τις διεθνείς υποχρεώσεις της στην εγχώρια πρακτική της ποινικής δικαιοσύνης, ιδίως όσον αφορά την προξενική ειδοποίηση και πρόσβαση, βάσει του Άρθ. 36 της VCCR. Οι ιαπωνικές αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές λειτουργούν βάσει τυποποιημένων διαδικασιών που απαιτούν την άμεση ενημέρωση των αλλοδαπών υπηκόων για το δικαίωμά τους να επικοινωνούν με τις προξενικές αρχές τους μετά τη σύλληψη ή την κράτησή τους (Ministry of Foreign Affairs of Japan [MOFA], 2024). Αυτές οι απαιτήσεις αντικατοπτρίζονται στα αστυνομικά εγχειρίδια, στα πρωτόκολλα κράτησης και στις οδηγίες της εισαγγελίας που εκδίδονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Ιαπωνίας, μειώνοντας έτσι την εξάρτηση από την ατομική διακριτική ευχέρεια σε επιχειρησιακό επίπεδο (Ministry of Justice of Japan, 2019).

Από την οπτική γωνία του διεθνούς δικαίου, αυτή η θεσμοθέτηση είναι ιδιαίτερα σημαντική. Πολλές παραβιάσεις του Άρθ. 36 δεν προκύπτουν από ρητή άρνηση, αλλά από διοικητική παράλειψη, έλλειψη εκπαίδευσης ή διακριτική καθυστέρηση. Η υιοθέτηση συγκεκριμένων διαδικασιών από την Ιαπωνία ελαχιστοποιεί αυτούς τους κινδύνους και συμβάλλει σε ένα γενικά υψηλό επίπεδο συμμόρφωσης. Ενώ μεμονωμένες περιπτώσεις - ειδικά εκείνες που αφορούν παρατεταμένη κράτηση ή ανάκριση – έχουν οδηγηθεί ενώπιον του ΔΔΔ, δεν υπάρχουν στοιχεία συστηματικής πολιτικής άρνησης ή παρεμπόδισης της προξενικής πρόσβασης, ούτε χρήσης θεωριών ιθαγένειας για την παράκαμψη των προξενικών υποχρεώσεων. Αυτό διακρίνει την Ιαπωνία από δικαιοδοσίες, όπου η συμμόρφωση με το Άρθ. 36 αμφισβητείται δομικά ή εφαρμόζεται επιλεκτικά (Wang & Cheng, 2023)

Ένα περαιτέρω παράδειγμα της δέσμευσης της Ιαπωνίας στο διπλωματικό δίκαιο είναι η αντίδρασή της στην κρίση ομηρίας της ολλανδικής πρεσβείας στη Χάγη το 1974, όπου μέλη του Ιαπωνικού Κόκκινου Στρατού απήγαγαν διπλωμάτες στο

εξωτερικό. Οι Ιάπωνες τρομοκράτες που κατέλαβαν την πρεσβεία απαίτησαν την απελευθέρωση ενός Ιάπωνα τρομοκράτη που φυλακίστηκε στη Γαλλία. Παρόλο που η Ιαπωνία δεν ήταν το Κράτος υποδοχής, η ιαπωνική κυβέρνηση συνεργάστηκε πλήρως με τις ολλανδικές αρχές και ανέλαβε την ευθύνη για την επίλυση της κρίσης, ενισχύοντας την αρχή ότι τα Κράτη αποστολής φέρουν την υποχρέωση να μην καταχρώνται τα διπλωματικά πλαίσια (Hijzen, 2017).

Μια συχνά παραβλεπόμενη διάσταση της προσέγγισης της Ιαπωνίας στην διπλωματική και προξενική προστασία είναι ο τρόπος, με τον οποίο εξισορροπήθηκαν οι επιταγές της δημόσιας υγείας και οι διπλωματικές ασυλίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Η Ιαπωνία, όπως όλα τα κράτη, υιοθέτησε μια σειρά μέτρων δημόσιας υγείας - συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων καραντίνας, των τεστ, των περιορισμών εισόδου και των ελέγχων κυκλοφορίας - σε απάντηση στην πανδημία. Αυτά τα μέτρα εφαρμόστηκαν μέσω του Νόμου περί Καραντίνας και συντονίστηκαν από το Υπουργείο Υγείας, Εργασίας και Πρόνοιας σε συνεργασία με το Υπουργείο Εξωτερικών και τις αρχές επιβολής του νόμου. Για παράδειγμα, κατά την περίοδο 2020-2022, η Ιαπωνία διατήρησε τους περιορισμούς εισόδου με βάση την εθνικότητα και το καθεστώς βίζας, ενώ εξαιρούσε ορισμένες κατηγορίες ξένων αξιωματούχων και διπλωματών από τις απαγορεύσεις εισόδου, ώστε να μην επηρεαστούν οι επίσημες λειτουργίες (MOFA, 2020; Ministry of Health, Labour and Welfare [MHLW], 2020).

Η στάση αυτή αποτελεί αντανάκλαση των λειτουργικών αναγκών που ενσωματώνονται στις Συμβάσεις της Βιέννης. Στην πράξη, αυτό σήμαινε ότι στους διπλωμάτες επιτρεπόταν η είσοδος και η κατάλληλη μετακίνηση, ακόμη και όταν ίσχυαν γενικοί περιορισμοί για τον ευρύτερο πληθυσμό (ibid). Αυτή η πρακτική καταδεικνύει την ευρύτερη δέσμευση της Ιαπωνίας να διασφαλίσει ότι τα μέτρα δημόσιας υγείας δεν υπερισχύουν των ουσιωδών υποχρεώσεων των συνθηκών περί απαραβίαστου και ελεύθερης μετακίνησης για το διπλωματικό και προξενικό προσωπικό, μια ισορροπία που αποτελούσε συχνό θέμα διακυβερνητικής καθοδήγησης κατά τη διάρκεια της πανδημίας (Hochstat, 2024; Jiang et al., 2022).

4.2 Η περίπτωση της κατάληψης της πρεσβευτικής κατοικίας στη Λίμα (1996)

Στις 8.35 μ.μ. την Τρίτη 17 Δεκεμβρίου 1996, 25 αντάρτες που ανήκαν στο

Επαναστατικό Κίνημα Tupac Amaru στο Περού εισέβαλαν σε ένα πάρτι που διοργανωνόταν στην οικία του Mirihisa Aoki, του Ιάπωνα Πρέσβη στο Περού, στη Λίμα, ξεκινώντας αυτό που έχει χαρακτηριστεί ως πιθανώς η πιο τολμηρή πράξη στην ιστορία της τρομοκρατικής απαγωγής ομήρων (Barker, 2006, σ. 13). Οι αντάρτες παρουσίασαν τα αιτήματά τους στην περουβιανή κυβέρνηση με αντάλλαγμα την ασφάλεια των ομήρων (Nguyen & Matusitz, 2021). Οι όμηροι αρχικά αριθμούσαν περίπου τους 300. Ωστόσο, η πλειοψηφία τους αφέθηκε ελεύθερη, αφήνοντας περίπου 72 αιχμαλώτους, συμπεριλαμβανομένου ενός αριθμού διπλωματικού προσωπικού, οι οποίοι ήταν όμηροι για 126 ημέρες (Barker, 2006, σ. 13).

Η Ιαπωνία υιοθέτησε μια προσέγγιση διαχείρισης κρίσεων με επίκεντρο την ειρηνική επίλυση της κατάστασης των ομήρων, δίνοντας προτεραιότητα στην προστασία της ανθρώπινης ζωής, διατηρώντας παράλληλα μια αρχή άρνησης να υποκύψει στην τρομοκρατία. Αμέσως μετά το περιστατικό, η ιαπωνική κυβέρνηση ενεργοποίησε έναν πολυεπίπεδο μηχανισμό αντιμετώπισης κρίσεων, δημιουργώντας αρχηγεία έκτακτης ανάγκης εντός του Υπουργείου Εξωτερικών και του Γραφείου του Πρωθυπουργού, ακολουθούμενα από μια δομή αντιμετώπισης κρίσεων σε επίπεδο υπουργικού συμβουλίου υπό την ηγεσία του Πρωθυπουργού. Η διπλωματική εμπλοκή εντάθηκε γρήγορα, συμπεριλαμβανομένης της επείγουσας επίσκεψης του Υπουργού Εξωτερικών στη χώρα υποδοχής και της συνεχούς 24ωρης παρακολούθησης και συντονισμού μεταξύ των κυβερνητικών υπηρεσιών (MOFA, 1998).

Παράλληλα, η Ιαπωνία αφιέρωσε σημαντική προσοχή στην ευημερία των ομήρων και των οικογενειών τους, παρέχοντας πληροφορίες, ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη και υλικοτεχνική βοήθεια. Σεβόμενη την κυριαρχία του Κράτους υποδοχής, η Ιαπωνία υποστήριξε και συνεργάστηκε στενά με τις περουβιανές αρχές, επιτρέποντάς τους παράλληλα να διατηρήσουν την κύρια ευθύνη για την επιβολή του νόμου και τις διαπραγματεύσεις. Η Ιαπωνία κινητοποίησε επίσης διεθνή διπλωματική υποστήριξη μέσω των Ηνωμένων Εθνών, της G7 και της Ένωσης Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN - Association of Southeast Asian Nations), και παρακολούθησε ενεργά και συνέβαλε στις προσπάθειες διαμεσολάβησης, συμβάλλοντας στη δημιουργία συνθηκών που τελικά επέτρεψαν μια επιτυχημένη επιχείρηση διάσωσης (ibid).

Μετά από επανειλημμένες προσπάθειες ειρηνικών διαπραγματεύσεων για τον τερματισμό της κρίσης, επίλεκτα μέλη του περουβιανού στρατού εισέβαλαν στο συγκρότημα της Πρεσβείας στις 22 Απριλίου 1997. Οι κομάντος εισέβαλαν στην κατοικία σκάβοντας οπές στο υπέδαφος της πρεσβευτικής κατοικίας, πυροδοτώντας εκρηκτικά και ορμώντας στο κτίριο. Ένας όμηρος, δύο κομάντος και όλοι οι δράστες έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια της επιχείρησης. Η επιχείρηση προσέλκυσε την παγκόσμια προσοχή των μέσων ενημέρωσης και παροδικά ενίσχυσε τη δημοτικότητα του Προέδρου Alberto Fujimori. Ο τερματισμός της κατάληψης από τα περουβιανά στρατεύματα πραγματοποιήθηκε χωρίς προηγούμενη ενημέρωση της ιαπωνικής κυβέρνησης, για την οποία η τελευταία ναι μεν εξέφρασε την ευγνωμοσύνη της, αλλά και τη λύπη της που δεν ενημερώθηκε (Hestemeyer, 2009).

Η κρίση ομήρων του 1996-1997 στην κατοικία του Ιάπωνα πρέσβη στη Λίμα είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση αρκετών βασικών διατάξεων της VCDR. Η σημαντικότερη εξ αυτών ήταν η παραβίαση του Άρθ. 22, καθώς η ένοπλη κατάληψη και η παρατεταμένη κατοχή απαραβίαστων διπλωματικών εγκαταστάσεων κατέδειξε την αδυναμία του Κράτους υποδοχής να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της εισβολής και την αποκατάσταση της προστασίας. Παραβιάστηκε επίσης το Άρθ. 29, δεδομένου ότι οι διπλωματικοί υπάλληλοι κρατήθηκαν βίαια, γεγονός που αποτελούσε απειλή για το προσωπικό τους απαραβίαστο, την ελευθερία και την αξιοπρέπειά τους. Επιπλέον, η κατάληψη της κατοικίας του Πρέσβη συνιστούσε παραβίαση του Άρθ. 30, το οποίο επεκτείνει το απαραβίαστο στην ιδιωτική κατοικία ενός διπλωμάτη. Η παρατεταμένη διάρκεια της κατάληψης επηρέασε επίσης τη διπλωματική λειτουργία, παραβιάζοντας το Άρθ. 25, καθώς η αποστολή παρεμποδίστηκε από να εκτελέσει τα καθήκοντά της. Σύμφωνα με τη συλλογιστική του Διεθνούς Δικαστηρίου στην υπόθεση Διπλωματικού και Προξενικού Προσωπικού των ΗΠΑ στην Τεχεράνη, αυτές οι παραβιάσεις προέκυψαν από την παράλειψη της δέουσας επιμέλειας από το Κράτος υποδοχής, παρά την μη κρατική ιδιότητα των δραστών (IJC, 1980).

Κεφάλαιο 5: Η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής

5.1 Η ΗΠΑ ως χώρα υποδοχής

Ως Κράτος υποδοχής, οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αναπτύξει ένα ισχυρό εσωτερικό νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την εφαρμογή των υποχρεώσεών τους βάσει των Συμβάσεων της Βιέννης. Η εσωτερική εφαρμογή της VCDR στις Ηνωμένες Πολιτείες βασίζεται στον Νόμο περί Διπλωματικών Σχέσεων (Diplomatic Relations Act) του 1978. Αυτός ο νόμος θεσπίστηκε, προκειμένου να ενσωματώσει και να δώσει άμεση ισχύ στην εσωτερική έννομη τάξη των ΗΠΑ στα προνόμια, τις ασυλίες και τις προστασίες που απαιτούνται βάσει της VCDR, διασφαλίζοντας έτσι ότι οι υποχρεώσεις του διπλωματικού δικαίου είναι δικαστικά αναγνωρίσιμες και εκτελεστές σε εσωτερικό επίπεδο. Επιβεβαιώνει ότι τα διπλωματικά προνόμια και οι ασυλίες - συμπεριλαμβανομένου του απαραβίαστου των εγκαταστάσεων της αποστολής (Άρθ. 22) και του προσωπικού απαραβίαστου των διπλωματικών αντιπροσώπων (Άρθ. 29)- έχουν πλήρη νομική ισχύ εντός των Ηνωμένων Πολιτειών (22 U.S.C. § 254a-e). Είναι κρίσιμο να τονιστεί ότι ο Νόμος διευκρινίζει ότι οι διπλωματικές προστασίες ισχύουν ανεξάρτητα από αμοιβαίες διαφορές ή πολιτικές εντάσεις, ενισχύοντας τον λειτουργικό και μη τιμωρητικό χαρακτήρα της Σύμβασης. Από την οπτική γωνία των υποχρεώσεων του Κράτους υποδοχής, ο Νόμος εκτελεί δύο βασικές λειτουργίες. Πρώτον, αίρει την ασάφεια ως προς την υπεροχή και την εφαρμογή του διπλωματικού δικαίου εντός του νομικού συστήματος των ΗΠΑ, διασφαλίζοντας ότι οι ομοσπονδιακές, πολιτειακές και τοπικές αρχές δεσμεύονται να σέβονται το διπλωματικό απαραβίαστο. Δεύτερον, παρέχει μια νομοθετική βάση για ομοσπονδιακή παρέμβαση όπου είναι απαραίτητο για την πρόληψη ή την αποκατάσταση παραβιάσεων της διπλωματικής προστασίας, ακόμη και σε τομείς που συνήθως διέπονται από το πολιτειακό ή δημοτικό δίκαιο (US Department of State, 2019).

Επιπλέον, ο Νόμος περί Ξένων Αποστολών (Foreign Missions Act) του 1982, παρέχει στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση ευρεία εξουσία για τη ρύθμιση και την προστασία των ξένων διπλωματικών και προξενικών αποστολών εντός του εδάφους των ΗΠΑ. Ο Νόμος εξουσιοδοτεί την εκτελεστική εξουσία να ασχολείται με θέματα που σχετίζονται με την ασφάλεια, την περιουσία, τα προνόμια και τις λειτουργίες των αποστολών, μετατρέποντας έτσι τις διεθνείς υποχρεώσεις σε εσωτερική αρμοδιότητα.

Είναι σημαντικό ότι ο Νόμος αντικατοπτρίζει την κατανόηση ότι, παρά την ομοσπονδιακή δομή των Ηνωμένων Πολιτειών, η διεθνής ευθύνη για τη συμμόρφωση με τη VCDR βαρύνει το ομοσπονδιακό κράτος. Επομένως, ο νόμος επιτρέπει την ομοσπονδιακή παρέμβαση όπου είναι απαραίτητο, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι κρατικές ή τοπικές πρακτικές δεν υπολείπονται του «ειδικού καθήκοντος» προστασίας που απαιτείται από το διεθνές δίκαιο (US Department of State, 2017).

Η εγχώρια εφαρμογή των υποχρεώσεων διπλωματικής προστασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες συνδέεται στενά με την ιστορική ανάπτυξη ενός εξειδικευμένου ομοσπονδιακού μηχανισμού ασφαλείας και με τη δικαστικά εποπτευόμενη διαχείριση της δημόσιας τάξης. Κεντρικό στοιχείο αυτού του πλαισίου είναι η Υπηρεσία Διπλωματικής Ασφάλειας (DSS - Diplomatic Security Service), η οποία αναδύθηκε ως απάντηση σε συστημικές αποτυχίες ασφαλείας που επηρέασαν τις διπλωματικές αποστολές, ιδιαίτερα στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και του 1970. Ο άμεσος καταλύτης ήταν μια σειρά επιθέσεων κατά διπλωματικού προσωπικού παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας του πρέσβη των ΗΠΑ Cleo Noel στο Σουδάν το 1973 και της κατάληψης της πρεσβείας των ΗΠΑ στην Τεχεράνη το 1979. Αυτά τα γεγονότα αποκάλυψαν την ανεπάρκεια των κατακερματισμένων ρυθμίσεων ασφαλείας και υπογράμμισαν την ανάγκη για μια κεντρική επαγγελματική υπηρεσία αφιερωμένη στη διπλωματική προστασία (Diplomatic Security Service [DSS], 2020).

Σε απάντηση, το Κογκρέσο των ΗΠΑ θέσπισε το νόμο Omnibus για την Διπλωματική Προστασία και την Αντιτρομοκρατία (Omnibus Diplomatic Security and Antiterrorism Act) του 1986, ο οποίος ενοποίησε επίσημα τις λειτουργίες διπλωματικής ασφαλείας εντός του Υπουργείου Εξωτερικών και οδήγησε στη θεσμοθέτηση της DSS ως ομοσπονδιακής υπηρεσίας επιβολής του νόμου (22 U.S.C. § 4801 et seq.). Παρόλο που η DSS συνδέεται ευρέως με την προστασία των αμερικανικών αποστολών στο εξωτερικό, η νομοθετική του εντολή περιλαμβάνει ρητά την ευθύνη για την προστασία των ξένων διπλωματικών αποστολών και του προσωπικού εντός των Ηνωμένων Πολιτειών (US Department of State, 2018).

Θα πρέπει να σημειωθεί πως στο εσωτερικό της χώρας, η DSS λειτουργεί ως ο κύριος ομοσπονδιακός συντονιστής, διεξάγοντας αξιολογήσεις απειλών, εκδίδοντας οδηγίες ασφαλείας και συντονίζοντας τις κρατικές και τοπικές υπηρεσίες επιβολής του

νόμου που διατηρούν την πρωταρχική αστυνομική εξουσία. Αυτή η δομή αντικατοπτρίζει την αναγνώριση ότι, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, το ομοσπονδιακό κράτος παραμένει διεθνώς υπεύθυνο για τις αποτυχίες προστασίας των διπλωματικών και προξενικών αρχών, ακόμη και όταν η επιχειρησιακή εξουσία βρίσκεται σε τοπικό επίπεδο (Bureau of Diplomatic Security, 2019).

Οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιμετωπίζουν συχνά καταστάσεις, στις οποίες λαμβάνουν χώρα μεγάλης κλίμακας διαδηλώσεις σε μικρή απόσταση ή και μπροστά διπλωματικές αποστολές, ιδίως στην Ουάσιγκτον. Αυτά τα γεγονότα παρέχουν συγκεκριμένα παραδείγματα για το πώς η εγχώρια νομοθεσία καθιστά λειτουργικές τις υποχρεώσεις διπλωματικής προστασίας. Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι οι επαναλαμβανόμενες διαδηλώσεις έξω από την Πρεσβεία του Ισραήλ στην Ουάσιγκτον, ιδιαίτερα σε περιόδους κλιμάκωσης της ισραηλινοπαλαιστινιακής σύγκρουσης. Για παράδειγμα, τον Μάρτιο του 2024, εκατοντάδες διαδηλωτές συγκεντρώθηκαν έξω από την Ισραηλινή Πρεσβεία στην Ουάσιγκτον, ζητώντας κατάπαυση του πυρός στη Γάζα, με την τοπική αστυνομία να διατηρεί μια περίμετρο ασφαλείας, προκειμένου να αποτρέψει οποιαδήποτε παραβίαση του χώρου της πρεσβείας (Guldogan, 2024). Την ίδια περίοδο, οι συνεχιζόμενες διαδηλώσεις στην ίδια Πρεσβεία οδήγησαν σε αυξημένη ανάπτυξη αξιωματικών της Μυστικής Υπηρεσίας και της Μητροπολιτικής Αστυνομίας για την ασφάλεια των διπλωματικών εγκαταστάσεων από πιθανές διαταραχές (Markoe, 2024).

Αυτά τα περιστατικά καταδεικνύουν ένα συνεπές επιχειρησιακό μοτίβο: Οι αρχές των ΗΠΑ επιτρέπουν τις διαδηλώσεις σύμφωνα με τις προστασίες της Πρώτης Τροπολογίας αναφορικά με την ελευθερία του λόγου, αλλά επιβάλλουν περιορισμούς χρόνου, τόπου και τρόπου υπό το πρίσμα της εκπλήρωσης των διεθνών τους υποχρεώσεων αναφορικά με τη διπλωματική και προξενική προστασία. Τα δικαστήρια έχουν αναγνωρίσει την προστασία των διπλωματικών εγκαταστάσεων ως επιτακτικό κυβερνητικό συμφέρον, δικαιολογώντας εύλογους περιορισμούς στη πραγματοποίηση διαμαρτυριών, όταν είναι απαραίτητο για την αποτροπή εισβολής ή ζημιάς σε διπλωματικά ή προξενικά κτίρια, αλλά χωρίς ωστόσο να περιορίζεται η ελευθερία του λόγου. Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση *Boos v. Barry*, 485 U.S. 312 (1988), η οποία αφορούσε τα δικαιώματα που προστατεύονται στην Πρώτη Τροποποίηση και

εκδικάστηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ. Οι ενάγοντες, μια ομάδα που διαμαρτυρόταν για τον Πόλεμο των Κόντρας και τη φυλάκιση του Αντρέι Ζαχάρωφ, αμφισβήτησαν το Άρθρο 22-1115 του Κώδικα της Περιφέρειας της Κολούμπια, το οποίο περιείχε δύο διατάξεις σχετικά με τις διαμαρτυρίες σε πρεσβείες. Η ρήτρα επίδειξης απαγόρευε την τοποθέτηση πινακίδων σε απόσταση 500 ποδιών από μια πρεσβεία, εάν οι πινακίδες αποτελούσαν «δημόσια δυσφήμιση» για την κυβέρνηση της χώρας της πρεσβείας. Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ έκρινε ότι η ρήτρα του κώδικα που απαγόρευε την επίδειξη ορισμένων πινακίδων διαμαρτυρίας είναι φαινομενικά αντισυνταγματική, καθώς η κυβέρνηση των ΗΠΑ δεν είχε επιτακτικό συμφέρον να προστατεύει τις ξένες κυβερνήσεις από προσβολές. Ωστόσο, το δικαστήριο διατήρησε τη συνταγματικότητα μιας «ρήτρας περί συνάθροισης» του κώδικα που απαιτούσε από τους διαδηλωτές να υπακούουν σε τυχόν εντολές της αστυνομίας και να διαλυθούν ειρηνικά. Όσον αφορά τη ρήτρα περί συνάθροισης, το Εφετείο των ΗΠΑ είχε αποφασίσει ότι η Περιφέρεια της Κολούμπια θα πρέπει να επιτρέπει στην αστυνομία να διατάξει μια συγκέντρωση τριών ή περισσότερων ατόμων έξω από μια πρεσβεία να διαλυθεί, μόνο όταν η αστυνομία πίστευε εύλογα ότι μια τέτοια συγκέντρωση που απευθυνόταν σε μια πρεσβεία αποτελούσε *«απειλή για την ασφάλεια ή την ειρήνη της πρεσβείας»* (Purvis, 2025).

5.2 Βομβιστικές επιθέσεις σε πρεσβείες των ΗΠΑ

Όπως αποτυπώνεται και στην ανωτέρω ανάλυση, για πολλούς και ποικίλους λόγους, οι ΗΠΑ θεωρούνται ένα από τα πιο στοχευμένα κράτη, όσον αφορά τις επιθέσεις κατά του διπλωματικού προσωπικού. Αξίζει να τονιστεί το γεγονός ότι ένας εκπληκτικός αριθμός 234 επιθέσεων έλαβε χώρα σε διπλωματικές εγκαταστάσεις, μόνο κατά τη διάρκεια της δεκαετούς περιόδου μεταξύ 1987 και 1997. Οι πιο αξιοσημείωτες ήταν οι δύο επιθέσεις στην Πρεσβεία των Ηνωμένων Πολιτειών στη Βηρυτό το 1983 και το 1984 και, φυσικά, οι επιθέσεις στις πρεσβείες της Ανατολικής Αφρικής το 1998. Αυτά τα γεγονότα έχουν προκαλέσει δύο ξεχωριστές αξιολογήσεις από το Υπουργείο Εξωτερικών σχετικά με το ζήτημα της προστασίας του διπλωματικού προσωπικού στο εξωτερικό. Η πρώτη αξιολόγηση έλαβε τη μορφή της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Ασφάλεια στο Εξωτερικό, η οποία υπέβαλε έκθεση τον Ιούνιο του 1985, τη λεγόμενη Έκθεση Inman. Οι βομβαρδισμοί στην Ανατολική Αφρική οδήγησαν στον διορισμό δύο Συμβουλίων Αξιολόγησης των Ευθυνών υπό την προεδρία του Ναυάρχου

William Crowe. Τα δύο Συμβούλια υπέβαλαν κοινή έκθεση τον Ιανουάριο του 1999 (η Έκθεση Crowe) (Barker, 2006, σ. 91).

Στις 7 Αυγούστου 1998, εξερράγησαν σχεδόν ταυτόχρονα μπροστά από τις αμερικανικές πρεσβείες στο Ναϊρόμπι της Κένυας και στο Νταρ ες Σαλάμ της Τανζανίας στην Αφρική. Επίσημα στοιχεία που παρείχαν οι Ηνωμένες Πολιτείες επιβεβαιώνουν ότι η βομβιστική επίθεση της Τανζανίας είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο 11 ατόμων και τον τραυματισμό 85. Πολύ πιο καταστροφική ήταν η βομβιστική επίθεση της Κένυας, η οποία οδήγησε στο θάνατο 213 ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων 44 υπαλλήλων της Πρεσβείας. Υπολογίζεται ότι 200 Κενυάτες πολίτες σκοτώθηκαν και 4.000 πιστεύεται ότι τραυματίστηκαν στην επίθεση. Και οι δύο εκρήξεις προκλήθηκαν από βόμβες κρυμμένες σε φορτηγά που οδηγούσαν βομβιστές αυτοκτονίας. Στην περίπτωση του Ναϊρόμπι, το φορτηγό εισήλθε σε χώρο στάθμευσης πίσω από την Πρεσβεία. Στο Νταρ ες Σαλάμ, το φορτηγό δεν μπόρεσε να αποκτήσει πρόσβαση πέρα από την περίφραξη, αλλά πυροδοτήθηκε σε απόσταση περίπου 35 ποδιών από το ίδιο το κτίριο (FBI, 2016).

Τα Συμβούλια Αξιολόγησης των Ευθυνών που συγκλήθηκαν από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ διαπίστωσαν ότι ενώ τα υπάρχοντα μέτρα ασφαλείας και στις δύο πρεσβείες συμμορφώνονταν γενικά εκείνη την εποχή με τα πρότυπα του Υπουργείου για θέσεις μεσαίας-χαμηλής απειλής, τα εν λόγω πρότυπα δεν είχαν προβλέψει επαρκώς την απειλή μεγάλων βομβιστικών επιθέσεων με οχήματα, ιδίως βομβιστικών επιθέσεων με φορτηγά, όπως αυτές που σημειώθηκαν στις 7 Αυγούστου 1998. Και οι δύο πρεσβείες δεν διέθεταν επαρκή απόσταση ασφαλείας (π.χ., η απόσταση των 100 ποδιών που είναι πλέον καθιερωμένη πρακτική σύμφωνα με τα σύγχρονα κριτήρια ασφαλείας που περιγράφονται στην έκθεση Inman), επειδή βρίσκονταν σε προϋπάρχοντα κτίρια γραφείων και είχαν χορηγηθεί εξαιρέσεις για λόγους κόστους και πρακτικότητας (US Department of State, 1999).

Είναι κρίσιμο το γεγονός ότι οι εκθέσεις εξετάζουν επίσης τις διαθέσιμες πληροφορίες από τις μυστικές υπηρεσίες, πριν από τις επιθέσεις. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι «δεν υπήρχαν αξιόπιστες πληροφορίες που να παρείχαν άμεση ή τακτική προειδοποίηση για τις βομβιστικές επιθέσεις της 7^{ης} Αυγούστου», παρά τις προηγούμενες αναφορές για γενικές απειλές κατά διπλωματικών στόχων των ΗΠΑ -

συμπεριλαμβανομένων των αποστολών στο Ναϊρόμπι και το Νταρ ες Σαλάμ- που είχαν διαδοθεί σε υπηρεσίες των ΗΠΑ και των Κρατών υποδοχής. Αυτές θεωρήθηκαν αναξιόπιστες, γενικές ή μη συγκεκριμένες ως προς την ημερομηνία και τη μέθοδο των επιθέσεων. Οι εκθέσεις σημείωσαν ότι οι ενέργειες των υπηρεσιών πληροφοριών και των αρχών επιβολής του νόμου κατά ύποπτων τρομοκρατικών ομάδων στην περιοχή, όπως η Al Haramain και άλλοι πυρήνες που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, πιστεύεται εκείνη την εποχή ότι μείωσαν την αντιληπτή απειλή. Κατά τους οκτώ μήνες πριν από τις βομβιστικές επιθέσεις, δεν προέκυψαν πρόσθετες αξιόπιστες πληροφορίες που θα μπορούσαν να παράσχουν μια σαφή τακτική προειδοποίηση (ibid).

Το 1998, τόσο η Κένυα, όσο και η Τανζανία ήταν Κράτη υποδοχής που φιλοξενούσαν διπλωματικές αποστολές των ΗΠΑ σε αστικά περιβάλλοντα υψηλού κινδύνου. Το σχετικό νομικό ζήτημα δεν είναι επομένως η απόδοση της συμπεριφοράς των επιτιθέμενων, αλλά το κατά πόσον τα Κράτη υποδοχής πληρούσαν το πρότυπο δέουσας επιμέλειας που απαιτείται από το Άρθ. 22 της VCDR. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν κινήθηκε καμία διεθνής νομική διαδικασία κατά της Κένυας ή της Τανζανίας με ισχυρισμό παραβίασης των αρχών της VCDR. Αυτή η απουσία είναι σημαντική διότι αντικατοπτρίζει μια έμμεση διεθνή συναίνεση ότι, ενώ η προστασία ήταν ανεπαρκής με βάση τα σύγχρονα πρότυπα, οι παραλείψεις των Κρατών υποδοχής δεν ανήλθαν στο επίπεδο διεθνώς παράνομων πράξεων βάσει του εθιμικού διεθνούς δικαίου, ιδίως δεδομένων των περιορισμών πόρων και της εξελισσόμενης φύσης της τρομοκρατικής απειλής το 1998 (EI-Ayouty, 1999, σ., 491).

5.3 ΗΠΑ και υποθέσεις παραβίασης υποχρέωσης ενημέρωσης προξενικών αρχών

Ενώ το Άρθ. 36 της VCCR παραδοσιακά διατυπώνεται ως διάταξη προξενικού δικαίου, η διεθνής νομολογία και οι φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων δίνουν ολοένα και μεγαλύτερη έμφαση στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών που αφορούν αλλοδαπούς. Η επανειλημμένη μη συμμόρφωση των ΗΠΑ με το Άρθ. 36, όπως αποδεικνύεται στις υποθέσεις *Breard*, *LaGrand* και *Avena*, συνεπάγεται όχι μόνο διακρατική ευθύνη, αλλά και συνιστά άρνηση θεμελιωδών εγγυήσεων της δίκαιης δίκης. Το ΔΔΔ έχει επανειλημμένα ταχθεί κατά της θέσης των Ηνωμένων Πολιτειών να αρνούνται συστηματικά την πρόσβαση σε προξενικές λειτουργίες (Barker, 2016, σ. 119).

Στην υπόθεση *Breard* (*Παραγωγή κατά Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής*), η μη ενημέρωση του Ángel Francisco Breard για το δικαίωμά του σε προξενική συνδρομή τον στέρησε από την πρόσβαση σε γλωσσική, νομική και διπλωματική υποστήριξη κατά τη διάρκεια κρίσιμων σταδίων της ποινικής διαδικασίας. Παρόλο που οι διαδικασίες ενώπιον του ΔΔΔ διακόπηκαν μετά την εκτέλεση του Breard, η υπόθεση αποκάλυψε ένα πρώιμο και ανησυχητικό μοτίβο: οι αρχές των ΗΠΑ αντιμετώπισαν την προξενική ειδοποίηση ως διαδικαστική τεχνική λεπτομέρεια και όχι ως εγγύηση στενά συνδεδεμένη με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και αποτελεσματική υπεράσπιση (Myint, 1998).

Αυτή η σύνδεση διατυπώθηκε σαφέστερα στην υπόθεση *LaGrand* (*Γερμανία κατά Ηνωμένων Πολιτειών*), όπου το Διεθνές Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι το Άρθ. 36 δημιουργεί ατομικά δικαιώματα, όχι απλώς αμοιβαία κρατικά προνόμια. Η υπόθεση *LaGrand* προέκυψε από τη σύλληψη, τη δίκη και την καταδίκη σε θάνατο των Karl και Walter LaGrand, δύο Γερμανών υπηκόων που καταδικάστηκαν για φόνο στην πολιτεία της Αριζόνα τη δεκαετία του 1980. Μετά τη σύλληψή τους, οι αρχές των ΗΠΑ δεν τους ενημέρωσαν «αμελλητί» για το δικαίωμά τους σε προξενική ειδοποίηση. Ως αποτέλεσμα, το γερμανικό προξενείο δεν ειδοποιήθηκε και η προξενική βοήθεια δεν ήταν διαθέσιμη κατά τα κρίσιμα πρώιμα στάδια της ποινικής διαδικασίας. Η Γερμανία πληροφορήθηκε για την υπόθεση μόνο χρόνια αργότερα, αφού οι καταδίκες και οι θανατικές ποινές είχαν καταστεί τελεσίδικες (Weinman, 2002).

Από την άποψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η άρνηση προξενικής πρόσβασης υπονόμει την ικανότητα των κατηγορουμένων να κατανοήσουν τις διαδικασίες, να εξασφαλίσουν επαρκή νομική εκπροσώπηση και να παρουσιάσουν ελαφρυντικά αποδεικτικά στοιχεία - στοιχεία που είναι κεντρικά για το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη βάσει του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η απόρριψη από το Δικαστήριο του διαδικαστικού ισχυρισμού περί διαδικαστικής παράβασης υποδηλώνει ότι οι εγχώριοι διαδικαστικοί κανόνες δεν μπορούν να εξαλείψουν τις διεθνώς προστατευόμενες διαδικαστικές εγγυήσεις (Wang & Chen, 2023).

Οι επιπτώσεις της πρακτικής των ΗΠΑ στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έγιναν περισσότερο αντιληπτές στην υπόθεση *Avena and other Mexican Nationals* (*Μεξικό κατά Ηνωμένων Πολιτειών*). Το ΔΔΔ εντόπισε συστημακές

παραβιάσεις που επηρέαζαν δεκάδες Μεξικανούς υπηκόους, πολλοί από τους οποίους αντιμετώπιζαν τη θανατική ποινή. Το Δικαστήριο τόνισε ότι η αποτελεσματική «επανεξέταση» της στάσης των ΗΠΑ ήταν απαραίτητη, ακριβώς επειδή οι παραβιάσεις του Άρθρου 36 ενδέχεται να έχουν επηρεάσει ουσιωδώς τη δίκαιη διεξαγωγή των ποινικών διαδικασιών (Dupuy & Hoss, 2009). Σε υποθέσεις που επιβάλλουν τη θανατική ποινή, αυτή η παράλειψη έχει μη αναστρέψιμες συνέπειες, εγείροντας ανησυχίες στο πλαίσιο του δικαιώματος στη ζωή και της απαγόρευσης της αυθαίρετης στέρησης της ζωής, όπως αναγνωρίζεται σε διεθνή κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Hochstat, 2024).

Πέρα από τη νομολογία του ΔΔΧ, οι φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν ενισχύσει αυτήν την ερμηνεία. Το Διαμερικανικό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στη Συμβουλευτική του Γνώμη OC-16/99, συνέδεσε ρητά την προξενική ειδοποίηση με τις εγγυήσεις για την ορθή διαδικασία, κρίνοντας ότι η μη ενημέρωση ενός κρατούμενου αλλοδαπού υπηκόου για τα προξενικά του δικαιώματα, παραβιάζει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και, σε υποθέσεις θανατικής ποινής, το δικαίωμα στη ζωή (Petit de Gabriel, 2021). Παρόλο που οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν αποδέχονται την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, η γνωμοδότηση είχε σημαντική κανονιστική επιρροή και αναφέρθηκε ρητά στις υποθέσεις *LaGrand* και *Avena* ως πειστική αρχή

Συνολικά, αυτές οι υποθέσεις αποκαλύπτουν ότι οι παραβιάσεις του Άρθ. 36 της VCCR από τις ΗΠΑ είναι διαρθρωτικές και επαναλαμβανόμενες, απορρέοντας από την αποκεντρωμένη επιβολή του νόμου, την εξάρτηση από τις αρχές της δικονομικής παράβασης και την αντίσταση στην άμεση εγχώρια ισχύ των διεθνών αποφάσεων. Από την άποψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αυτές οι παραβιάσεις είναι ιδιαίτερα σοβαρές, επειδή συστηματικά θέτουν σε μειονεκτική θέση τους αλλοδαπούς εντός του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης των ΗΠΑ, ιδίως σε υποθέσεις που αφορούν την καταδίκη σε θάνατο, όπου η δικονομική δικαιοσύνη είναι πρωταρχικής σημασίας (Wang & Chen, 2023). Συνεπώς, η μη συμμόρφωση των ΗΠΑ με το Άρθ. 36 θα πρέπει να νοείται όχι απλώς ως παραβίαση του προξενικού δικαίου, αλλά ως μια επίμονη αποτυχία ευθυγράμμισης της εγχώριας ποινικής διαδικασίας με τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενισχύοντας το αδιαίρετο της προξενικής προστασίας και

της θεμελιώδους οικονομικής δικαιοσύνης (Drinan, 2002).

Συμπεράσματα

Η Σύμβαση της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις (1961) και η Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις (1963) παραμένουν θεμελιώδη μέσα του σύγχρονου διεθνούς δικαίου, διασφαλίζοντας τη συνέχεια των διπλωματικών και προξενικών επαφών, ακόμη και σε περιόδους πολιτικής αστάθειας, ένοπλων συγκρούσεων και αυξημένων απειλών για την ασφάλεια. Η διαρκής σημασία τους έγκειται στη λειτουργική τους λογική: τα προνόμια και οι ασυλίες δεν χορηγούνται για προσωπικό όφελος διπλωματών ή προξενικών υπαλλήλων, αλλά προκειμένου να εγγυηθούν την αποτελεσματική εκτέλεση των επίσημων καθηκόντων εκ μέρους του κράτους αποστολής. Σε ένα διεθνές περιβάλλον που χαρακτηρίζεται όλο και περισσότερο από μη κρατική βία, δημόσια αναταραχή και νομικό κατακερματισμό, το προστατευτικό καθεστώς που θεσπίζεται από τις δύο Συμβάσεις συνεχίζει να λειτουργεί ως απαραίτητο σταθεροποιητικό πλαίσιο.

Η συγκριτική ανάλυση που πραγματοποιείται στην παρούσα διπλωματική εργασία καταδεικνύει ότι η συμμόρφωση με την VCDR και την VCCR διαμορφώνεται από έναν συνδυασμό πολιτικής βούλησης, θεσμικής ικανότητας και εσωτερικής νομικής ολοκλήρωσης. Κράτη όπως η Ιαπωνία απεικονίζουν ένα μοντέλο προληπτικής συμμόρφωσης, όπου η διπλωματική προστασία είναι ενσωματωμένη στη διοικητική πρακτική, τον συντονισμό της επιβολής του νόμου και την κουλτούρα διαχείρισης των κινδύνων. Αντιθέτως, περιπτώσεις από τη Μέση Ανατολή αποκαλύπτουν πώς η πολιτική αστάθεια, οι μαζικές διαδηλώσεις και η ασθενής θεσμική ικανότητα ασκούν διαρκή πίεση στο καθήκον προστασίας βάσει του Άρθ. 22 της VCDR, συχνά αμφισβητώντας τα όρια της δέουσας επιμέλειας και χωρίς να αποτελούν ρητή παραβίαση της Σύμβασης. Η ιρανική περίπτωση αντιπροσωπεύει μια εμφανέστερη μορφή μη συμμόρφωσης, όπου οι αποτυχίες προστασίας διπλωματικών και προξενικών εγκαταστάσεων έχουν συνδεθεί με την κρατική συναίνεση ή πολιτική εργαλειοποίηση, με αποτέλεσμα σαφείς παραβιάσεις των διεθνών του υποχρεώσεων. Οι ΗΠΑ παρουσιάζουν ένα δυισμό: ενώ γενικά επιδεικνύουν υψηλή θεσμική ικανότητα και συμμόρφωση ως Κράτος υποδοχής όσον αφορά τη φυσική προστασία των διπλωματικών αποστολών, έχουν επανειλημμένα παραβιάσει το Άρθ. 36 της VCCR μέσω συστηματικών αποτυχιών να διασφαλίσουν την έγκαιρη προξενική ειδοποίηση,

όπως επιβεβαιώνεται από τις υποθέσεις *Breard*, *LaGrand* και *Avena*. Αυτή η συστηματική πρακτική θέτει το ζήτημα της προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως όταν πρόκειται για περιπτώσεις καταδίκης στη θανατική ποινή.

Αυτά τα ευρήματα υπογραμμίζουν ότι η διπλωματική και προξενική προστασία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως στατική νομική υποχρέωση. Τα κράτη θα πρέπει να προχωρήσουν πέρα από την επίσημη προσήλωση στις Συμβάσεις της Βιέννης και να υιοθετήσουν μια δυναμική, προληπτική προσέγγιση που βασίζεται στη δέουσα επιμέλεια. Αυτό απαιτεί τη μετατροπή των υποχρεώσεων των συνθηκών σε επιχειρησιακά πρωτόκολλα, την ενίσχυση του πολυεπίπεδου συντονισμού και τη διασφάλιση ότι το εσωτερικό δίκαιο -ιδίως η ποινική δικονομία- δεν υπονομεύει τα διπλωματικά και προξενικά δικαιώματα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο Άρθ. 36 της VCCR, το οποίο θα πρέπει να νοείται όχι απλώς ως προξενικό προνόμιο αλλά ως διαδικαστική εγγύηση στενά συνδεδεμένη με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και, σε υποθέσεις που αφορούν την θανατική ποινή, το δικαίωμα στη ζωή.

Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να διερευνήσει περαιτέρω τον τρόπο, με τον οποίο το πλαίσιο της Βιέννης προσαρμόζεται σε μη παραδοσιακές απειλές, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας, των μαζικών διαμαρτυριών και της κυβερνοπαρέμβασης στις διπλωματικές επικοινωνίες. Μεγαλύτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της προξενικής προστασίας, ιδίως στην ανάπτυξη αποτελεσματικών ένδικων μέσων για τις παραβιάσεις του Άρθ. 36, καθώς και σε συγκριτικές εμπειρικές μελέτες που αξιολογούν τα πρότυπα συμμόρφωσης σε όλες τις περιοχές. Τα ευρήματα αυτών των ερευνών θα μπορούσαν να συνεισφέρουν σημαντικά στην ενίσχυση της κανονιστικής εξουσίας των Συμβάσεων της Βιέννης και στη διασφάλιση της συνεχιζόμενης αποτελεσματικότητάς τους σε μια εξελισσόμενη διεθνή έννομη τάξη.

Βιβλιογραφία

Νομικά Κείμενα

Boos v. Barry, 485 U.S. 312 (1988).

Convention on Special Missions, New York, 8 December 1969, United Nations, Treaty Series, vol. 1400, p. 231.

Convention regarding Diplomatic Officers, Havana, 20 February 1928, League of Nations, Treaty Series, vol. CLV.

Regulation Concerning the Relative Ranks of Diplomatic Agents, Congress of Vienna, 19 March 1815, Martens, Nouveau Recueil de Traités, 1818, vol. II.

United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property, New York, 2 December 2004 (A/59/508).

Vienna Convention on Consular Relations, Vienna, 24 April 1963, United Nations, Treaty Series, vol. 596.

Vienna Convention on Diplomatic Relations, Vienna, 18 April 1961, United Nations, Treaty Series, vol. 500.

Δικαστικές Αποφάσεις

International Court of Justice [ICJ] (1979). *Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran* (Request for the Indication of Provisional Measures). ICJ Reports 7.

International Court of Justice [ICJ] (1980). *Case concerning United States diplomatic and consular staff in Tehran (United States of America v. Iran)*, Judgment of 24 May 1980, ICJ Reports, 3–45.

International Court of Justice [ICJ] (1998). *Breard (Paraguay v. United States of America)*, Provisional Measures, ICJ Reports 1998, 248.

International Court of Justice [ICJ] (2001). *LaGrand (Germany v. United States of America)*, Judgment of 27 June 2001, ICJ Reports 2001.

International Court of Justice [ICJ] (2004). *Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*, Judgment of 31 March 2004. ICJ Reports 2004.

International Court of Justice [ICJ] (2019). *Jadhav (India v. Pakistan)*, Judgment,

Judgment of 17 July 2019, ICJ Reports 2019.

Βιβλιογραφία

- Akbari, A. (2025, November 26). *Iranian-American mother detained for two months in Tehran, US confirms*. Iranintl.com; Iran International. Διαθέσιμο στο: <https://www.iranintl.com/en/202511257031>
- Al Arabiya. (2025, June 23). *Qatar says security is stable after US embassy's shelter-in-place advisory*. Al Arabiya English. Διαθέσιμο στο: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2025/06/23/qatar-says-situation-in-the-country-is-stable-amid-regional-tension->
- AlJazeera (2011, November 29). *Protesters storm UK embassy*. Wwww.aljazeera.com. Διαθέσιμο στο: <https://www.aljazeera.com/news/2011/11/29/iranian-protesters-storm-uk-embassy>
- Arab News (2016, October 18). *Safety and security of diplomatic missions Kingdom's prime concern*. Arabnews.com. Διαθέσιμο στο: https://www.arabnews.com/node/999406/ajax/page_view_event/aggregate#:~:text=Al%2DSubaie%20said:%20%22Taking%20effective%20measures%20to%20enhance,and%20safety%20of%20diplomatic%20and%20consular%20missions.
- Barber, S., & Robinson, T. (2024). *Consular services for cases involving human rights*. UK: House of Commons Library. Διαθέσιμο στο: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CDP-2024-0075/CDP-2024-0075.pdf>
- Barker, J. C. (2006). *The Protection of Diplomatic Personnel*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Bassiouni, M. C. (2008). Chapter 3. Extradition. In *International Criminal Law, Volume 2: Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms* (pp. 267–382). Brill | Nijhoff. doi: 10.1163/ej.9789004165311.i-602.20
- Bayar, T. (2019). Multiple Dualities: Seeking the Patterns in Iran's Foreign Policy. *All Azimuth*, 8, 37–54. Διαθέσιμο στο: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623430>

- BBC News. (2014, March 12). South Africa links Rwanda diplomats to attacks. *BBC News*. Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-africa-26546105>
- BBC News. (2016, January 5). UN condemns attack on Saudi embassy in Iran. *BBC News*. Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35229385>
- BBC News. (2019, December 31). US Baghdad embassy attacked by protesters angry at air strikes. *BBC News*. Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50956111>
- Berridge, G. R. (2015). *Diplomacy: Theory and practice* (5th ed.). Palgrave Macmillan.
- Bosch, S. (2021). Understanding Diplomatic and Consular Inviolability—Learning from the Jamal Khashoggi Tragedy. *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 54, 1–27. JSTOR. doi: 10.2307/27329475
- Bruns, K. (2012). Codifying diplomatic privileges and immunities: A review of the reasons for success and short-comings of the negotiation of the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/304100794_CODIFYING_DIPLOMATIC_PRIVILEGES_AND_IMMUNITIES_A_REVIEW_OF_THE_REASONS_FOR_SUCCESS_AND_SHORT-COMINGS_OF_THE_NEGOTIATION_OF_THE_1961_VIENNA_CONVENTION_ON_DIPLOMATIC_RELATIONS
- Buffard, I., & Wittich, S. (2007). *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran Case (United States of America v Iran)*. Oxford Public International Law. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e229?d=%2F10.1093%2Flaw%3Aepil%2F9780199231690%2Flaw-9780199231690-e229&p=emailAuCq5CIZm36cE&print>
- Bureau of Diplomatic Security (2019). *The Diplomatic Security Service: U.S. Diplomacy's Global Force (Text Version)*. Διαθέσιμο στο: <https://2021-2025.state.gov/the-diplomatic-security-service-u-s-diplomacys-global-force-text-version/>

- Callamard, A. (2019). *UN Human Rights Council. (2019). Extrajudicial, summary or arbitrary executions: note / by the Secretary-General*. Διαθέσιμο στο: <https://digitallibrary.un.org/record/3826491?v=pdf>
- Cassese, A. (2005). *International law* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Constantinou, C., Kerr, P., Sharp, P., & Pasarn, A. (2016b). Consulates and consular diplomacy. In C. Constantinou, P. Kerr & P. Sharp (eds), *Embassies, permanent missions and special missions* (pp. 161-170). SAGE Publications Ltd, doi: 10.4135/9781473957930.n14
- Constantinou, C., Kerr, P., Sharp, P., & Rana, K. (2016a). Embassies, permanent missions and special missions. In C. Constantinou, P. Kerr & P. Sharp (eds), *Embassies, permanent missions and special missions* (pp. 149-160). SAGE Publications Ltd, doi: [10.4135/9781473957930.n13](https://doi.org/10.4135/9781473957930.n13)
- d'Aspremont, J. (2009). *Premises of Diplomatic Missions*. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e977>
- Dembinski, L. (1988). The Codification of Diplomatic Law by the International Law Commission. In L. Dembinski (ed), *International Geneva Yearbook 1988*. Dordrecht: Springer. doi: 10.1007/978-94-017-1939-1_3
- Denza (1998). *Diplomatic Law* (2nd Ed.). Oxford: Clarendon Press.
- Denza, E. (1989). *Draft Articles on the Status of the Diplomatic Courier and the Diplomatic Bag Not Accompanied by Diplomatic Courier - Main Page*. Un.org. Διαθέσιμο στο: <https://legal.un.org/avl/ha/sdcdb/sdcdb.html>
- Denza, E. (2016a). *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations* (4th ed.). Oxford University Press.
- Denza, E. (2016b). *Persona Non Grata, Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations* (4th Ed.). Oxford Law Pro), doi: [10.1093/law/9780198703969.003.0010](https://doi.org/10.1093/law/9780198703969.003.0010)
- Denza, E. (2025). "20: Diplomatic Protection". In *Elgar Concise Encyclopedia of Migration and Asylum Law*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. doi: 10.4337/9781802204155.00026
- Diplomatic Security Service [DSS] (2020). *Diplomatic Security Service. 2020 Accomplishments*. Διαθέσιμο στο: <https://2021-2025.state.gov/wp->

- Do Nascimento E Silva, G. E. (1972). *Diplomacy in International Law*. Leiden: A.W. Sijthoff.
- Drinan, C. H. (2002). *Article 36 of the Vienna Convention on Consular Relations: Private Enforcement in American Courts after LaGrand*. Catholic Law Scholarship Repository. Διαθέσιμο στο: <https://scholarship.law.edu/scholar/365/>
- Dupuy, P. M., & Hoss, C. (2009). *Avena and Other Mexican Nationals Case (Mexico v United States of America)*. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e99?p=emailA29KUso8P8UtA&d=/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e99&print>
- El-Ayouty, Y. (1999). International Terrorism under the Law. *USA Journal of International & Comparative Law*, 5, 485-499.
- El-Haj, A. M. (2019). *Special Missions*. Oxford Public International Law. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e989?p=emailA/ILbCVK2eAdA&d=/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e989>
- Eroukhmanoff, C. (2019). Securing Diplomacy in the War on Terrorism: In E. Cusumano (Ed.), *Diplomatic Security: A Comparative Analysis* (pp. 200–222). Stanford University Press eBooks. doi: 10.2307/j.ctvqsdvcp.14
- FBI (2016). *East African Embassy Bombings*. Federal Bureau of Investigation. Διαθέσιμο στο: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/east-african-embassy-bombings>
- Fox, H., & Webb, P. (2013). *The law of State immunity* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Galicki, Z. (2005). International Law and Terrorism. *American Behavioral Scientist*, 48(6), 743–757. doi: 10.1177/0002764204272576

- Goel, M., Subramanian, S., Bhatia, U., & Mishra, U. (2020). Murder of Jamal Khashoggi: An International Law Perspective. *SSRN Electronic Journal*. doi: 10.2139/ssrn.3704213
- Gordon, P., Yadin, A., & Heistein, A. (2017). *The Qatar Crisis: Causes, Implications, Risks, and the Need for Compromise*. Inss.org.il. Διαθέσιμο στο: <https://www.inss.org.il/publication/qatar-crisis-causes-implications-risks-need-compromise/>
- Gross, L. (1980). The Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran: Phase of Provisional Measures. *American Journal of International Law*, 74, 395–410. doi: 10.2307/2201507
- Grzybowski, K. (1981). The Regime of Diplomacy and the Tehran Hostages. *The International and Comparative Law Quarterly*, 30(1), 42–58. <http://www.jstor.org/stable/759374>
- Guldogan, D. (2024). *Hundreds gather outside Israeli Embassy in Washington demanding cease-fire in Gaza*. Aa.com.tr. Διαθέσιμο στο: <https://www.aa.com.tr/en/americas/hundreds-gather-outside-israeli-embassy-in-washington-demanding-cess-fire-in-gaza/3153687>
- Herdegen, M. (1986). The Abuse of Diplomatic Privileges and Countermeasures not Covered by the Vienna Convention on Diplomatic Relations. *ZaöRV*, 46, 734–757. Διαθέσιμο στο: https://www.zaoerv.de/46_1986/46_1986_4_a_734_757.pdf
- Hestermeyer, H. (2009). *Vienna Convention on Diplomatic Relations (1961)*. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1004?p=emailAy68Gi0t./yII&d=/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1004&print>
- Hijzen, C. W. (2017). *Close Ties in Counterterrorism* | Wilson Center. www.wilsoncenter.org. Διαθέσιμο στο: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/close-ties-counterterrorism>

- Hochstat, J. (2024). *A Look at the Vienna Convention on Consular Relations and Its Local Implementation*. Fordham International Law Journal. Διαθέσιμο στο: https://www.fordhamilj.org/iljonline/a-look-at-the-vienna-convention-on-consular-rights-and-its-local-implementation#_ftn5
- Hubbard, B. (2016, January 2). Iranian Protesters Ransack Saudi Embassy After Execution of Shiite Cleric. *The New York Times*. Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2016/01/03/world/middleeast/saudi-arabia-executes-47-sheikh-nimr-shiite-cleric.html>
- International Law Commission. (1958). *Draft articles on diplomatic intercourse and immunities with commentaries*. Yearbook of the International Law Commission, 1958, Vol. II. United Nations.
- Islam, C. (2016). *The inviolability of diplomatic and consular premises*. Διαθέσιμο στο: <http://newsite.diplomaticlawguide.com/wp-content/uploads/2016/02/DiplomaticLaw.pdf>
- Isufi, M. (2020). The Legal Nature of Consuls Immunity. *AUDJ*, 16, 89-101. Διαθέσιμο σε: <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/juridica/article/viewFile/6527/5946>
- Jiang, Y., Yamazawa, N., Kato, A., Adu-Gyamfi, B., & Shaw, R. (2022). Reflections on pandemic governance in Japan. *Pandemic Risk, Response, and Resilience*, 191–204. doi: 10.1016/B978-0-323-99277-0.00029-2
- Kalb, N. (2011). *Immunities, Special Missions*. Oxford Public International Law. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1054>
- Kotova, E. (2023). Vienna Regulations on the Ranks of Diplomatic Representatives of 1815: Reasons for Adoption and Its Significance. *Istoriya*, 14, 131. doi: 10.18254/s207987840028130-2
- Lee, L. T., & Quigley, J. (2008). *Consular law and practice* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Leira, H., & Neumann, I. B. (2011). The Many Past Lives of The Consul. In J. Melissen & A. M. Fernández (Eds.), *Consular Affairs and Diplomacy* (pp. 223–246). Brill . doi: 10.1163/ej.9789004188761.i-334.69

- Lessafer, R. (2025). *Vienna and the codification of diplomatic law*. Oxford Public International Law. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/page/vienna-and-the-codification-of-diplomatic-law>
- Lewis, C. J. (1985). *State and Diplomatic Immunity* (2nd Ed.). London: Stevens & Sons Ltd.
- Liang, Y. (1953). Diplomatic Intercourse and Immunities as a Subject for Codification. *American Journal of International Law*, 47, 439–448. doi: 10.2307/2194682
- Markoe, L. (2024, March 28). “Until a ceasefire”: Nonstop protest rocks the Israeli Embassy — and the neighborhood beyond. *The Forward*. Διαθέσιμο στο: <https://forward.com/news/597247/protest-israeli-embassy-ceasefire-neighborhood/>
- McClanahan, G. V. (1989). *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*. London: Hurst.
- Milanovic, M. (2020). The Murder of Jamal Khashoggi: Immunities, Inviolability and the Human Right to Life. *Human Rights Law Review* 20, 1–49. doi: [10.1093/hrlr/ngaa007](https://doi.org/10.1093/hrlr/ngaa007)
- Ministry of Foreign Affairs of Japan [MOFA] (1988). *Seizure of the Japanese Ambassador's Residence in Peru*. Διαθέσιμο στο: <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1998/I-d.html>
- Ministry of Foreign Affairs of Japan [MOFA] (2020). *Notice on Japan's Immigration Control and Public Health Measures related to COVID-19*. Διαθέσιμο στο: https://www.mofa.go.jp/ca/fna/page4e_001053.html
- Ministry of Foreign Affairs of Japan [MOFA] (2024). *Diplomatic Bluebook*. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Διαθέσιμο στο: https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2024/en_html/chapter4/c040201.html
- Ministry of Health, Labour and Welfare [MHLW] (2020). *Quarantine Act and COVID-19 Response in Japan*. Διαθέσιμο στο: https://www.mhlw.go.jp/stf/seisakunitsuite/newpage_00032.html
- Ministry of Justice of Japan. (2019). *The Ministry of Justice: Criminal Justice in Japan*. [Www.moj.go.jp](http://www.moj.go.jp). Διαθέσιμο στο:

https://www.moj.go.jp/EN/kokusai/m_kokusai03_00003.html

Myint, Z. (1998). *Decisions of the International Court in Domestic Law: Paraguay V the United States*. Ssrn.com. Διαθέσιμο στο: <https://ssrn.com/abstract=1860087>

Nagano, S. (2022). Statement by Mr. Shunsuke NAGANO, Counsellor, Permanent Mission of Japan to the United Nations. UN General Assembly Sixth Committee of the 77th Session. October 18, 2022 New York. Διαθέσιμο στο:

https://www.un.org/en/ga/sixth/77/pdfs/statements/protection_of_diplomats/18mtg_japan.pdf

National Police Agency of Japan. (2020). *Police duties and public safety measures*. Διαθέσιμο στο:

https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2020/poj2020_full.pdf

Nebehay, S. (2019, February 8). Evidence shows Khashoggi murder planned, carried out by Saudi officials - U.N. *Reuters*. Διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/article/world/evidence-shows-khashoggi-murder-planned-carried-out-by-saudi-officials-un-idUSKCN1PW280/>

Neumann, I. B. (2005). To Be a Diplomat. *International Studies Perspectives*, 6, 72–93. JSTOR. doi: 10.2307/44218353

Nguyen, A., & Matusitz, J. (2021). Interpersonal Relationships in the 1996–1997 Japanese Embassy Hostage Crisis in Peru: A View from Relational Development Theory. *Journal of Applied Security Research*, 1–17. doi: 10.1080/19361610.2021.1908102

Office of the Coordinator for Counterterrorism (2006). *U.S. Department of State Country Reports on Terrorism 2005 - Saudi Arabia, United States Department of State*, 28 April 2006. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/reference/annualreport/usdos/2006/en/44941>

Okano-Heijmans, M. (2013). Consular Affairs. In A. Cooper, J. Heine, & Ramesh Thakur (eds), *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* (p. 473–492). Oxford Academic. doi: 10.1093/oxfordhb/9780199588862.013.0027

Paulus, A., & Dienelt, A. (2011). *Vienna Convention on Consular Relations (1963)*.

Oxford Public International Law. Διαθέσιμο σε:

<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1003?d=%2F10.1093%2Faw%3Aepil%2F9780199231690%2Flaw-9780199231690-e1003&p=emailA%2FxfjOyNsc5a0I&print#>

PBS News. (2003, May 20). *FBI Warns of New Threats; U.S., British Embassies in Saudi Arabia to Close*. PBS News. Διαθέσιμο στο: https://www.pbs.org/newshour/world/terrorism-jan-june03-warnings_05-20

Pesto, H. (2010). The Role of Diplomacy in the Fight against Terrorism. *Connections*, 10, 64–81. JSTOR. doi: 10.2307/26326234

Petit de Gabriel, E. W. (2021). Intertwining Consular and Human Rights Law: A European Contribution to the Humanisation of International Law. *Espaço Jurídico Journal of Law [EJLL]*, 22, 11–54. doi: 10.18593/ejll.27700

Psaledakis, D., Ali, I., Rasheed, A., & Mason, J. (2025, June 12). US to pull some personnel from the Middle East amid rising tensions with Iran. *Reuters*. Διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-embassy-iraq-preparing-ordered-evacuation-due-heightened-security-risks-2025-06-11/>

Purvis, D. (2025, February 6). *Boos v. Barry(1988)*. The Free Speech Center. Διαθέσιμο στο: <https://firstamendment.mtsu.edu/article/boos-v-barry/>

Quigley, J. B. (2023). Diplomatic and Consular Law in the Age of Empire. *Ohio State Legal Studies Research Paper No. 784, SSRN Electronic Journal*. doi: 10.2139/ssrn.4507602

Rafat, A. (1980). The Iran Hostage Crisis and the International Court of Justice: Aspects of the Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran. *Denver Journal of International Law and Policy*, 10, 425-462.

Redress Trust (2018). *Beyond discretion: The protection of British nationals abroad from torture and ill-treatment*. Διαθέσιμο στο: https://redress.org/storage/2018/01/3CADP-Report_FINAL.pdf

Reuters. (2025, April 3). *France plans to take Iran to international court over citizen detentions*. Διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/world/france-plans-take->

- Ruys, T. (2021). Can Attacks against Embassies Serve as a Basis for the Invocation of Self-Defence? A Reply to Gábor Kajtár and Gergő Balázs. *European Journal of International Law*, 32, 889–895. doi: 10.1093/ejil/chab062
- Sanger, A., & Wood, S. M. (2018). The Immunities of Members of Special Missions. *SSRN Electronic Journal*. doi: 10.2139/ssrn.3135386
- Schermers, H. G. (1998). Diplomatic Immunity in Modern International Law. In E. Denters (Ed.), *Reflections on International Law from the Low Countries in Honour of Paul de Waart* (pp. 156-164). The Hague: Nijhoff.
- Schrevelius-Larsson, S. (2006). *The positive duty to protect diplomatic missions and personnel - An evaluation of what is appropriate* / Lund University. Διαθέσιμο στο: [Lunduniversity.lu.se. https://www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/1561800](https://www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/1561800)
- Sen, B. (1988). Consular Privileges and Immunities. In *A Diplomat's Handbook of International Law and Practice* (pp. 285–309). Brill | Nijhoff. doi: 10.1163/9789004642102_017
- Sen, B. (1988). Consular Privileges and Immunities. In *A Diplomat's Handbook of International Law and Practice* (pp. 285–309). Brill | Nijhoff. doi: 10.1163/9789004642102_017
- Sending, O. J., Pouliot, V., & Neumann, I. B. (2015). Introduction. In O. J. Sending, V. Pouliot, & I. B. Neumann (Eds.), *Diplomacy and the Making of World Politics* (pp. 1–28). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sharp, J. M. (2012). Egypt: Background and U.S. Relations. In *CRS Report for Congress*. Διαθέσιμο στο: https://www2.law.umaryland.edu/marshall/crsreports/crsdocuments/RL33003_09132012.pdf
- Shaw, M. N. (2008). *International law* (6th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sossai, M. (2020). The legal response of the Organization of American States in combating terrorism. In *Research Handbook on International Law and*

Terrorism (pp. 626–638). Edward Elgar Publishing. doi: 10.4337/9781788972222.00054

Stanzel, V. (2018). *New Realities in Foreign Affairs: Diplomacy in the 21st Century*.

In *SWP Research Paper. Stiftung Wissenschaft und Politik German Institute for International and Security Affairs*. Διαθέσιμο στο: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2018RP11_sze.pdf

Stewart, D. P. (2005). The UN Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. *American Journal of International Law*, 99, 194–211. doi: 10.2307/3246098

Sturcke, J. (2004, December 6). Nine killed as US consulate in Jeddah attacked. *The Guardian*. Διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/world/2004/dec/06/saudi-arabia.usa>

The Guardian. (2012, September 11). *Protests in Cairo and Benghazi over American film*. The Guardian; The Guardian. Διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/11/egypt-protest>

The Guardian. (2018, September 7). *Protesters set fire to Iranian consulate in Basra*. The Guardian; The Guardian. Διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/07/protesters-set-fire-to-iranian-consulate-in-basra>

Thomson Reuters Practical Law (2026). *Glossary. United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property*. Διαθέσιμο στο: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/1-502-7876?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/1-502-7876?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)

UK Government. (2011, December 2). *Storming of British Embassy in Iran*. GOV.UK. Διαθέσιμο στο: <https://www.gov.uk/government/news/storming-of-british-embassy-in-iran>

United Nations [UN] (2022). *The Protection of Critical Infrastructure against Terrorist Attacks Compendium of Good Practices 2022 Update*. https://www.un.org/counterterrorism/sites/default/files/2225521_compendium

[_of_good_practice_web.pdf](#)

United Nations [UN]. (2012, October 24). *Legal Committee Condemns Surge of Attacks on Diplomats, Missions, Saying Host States Must Fulfil Protection Obligations / UN Meetings Coverage and Press Releases*. Un.org. Διαθέσιμο στο: <https://press.un.org/en/2012/gal3445.doc.htm>

US Department of State (1999). *Report of the Accountability Review Boards on the Embassy Bombings in Nairobi and Dar es Salaam on August 7, 1998*. Διαθέσιμο στο: https://1997-2001.state.gov/regions/africa/accountability_report.html

US Department of State (2014). *Significant attacks against U.S. diplomatic facilities and personnel: 1998-2013*. Διαθέσιμο στο: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/225846.pdf>

US Department of State (2017). *FMC Need for the Proposed Action*. Διαθέσιμο στο: <https://2009-2017.state.gov/ofm/property/fmc/c53092.htm>

US Department of State (2018). *Looking Back at the Events That Created DS and the Diplomatic Security Service*. Διαθέσιμο στο: <https://medium.com/statedept/looking-back-at-the-events-that-created-ds-and-the-diplomatic-security-service-535799f6729f>

US Department of State (2019). *Diplomatic and Consular Immunity: Guidance for Law Enforcement and Judicial Authorities*. Διαθέσιμο στο: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/07/2018-DipConImm_v5_Web.pdf

van Alebeek, R. (2009). *Immunity, Diplomatic*. Oxford Public International Law. Διαθέσιμο στο: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1055?d=%2F10.1093%2Flaw%3Aepil%2F9780199231690%2Flaw-9780199231690-e1055&p=emailAu6Kv%2F2nxuFCk&print#>

van Alebeek, R., & Pavoni, R. (2018). Immunities of States and their Officials. *Oxford University Press EBooks*, 100–169. doi: 10.1093/law/9780198739746.003.0004

Vylegzhanin, A. N., & Kantur, R. A. (2024). Responsibility for Offences against Internationally Protected Persons: Contemporary Legal Aspects.

Kutafin Law Review, 10, 747–787. doi: 10.17803/2713-0533.2023.4.26.745-787

Wang, J., & Chen, X. (2023). A Comment on Cases Concerning Consular Protection of the International Court of Justice. *US-China Law Review*, 20, 188–195. doi: 10.17265/1548-6605/2023.04.004

Weiner, E. (2018, April 18). *Remembering the 1983 Suicide Bombings in Beirut: The Tragic Events That Created the Diplomatic Security Service*. United States Department of State; US Department of State. Διαθέσιμο στο: <https://2017-2021.state.gov/remembering-the-1983-suicide-bombings-in-beirut-the-tragic-events-that-created-the-diplomatic-security-service/>

Weinman, J. L. (2002). The Clash Between U.S. Criminal Procedure and the Vienna Convention on Consular Relations: An Analysis of the International Court of Justice Decision in the LaGrand Case. *American University International Law Review*, 17, 857-904.

Wouters, J., & Duquet, S. (2015). The Vienna Conventions on Diplomatic and Consular Relations. *Oxford Bibliographies Online Datasets*. doi: 10.1093/obo/9780199743292-0112

